

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἐπιμετρία
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Δοκτόρων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 22

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ Β'

Εισαγωγή—Μετφράσεις—Σχόλια
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΡ. ΓΙΟΥΛΤΗ

Κείμενον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αι εἰς τὸν παρόντα τόμον ἐκδιδόμεναι ἑμίλια ἀποταλοῦν τὸ Β' μέρος τῶν ἀναφερομένων «Ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς θείας οἰκονομίας». Αἱ ἑμίλια αὗται συνθέτουσι μετὰ τῶν ἤδη περιληφθεισῶν εἰς τὸν προηγούμενον τόμον τῆς παρούσης σειράς συγκλησιαστικῶτα ἐόρτια κείμενα ἀναφερόμενα εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ μεγαλειώδους μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας. Ἐντὺς τῶν λεπτομεριῶν τοῦ ἐράματος τῆς θείας «μαντικῆς καὶ θυσίας» ὁ ἱερός Χρισστόμος ἀνακαλύπτει καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς πιστοὺς τὰς ἀσπληκτοὺς διὰ τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν διαστάσεις τῆς ἀγάπης καὶ φιλοanthρωπίας τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο ἀποτελεῖ καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ἧσαν πολλοὶς ἀισθάνεται ἔπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἀουτέπειαν τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν σκληρότητα καὶ ἀνευσχυνσίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν. Ὅσως αἱ ἑμίλια ἀποκτενοῦν οὐσιαστικὴν ἐπικαιρότητα, καθ' ὅσον ἀπ' ἑνὸς μὲν ἀναφέρονται εἰς τὰ ἴδια σήμερον ὡς τῆς Ἐκκλησίας ἐορταζόμενα γεγονότα, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἀπευθύνονται καὶ πρὸς πάντας ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι ἔχομεν τὰς αὐτὰς πνευματικὰς ἐλλείψεις τῶν Χριστιανῶν τοῦ πομπίου τῆς Ἀνατολῆας.

Ἡ Β' ἑμίλια «Εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν λησστήν» διακρίνεται διὰ τὴν ἰδιαιτέραν ἕξοσιν τῆς σημασίας τῆς μετανοίας καὶ τῶν ἐκ τοῦ Σταυροῦ προεβουσιῶν ἐσπερῶν. Καὶ ἡ μὲν μετάνοια ποικίλει ἐλλογον θεωμασμόν, διότι ἀποτελεῖ καρπὸν ἐνοουμειδίου πίστεως καὶ ἐμολογίας εἰς τὸν Χριστὸν ἑνὸς πρώην ληστοῦ, ὁ δὲ Σταυρὸς γίνεται πρῶτονος χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, διότι ὑπῆρξε σύμβολον τῆς θυσίας διὰ τῆς ἧσας ἐλυτρώθημεν ἐκ τοῦ θανάτου, καὶ τρέψαμεν τοῦ Κυρίου διὰ τὴν νίκην του κατὰ τοῦ πονηροῦ.

Ἡ ἑμίλια «Εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν» ἐξοφονήθη εἰς τὴν Ἀνατολίαν, πολὺ πιθανόν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 887 ἢ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς τοῦ ἴδιου ἔτους.¹ Ἀποτελεῖ ἐν τῷ συνόλῳ λεπτομερῆ ἔκθεσιν ἠθικῶν θεμάτων, τὰ ἧσας ἀναλύει καὶ ἐρμηνεύει ὁ ἱερός πατήρ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ βόθρατος παρὶ

1. Πλείονα περὶ αὐτῆς εἶλ. ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τοῦ 20οῦ τόμου τῆς παρούσης σειράς.

2. Βλ. Bernard de Montfaucon. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρισστόμου, τὰ εἰρησόμενα ἄπαντα. Paris 1718. τόμ. 2, σ. 490.

ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου. Ὁμοίω τονίζει, ὅτι ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον, τὸ ὁποῖον κατέχει κεντρικὴ θέσιν εἰς τὴν ζωὴν μας, διότι ἐκ τῆς πίστεως εἰς αὐτὴν ἐξαρτῶνται τὸ περιεχόμενον τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων ἐκάστου πιστοῦ. Ἡ προσδοκία δὲ αὐτῆς δὲν συνιστᾷ ὑπερδόξαιον ἀνομιήν κέρτους ἢ φρελαίων, ἀλλὰ καταγωγὴν ὑπόθεσιν τῶν πιστῶν καὶ τὴν καθιστᾷ κλισητὴν καὶ ζωσαν εἰκόνα τοῦ ζώντος ἐν Τριάδι Θεοῦ. Διὰ τοῦτο δεφίλου οἱ ἀληθεῖς πιστοὶ νὰ ἀγωνίζωνται παντοειδέτως εἰς τὴν παρουσίαν ζωῆν πρὸς ἐξαφάνειον τῆς μαλλούσης, ἀδιαφοροῦντος διὰ τὰς συχρὸν ἀντιφάσεις καὶ ἀντινομίας τοῦ παρόντος κόσμου, ἐν ὅψει τοῦ οὐρανοῦ πλοῦτου τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Αἱ βίβλαι, αἱ συνοχωρίαι, οἱ διωγμοί, ἡ πτωχεία καὶ αἱ κατενώσειαι, ἐπ' αὐθελὶ πρέπει νὰ ἐληφθῶν ὡς τιμωρία ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ἀποτελοῦν συνεπείας τῆς ἀνθρώπινης ἀνομιότητος καὶ συνθέτουν ἑμπόδια εἰς τὸν πνευματικὸν στίβον, τὰ ἅποια δεφίλει, ὡς ἄλλος ἀδικητής, νὰ ὑπερπηθῆσθαι ὁ Θεὸς ὁ πιστὸς διὰ νὰ ἀξιώσῃ τοῦ στεφάνου τῆς ἀναστάσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἀνάστασις ἀποτελεῖ τὴν δεξιωτέραν καὶ ἀκαρτεστέρην ἐπιδρᾶσιν τοῦ πιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἠγωνισθῆ διὰ τὴν κάθαρσιν καὶ τὸν ἀγιασμὸν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιλίαι «Κατὰ μεθούτων καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν» ἐξεφωνήθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἀγνωστον ποιοῦ ἔτους. Ἡ συγγένεια θεμάτων καὶ ἐκφράσεων μετὰ τῶν «Εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰουδα» ἀναφερομένων τὴν τοποθετεῖ πληρητέστατα τὸν ἐπιλίαν ἐκεῖνον ἢ ὄλιγον μετὰ τὰς ἐπιλίαις «Εἰς τὴν Γένεσιν». Πάλιν πιθανὴ εἶναι καὶ ἡ τοποθέτησις μετὰ τῶν ἐτῶν 390—395⁴ χωρὶς βεβαίως νὰ λείπει καὶ δὲ αὐτῆς ἁριστικῶς τὸ πρόβλημα τοῦ ἀκριβοῦς χρόνου ἐκφωνήσεως. Τὸ πρότον μέρος τῆς ἐπιλίαις ἀναφέρεται εἰς τὴν μέθην, ἡ ὁποία ὡς πάθος καταλαμβάνεται πολλοῦς καὶ ταῦς μεταβάλλει εἰς ψυχικά καὶ σωματικά ἐρείπια. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν οὐκέρων συνεπειῶν αὐτῆς ὁ Χρυσόστομος συνιστᾷ τὴν ἐν μέτρῳ χρῆσιν τοῦ οἴνου καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ συγκεντρώσεων καὶ τόπων, ὅπου ὁ οἶνος προσφέρεται ἀπειθῶς καὶ λαμβάνεται εὐχαρίστως. Παρὰ ταῦτα ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ συγκρατηθῆ, τότε πρέπει νὰ γνωρίσῃ ὅτι ἡ μέθη εἶναι φοβερὸν ἁμάρτημα, ἔνεκα τοῦ ὅπου ἀποκλείεται τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.⁵ Συνεπείας οἱ ἀληθεῖς πιστοὶ δεφίλου νὰ ἀποσχῶν ἐκ τῆς μέθης

3. Αὐτόθι σ. 517.
4. Βλ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, Ἔργα, τόμ. 4, Εἰσαγωγή· Μετάφρασις· Σχόλια, Ν. Τόλμα, Ἔκδ. «Ο Ἄγιος», Ἀθήναι 1968, σ. 187.
5. Πρὸς Α' Κορ. 6, 9-10.

καὶ νὰ πληροῦνται Πνεύματος ἁγίου.⁶ Διότι ἡ πλήρωσις τῆς ψυχῆς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴν μέθην, ἡ ὁποία πλημμυρίζει τὸν ἄνθρωπον μὲ ἀρετὰς καὶ δύνανται νὰ ἀντιπαλήσει νικηφόρος τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου. Μίσην πνευματικὴν εἶναι καὶ ἡ ἐνσυνείδητος συμμετοχὴ εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Διότι διὰ τῆς ἀναστάσεως εἰσέρχεται εἰς τὸν κόσμον ἡ ἐλπίς καὶ ἡ χαρὰ, ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀγάπη. Χαίρει λοιπὸν ὁ οὐρανὸς μετὰ τῶν ἀγγέλων, χαίρει καὶ ἡ ἐκκλησία κτίσις μετὰ τῶν πιστῶν διὰ τὴν ἐκκλιαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἀγιασμὸν τῶν πάντων.

Ἡ ἐπιλίαι «Εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου» ἐξεφωνήθη εἰς «μαρτύριον» τῆς Ρωμανίας, ἡ ὁποία ἦτο πρόσθεν τῆς Ἀνατολείας. Ἐκ τῆς ὑπομνήσεως ἄλλης ἐξόδου εἰς κοιμητήριον, ἀναφερομένης ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπιλίαις, ὁ Tillemont ἔγχετο εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξεφωνήθη τὸ ἔπος ἐτος μετὰ τῆς «Εἰς τὸ κοιμητήριον καὶ εἰς τὸν Στουρόν», ἢτοι τὸ 392.⁷ Κεντρικὸν θέμα αὐτῆς ἀποτελεῖ ἡ ἀνάληψις τοῦ Κυρίου, ἀλλ' αὐτὴ συνδέεται ὡς τὸ ἱεροῦ πατρὸς μετὰ τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον ἐξήλθαν οἱ πιστοὶ διὰ νὰ τὴν ἐορτάσωσιν. Ὁμοίως ἐν ἀρχῇ γίνεται λόγος διὰ τὸν τόπον, ὅπου ἦσαν ἄλλοτε μετὰ τὸν λειψάνων τῶν αἰρετικῶν τὰ λείψανα τῶν μαρτύρων, σήμερον δὲ χάρις εἰς τὴν μέριμναν τοῦ ἐπισκόπου Φλαβιανοῦ μετὰ τὴν ἐκταρῆν των ἀνακαλόνται εἰς τὸ κοιμητήριον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἀνηγγέρθη τὸ «μαρτύριον». Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου οἱ μὲν μάρτυρες ἀπέκτετον ἰδικῆν των κατοικίαν μακρὰν τῶν λειψάνων τῶν αἰρετικῶν, οἱ δὲ πιστοὶ δύνανται ἐλευθέρως καὶ ἀνευ διαταγῆς πάλιν νὰ προσέλθωσιν ἐπὶ τοῦ τόπου των. Συνεπείας λοιπὸν σήμερον οἱ πιστοὶ μετὰ τῶν μαρτύρων εἰς τὸν τόπον τῆς ἐπιλίαις καὶ τοῦ μαρτυρίου ἐκεῖνον τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου καὶ μετ' αὐτῶν ἀγάλλονται οἱ οὐρανοὶ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι. Εἶναι δὲ ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀγαλλίασις ἀπολύτως δεδικαιολογημένη, διότι ἡ ἀνάληψις τοῦ Κυρίου ἀποτελεῖ τὴν ἐπιτελειωτέραν προσηφάνην τοῦ ἀνθρώπου γένους, τοῦ ἐξέχθη ὁ Θεός, καὶ τιμὴν ἐγκατέστησε εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλειότητος του. Ἐν τῇ προσώπῳ λοιπὸν τοῦ ἀνακαλιθέντος καὶ ἀναληφθέντος εἰς οὐρανὸν Κυρίου τιμᾶται ἡ ἀνθρώπινη φύσις, ἀλλὰ καὶ χαίρει διότι διὰ τῆς ἐνσυνείδητος ἐλευτρώθη ἐκ τῆς πθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου.

Αἱ δύο ἐπιλίαι «Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν» ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀγνωστον ποιοῦ ἔτους. Διὰ τὴν Α', ὅπου ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὑπαινίσσεται τὴν παρουσίαν τοῦ ἐπισκόπου Φλαβιανοῦ, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι ἐξεφωνήθη μετὰ τὸ ἔτος 386, κατὰ τὸ ὅπου ἐχειροτονήθη εἰς πρεσβύτερον καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ

6. Ἐρ. 6, 18.
7. B. Montfaucon, μνημ. ἔργων, τόμ. 2, σ. 528.

Φλαβιανού την Ιεραυτήρα εντολήν του κηρύγματος εις τους καούς της Ἀντιοχείας, Παρ' ου κοινόν τὸ θέμα τῶν ἐπιλιπῶν, αἱ ἐμοιότητες αὐτῶν εἶναι ἰσόχροναι. Τούτο ἀδήγητος πολλοὺς νὰ ὑποστηρίζουν χρονικὴν ἀπόστασιν μεταξύ αὐτῶν, ἀν καὶ δὲν ἀποκλείονται μόνον ἓνα ἢ δύο ἔτη. Κεντρικὸν θέμα τῶν ἐπιλιπῶν ἀποτελεῖ ἡ ἔλευσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἐκκυσίς τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ ἐντός τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ διὰ μὲν τῆς ἔλευσις ἐπιληροῦται ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Κυρίου περὶ τῆς ἐπισημασίας ἐκ τοῦ Πατρὸς τοῦ Παρακλήτου, διὰ δὲ τῆς ἐκκυσίς τῶν χαρισμάτων καὶ δωρεῶν αὐτοῦ παρέχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ μέσα διὰ τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν τελειωσὶν τῶν τέκνων τῆς. Οὕτως ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς ὡς γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ ἑορτὴ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἡ ὁποία ἐπιβεβαιῶν καὶ δοξάζεται ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυροτέραν ἀπόδειξιν περὶ τῆς θεότητος τοῦ Παρακλήτου, τῆς ὁποίας καὶ ὑπεραμύνεται ὁ ἱερὸς πατήρ ἀντικειμένου τὰς κηρυξίς τῶν Μακεδονικῶν καὶ τῶν Ἰνικατομάχων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ δύο ἐπιλιπῶν «Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν» συνιστοῦν, σὺν τοῖς ἑλλοῖς, καὶ λαμπρὰ ἀπολογητικὰ κείμενα ὑπὲρ τῆς θεότητος τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΡ. ΓΙΟΥΤΣΗΣ

8. Bl. J. Quasten, *Initiation aux Pères de l'Église Paris 1909*, t. III, p. 597.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΗΣΤΗΝ Β'

ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΡΑΣΙΝ ΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΘΕΜΕΘΑ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΕΙΣΘΡΟΝ ΜΑΣ ΕΒΕΒΩΘΗΝΟΘ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ.

1. Β' Ἐορτάζομεν καὶ πανηγυρίζομεν σήμερον ἀγαπητοί, ὅτι ὁ Κύριός μας εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καρφομένως. Καὶ μὴ παραξενυθεῖς ποῦ εορτάζομεν, ἐνῶ συμβαίνει νὰ εἶναι λυπηρὸν τὸ γεγονός· διότι ὅλα τὰ πνευματικὰ θέματα εἰσι ἐξελλίσσονται, δηλαδὴ ἀντιθέτως πρὸς τὰς συνήθειας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ διὰ τὸ μῆθρις τοῦτο ἐπακριβῶς, ὁ σταυρὸς ἦτο προηγουμένως σύμβολον καταδικῆς καὶ τιμωρίας, ἐνῶ τώρα ἔχει καταστῆναι πολύτιμον καὶ ποθητὸν ἀντικείμενον. Ὁ σταυρὸς προηγουμένως εἶκον ἐντροπῆς καὶ τιμωρίας, ἐνῶ τώρα ἔγενεν ἀφορμὴ δόξης καὶ τιμῆς. Καὶ τὸ ὅτι εἶναι δόξα ὁ σταυρὸς, ἄκουσε τὸν Χριστόν, ποῦ λέγει· «Πάτερ δόξασόν με ἢ δόξῃ ἢ C εἶκον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί» (Ίω. 17, 5)· καὶ ἔννοεῖ δόξαν τὸν σταυρόν. Ὁ σταυρὸς εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς σωτηρίας μας, εἶναι ἡ πηγὴ τῶν μυρίων ἀγαθῶν. Χάρις εἰς αὐτὸν ἡμεῖς ποῦ προηγουμένως ἤμεθα δουλοὶ τῆς ἀμαρτίας, ὡδηγηθημεν εἰς τὴν πύσιν καὶ τὴν ἀπίστωσιν, τώρα ἀνεδείκθημεν τέκνα τοῦ Θεοῦ. Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν πλανώμεθα πλέον εἰς τὸ σκότος, ὅλλ' ἐγνωρίσωμεν τὴν ἀλήθειαν. Χάρις εἰς αὐτὸν ἡμεῖς ποῦ ἄλλοτε ἐλατρεύομεν ἔδρα καὶ λίθους, τώρα ἀνεκαλύψαμεν τὸν δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος. Χάρις εἰς αὐτὸν ἡμεῖς ποῦ προηγουμένως εἴμεθα δουλοὶ τῆς ἀμαρτίας, ὡδηγηθημεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐναρέτου ζωῆς. Χάρις εἰς αὐτὸν ἡ γῆ μετεβλήθη εἰς οὐρανόν. Αὐτὸς μᾶς ἀπηλευθέρωσεν ἐκ τῆς πλάνης, αὐτὸς μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸς συνετέλεσεν εἰς τὴν συμφιλίωσιν D τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, αὐτὸς ἀφοῦ μᾶς ἀπέσπασεν ἐκ τοῦ θυθοῦ τῆς κακίας μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, αὐτὸς διέλυσε τὴν πλάνην τῶν δαιμόνων, αὐτὸς ἐξηράνισεν τὴν ἀπάτην. Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχουν πλέον κηνοὶ καὶ δομαὶ καιομένων κρεάτων, καὶ θυσίαι ζῶων, ὅλλὰ παντοῦ πνευματικὰ λατρεῖαι, ὕμνοι καὶ προσευχαί. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δραπετεύουσιν οἱ δαίμονες καὶ φεύγει μακρὰν ὁ διάβολος. Χάρις εἰς αὐτὸν

οἱ ἄνθρωποι συναγωνίζονται πρὸς τοὺς ἀγγέλους, χάρις εἰς αὐτὸν ἢ ἀγνότης βασιλεύει εἰς τὴν γῆν. Διότι ἀπὸ τῆς σιγῆς ποῦ ἢ ἀγνότης ἐλαμπεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Παρθένου, οἱ ἄνθρωποι κατενόησαν τὴν ἀξίαν τῆς ἀρετῆς ταύτης. Αὐτὸς μᾶς ἐφώτισεν ἐνῷ εὐρισκόμεθα εἰς βαθὺ σκότος. Ἐ αὐτὸς μᾶς συναφιλώσε μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ἡμεθα εἰς κατάστασιν ἐκθρόνισης καὶ πολέμου, αὐτὸς μᾶς ἔφερε πλησίον τοῦ ἐνῷ ἡμεθα μακρὰν, αὐτὸς μᾶς ἔκαμε φίλους ἐνῷ ἡμεθα ἐχθροί, αὐτὸς μᾶς κατέστησεν οὐρανόσι πολίτας, ἐνῷ εἴκαμεν ἤδη διωκτῆ ἔκ τοῦ οὐρανοῦ. ⁴¹² Αὐτὸς διέλυσε τοὺς ἐναντίον μας πολέμους, αὐτὸς ἔγινεν ἐγγυητὴς τῆς εἰρήνης μας. Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν φοβοῦμεθα πλέον τὰ πύρρην θέλη τοῦ διαβόλου, διότι εὐρίσκαμεν τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς. Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν εὐρισκόμεθα πλέον εἰς κατάστασιν κηρείας, διότι ἀπεκτήσαμεν τὸν νυμφίον. Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν φοβοῦμεθα πλέον τὸν λύκον, διότι ἐγνωρίσαμεν τὸν καλὸν ποιμένα. Ἐπειδὴ λέγει: «Ὑγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς» (Ἰω. 10,11). Χάρις εἰς αὐτὸν δὲν τρέμομεν πλέον τὸν τύραννον, διότι κατεφύγαμεν εἰς τὸν βασιλέα. Βλέπεις πόσων ἀγαθῶν ἀφορμὴ ἔγινεν ὁ σταυρὸς;

Εὐλόγως λοιπὸν δορυμάζομεν. Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος μᾶς προτρέπει νὰ δορυμάζωμεν ὅταν λέγη: «Πατε δορυμάζομεν μὴ ἐν ζῆρῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζῆρῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζῆρῳ εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας» (Α' Κορ. 5, 8). Διὰ ποῖον ὄμιον λόγον μᾶς προτρέπει νὰ δορυμάζωμεν, ὦ μακάριε Παῦλε; Πῆς μας **Β** τὴν αἰτίαν: «Ὅτι τὰ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν», λέγει, «ἐτόθη Χριστὸς ὁ Θεός» (Α' Κορ. 5, 7). Βλέπεις κατὰ ποῖον τρόπον εἶναι ἑορτὴ ὁ σταυρὸς; Ἐμοῦθος ὅτι διὰ τὸν σταυρὸν διατάζει νὰ δορυμάζωμεν; Ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐθυσιάσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ὅπου προσφέρεται θυσία, ἐκεῖ παραγράφονται τὰ ἁμαρτήματα καὶ πραγματοποιεῖται ἡ συμφιλίωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ ὑπάρχει ἑορτὴ καὶ χαρὰ. «Τὸ Πάσχα ἡμῶν», λέγει, «ὑπὲρ ἡμῶν ἐτόθη Χριστός». Πῆς μου ποῦ ἐθυσιάσθη; Ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ σταυροῦ. Καινούργιο καὶ παράξενο τὸ θυσιαστήριον, ἐπειδὴ καὶ ἡ θυσία εἶναι παράξενη καὶ διαφορῆτικῃ. Ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἦτο θῦμα καὶ θύτης, θῦμα μὲν κατὰ σάρκα θύτης δὲ κατὰ πνεῦμα. Ὁ ἴδιος προσεφέρθη ὡς θῦμα καὶ ὡς θύτης προσέφερε τὴν θυσίαν. Ἄκουε πάλιν τί **Γ** λέγει ὁ Παῦλος: «Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν. Ὅθεν ἀνάγκη ἔχει τὴν καὶ τοῦτον, ὃ προσενέγκῃ» (Ἐβρ. 5, 1: 8, 3). Νὰ ὄμιον ποῦ προσφέρει. Καὶ εἰς ἄλλον σημεῖον πάλιν λέγει «Ὅπου καὶ ὁ Χριστὸς ἅπας προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνευχεῖν ἁμαρτίας» (Ἐβρ. 9, 28). Νὰ λοιπὸν,

ἐδῶ προσεφέρθη ὡς θυσία καὶ ἐκεῖ ὡς ἱερεὺς προσέφερε θυσίαν τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον ἔγινε θῦμα καὶ θύτης, καὶ ὁ σταυρὸς ἦτο τὸ θυσιαστήριον; Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθωμεν, διὰ ποῖον λόγον προσεφέρθη ἡ θυσία ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ ὅταν λέγω ναόν, ἐννοῶ τὸν Ἰουδαϊκόν, καὶ ἔξω τῆς πόλεως, ἔξω τῶν τοικῶν. Ἐπειδὴ ἐσταυρώθη ἔξω τῆς πόλεως ὅπως ἀκριβῶς ἕνας κατάδικος, διὰ νὰ ἐπαληθεύσουν οἱ λόγοι **Δ** τοῦ προφήτου, ὅτι «καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη» (Ἠσ. 53, 12).

Διὰ ποῖον λόγον, λοιπὸν, ἐσταυρώθη ἔξω τῆς πόλεως εἰς ὑψηλὸν σημεῖον καὶ ὄχι ὑποκάτω κάποιας στέγης; Ὅχι τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ καθαρῆσθαι τὴν ἀτμόσφαιραν. Διὰ τοῦτο ἐθυσιάσθη εἰς ὑψηλὸν σημεῖον καὶ ὄχι ὑποκάτω κάποιας στέγης, ἀλλὰ κάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ ὡς στέγη, διὰ νὰ καθαρῆσθαι ἅπασιν διὰ παντός ὁ οὐρανὸς μετὰ τὴν θυσίαν τοῦ προδότη εἰς ὑψηλὸν σημεῖον. Ἐκαθαρίσθη λοιπὸν ὁ οὐρανὸς ἐκαθαρίσθη ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Ἐπειδὴ ἐδεχίθη ἐπὶ τῆς γῆς αἷμα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ καὶ ἐκαθάρισεν πᾶσαν ἁμαρτίαν μας. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον δὲν προσεφέρθη ἡ θυσία ὑποκάτω στέγης, ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν προσεφέρθη ἐντὸς **Ε** τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ; Καὶ τοῦτο πάλιν δὲν εἶναι τυχαίον, διὰ νὰ μὴ ἰσοποιηθῶν τὴν θυσίαν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῆσθαι ὅτι ἡ θυσία προσεφέρθη μόνον χάριν τοῦ ἔθνους ἐκεῖνου. Διὰ τοῦτο ἔξω τῆς πόλεως ἐσταυρώθη, καὶ τῶν τοικῶν, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ θυσία εἶναι δι' ὅλους; διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ προσφορά ἔγινε χάριν τῆς γῆς ὁλοκλήρου καὶ ὅτι ἡ καθαρις εἶναι κοινὴ δι' ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διότι ὁ Θεὸς διέταξε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐγκαταλείψωσιν ὅλην τὴν γῆν καὶ νὰ συγκεντρωθῶσιν εἰς ἓνα τόπον διὰ νὰ ⁴¹³ Αὐτοῦ προσφέρωσιν θυσίας καὶ νὰ προσεύχωνται. Ἐπειδὴ ἦτο τότε ἀκέθαρτος ὁλόκληρος ἡ γῆ ἔκ τῶν κρινῶν καὶ τῶν ὁσμῶν τῶν καιρομένων κρεάτων τῶν εἰδολολατρικῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων συναφῶν μολοσμών. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ὄμιον ἕνα τόπον. Ὅταν ὄμιον ἦλθεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐσταυρώθη ἔξω τῆς πόλεως, ἐκαθάρισε ὁλόκληρον τὴν γῆν καὶ τὴν ἔκαμε τόπον προσευχῆς ὅπου ἄκρον εἰς ἄκρον. Θέλεις λοιπὸν νὰ μάθῃς κατὰ ποῖον τρόπον ἡ γῆ ὁλόκληρος ἔγινε ναὸς καὶ κάθε τόπος, τόπος προσευχῆς; Ἄκουσε τί λέγει πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος: «Ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίροντες ὄμιον κείρας χωρὶς ὄργης καὶ διαλογισμοῦ» (Α' Τιμ. 2, 8). Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον ἐκαθάρισε τὴν οἰκουμένην; εἶδες ὅτι ἠμποροῦμεν εἰς πάντα τόπον νὰ ὑψώνομεν τὰς κείρας διὰ νὰ προσευχηθῶμεν; Ἐπειδὴ ἐξηγιάσθη ὁλόκληρος ἡ γῆ καὶ μάλιστα ἔγινε ἀγιωτέρα πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἅγια πῶν ἁγίων. Πῶς; **Β** Ὅταν ἐκεῖ

μὲν ἐθαπτίσθη ἄλογον πρόβατον, ἐδῶ δὲ λογικόν. Ὅσον λοιπόν, εἶναι ἀνώτερον τὸ λογικόν τοῦ ἀλόγου, τόσο περισσότερο εἶναι καὶ ὁ ἁγιασμός ἐδῶ. Ὁ σταυρός λοιπὸν εἶναι πράγματι ἑορτή.

2. Θέλεις νὰ πληροφορηθῆς καὶ ἄλλο του κατόρθωμα πολὺ μεγάλο, ποῦ ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν; Ἄνοιξε σήμερον τὸν παράδεισον ἐνῷ ἦτο κλεισμένος, ἐπειδὴ Ἡ σήμερον ὡδήγησεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν ληστήν. Δύο εἶναι τὰ μέγιστα κατορθώματα, ὅτι ἤνοιξε τὸν παράδεισον καὶ ὅτι ὡδήγησε τὸν ληστήν εἰς αὐτόν. Τοῦ ἐπανέδωκε τὴν παλαιὰν καὶ τὸν ἐπανάφερον εἰς τὴν προγονικὴν του πόλιν. «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθ», λέγει, ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λουκ. 23, 43). Τί λέγεις; ἔσταυρώθη καὶ ἐκαρφώθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπόσκειαι παράδεισον; Πῶς λοιπὸν προσφέρεις τέτοιαν εὐνοίαν; Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος λέγει, ὅτι: «Ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας» ἄκουε ὅμως τί προσθέτει: «Ἀλλὰ ἴψ», λέγει, «ἐκ δυνάμεως Θεοῦ» (Β' Κορ. 13, 4). Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον πάλιν: «Ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β' Κορ. 12, 3). Διὰ τοῦτο εἰς τὸν σταυρὸν τώρα, λέγει, ὑπόσκειαι, διὰ νὰ μάθῃς καὶ **D** δι' αὐτοῦ τὴν δυνάμιν μου. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ γεγονός εἶναι θλιβερόν καὶ διὰ νὰ μὴ σκυθρωπάσῃς σκεπτόμενος τὴν ὑποστολὴν τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ νὰ στραφῇς πρὸς τὴν δυνάμιν τοῦ ἔσταυρωμένου, νὰ ἀποκτήσῃς χαρὰν καὶ εὐκαρίστησιν, διὰ τοῦτο ἔχει σοῦ ἐπιδεικνύει τὴν δυνάμιν του. Διότι ἐπέτυχε νὰ προσελκύσῃ πλησίον του τὴν πονηρὰν καρδίαν τοῦ ληστοῦ, κυρίως νὰ ἀναστήσῃ νεκρὸν, κυρίως νὰ διατάξῃ τὴν θέλασσαν, κυρίως νὰ ἐκδικῆσθαι δαίμονας, ἀλλ' ἔσταυρωμένος προσηλωμένος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἰθρυκόμενος, ἐμπυόμενος, κακολογούμενος, κλεισόμενος καὶ διασπυόμενος ὑπὸ πάντων. Πρόσεξε τὴν δυνάμιν του ποῦ ἀκτινοβολεῖ καὶ ἐκ τῶν δύο πλευρῶν. Συνεκλόνισε τὴν πίστιν, **E** ἔρραγιζε τὰς πέτρας καὶ μετεμόρφωσε τὴν σκληροτράχηλον ψυχὴν τοῦ ληστοῦ εἰς εὐπλαστον κηρὸν. «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθ ἐν τῷ παραδείσῳ». Τί λέγεις; Φυλάσσουν τὸν παράδεισον τὰ κεραυθίμ καὶ ἡ πόρην ρομφαία, καὶ σὺ ὑπόσκειαι εἰς τὸν ληστήν τὴν εἰς τὸν παράδεισον εἰσοδόν. Ναί, λέγει. Ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι Κύριος καὶ τῶν κεραυθίμ καὶ τῆς φλογὸς καὶ τῆς κολάσεως καὶ ἔχω τὴν ἐξουσίαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο καὶ λέγει: «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθ ἐν τῷ παραδείσῳ». Ὅταν ἴδουν τὸν Κύριον οἱ δυνάμεις ἐκεῖναι, ἀμέσως ἀφίγνουν ἵππον νὰ διέλθῃ καὶ ἵστανται με σεδασμόν. Ἄν καὶ οὐδεὶς βασιλεὺς θὰ ἤδονατο ποτὲ νὰ δεχθῆν πλησίον του ἕνα ληστήν ἢ κάποιον ἄλλον ἄνθρωπον νὰ παρακαθῆσθαι ⁴¹⁴ **A** μετ' αὐτοῦ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ συνεισέλθῃ μαζί του εἰς τὴν πόλιν, ὁ φιλόδημιος

Κύριος ὅμως ἐπραξε τοῦτο. Καὶ ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἑρὰν πατρίδα συνεισάγει μαζί του τὸν ληστήν, διὰ διὰ νὰ προσβάλλῃ τὸν παράδεισον, πρὸς Θεοῦ, διὰ τῆς παρουσίας τοῦ ληστοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον δι' αὐτῆς νὰ τὸν τμήσῃ. Διότι διὰ τὸν παράδεισον εἶναι τιμὴ νὰ ἔσθ ἕτοιμον Κύριον, τόσο δυνατόν καὶ φιλόδημιον ὥστε νὰ δύναιτο καὶ τὸν ληστήν νὰ καθιστᾷ ἄξιον τῆς εἰς τὸν παράδεισον εὐτυχίας. Πράγματι καὶ ὅταν προσεκάλεσε τοὺς τελῶνας καὶ τὰς πόρνas εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, δὲν ἔκαμε τοῦτο διὰ νὰ προσβάλλῃ τὴν βασιλείαν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἰδιαιτέρως τὴν ἐτήμια καὶ ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἄπειρος εἶναι ὁ Κύριος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ποῦ καὶ πόρνas καὶ τελῶνας καθιστᾷ ἱκανοὺς νὰ φανοῦν ἀντάξιοι τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐεργεσίας ποῦ θὰ τοὺς δοθῆν ἐξ αὐτῆς.

B Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν θαυμάζομεν τὸν ἱστρον τότε, ὅταν ἴδωμεν ὅτι ἀφοῦ ἀπαλλάξει ἐκ τῆς ἀσθενείας ἀσθενεῖς ποῦ εἶχαν ἀνάτα νοσήματα, τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν κανονικὴν ὑγείαν, εἶσι θαύμαζε καὶ τὸν Χριστόν, ἀγαπητέ, καὶ νοῦαθε ἐκπληξῆν, διότι ἀφοῦ παρέλαθε ἀνθρώπους ποῦ εἶχαν ἀνάτα ψυχικὰ νοσήματα, ἡδυνήθη καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ ἐκ τῆς κακίας, καὶ νὰ ἀνοδείξῃ ἄξιους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν αὐτοὺς ποῦ εἶχαν κατέλθῃ εἰς τὰ ἔσκατα τῆς ἀνηθικότητος. «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθ ἐν τῷ Παραδείσῳ». Μεγάλη ἡ τιμὴ, τέρστιο τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας, ἀνεκφραστός ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγαθότητος, διότι εἶναι μεγαλύτερα τιμὴ τὸ νὰ εἰσέλθῃ κανεὶς εἰς τὸν παράδεισον μαζί με τὸν Κύριον ἀπὸ τὴν τιμὴν νὰ εἰσέλθῃ μόνος του. Πέες μου, τί ἔγινε; Τί ἀνάλογον ἐπέδειξεν ὁ ληστής, διὰ νὰ θεωρηθῆ ἀκρίης ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἄξιου τοῦ παραδείσου; Θέλεις νὰ σοῦ εἴπω ἐν συντομίᾳ καὶ νὰ σοῦ ἀποδείξω τὴν εὐγνωμοσύνην **C** τοῦ ληστοῦ; Ὅταν ὁ Πέτρος ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν, ἠρνεῖτο κάτωθεν τοῦ σταυροῦ, τότε ἐκεῖνος ἐπάνω, καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὠμολόγησε τὸν Κύριον. Καὶ ἀνέφερα τοῦτο διὰ διὰ νὰ καταγορηθῶ τὸν Πέτρον πρὸς Θεοῦ, ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ καταστήσω γνωστὴν τὴν μεγαλοφυκίαν καὶ τὴν ὑπερόκον φιλοσοφίαν τοῦ ληστοῦ. Ἐκεῖνος δὲν ἡδυνήθη νὰ ἀνθῆξῃ εἰς τὴν ἀπειλήν μικρὰς κόρης, αὐτὸς ὅμως ἐνῷ ἔβλεπεν ὅλον τὸν ὅλον ὠργισμένον καὶ φωνασκούντα, καὶ ὑβρίζοντα νὰ ἵστανται περίε τοῦ ἔσταυρωμένου δὲν ἔδωσε σημασίαν εἰς τὰς ἐναντίον τοῦ ἔσταυρωμένου ὕβρεις, ἀλλ' ἀφοῦ παρέβλεψε ὅλα αὐτὰ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, καὶ παρεμέρισε τὰς μικρότητας καὶ τὰ ἐμπόδια, **D** ἐπίστευσε εἰς τὸν Κύριον τῶν οὐρανῶν καὶ εἶπε τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα λόγια, ποῦ τὸν κατέστησαν ἄξιον τοῦ παραδείσου: «Μνήθητί μου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Ἄς μὴ διέλθωμεν ἀδιάφοροι τὰ λόγια αὐτά, καὶ δε μὴ ἐντραυόμεν

νά δεκθῶμεν ὡς διδάσκαλον τὸν ληστὴν ποῦ δὲν ἐντράπη νά εισαγάγῃ πρῶτον εἰς τὴν παράδεισον ὁ Κύριός μας. Ἄς μὴ ἐντραπῶμεν νά δεκθῶμεν ὡς διδάσκαλον τὸν ἄνθρωπον, ποῦ ἐφάνη ἄζως ἐξ ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους νά κατοικήσῃ εἰς τὸν παράδεισον. Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τοὺς λόγους ἕνα πρὸς ἕνα διὰ νά μάθωμεν καὶ ἐκ τούτων τὴν δύναμιν **Ε** τοῦ σταυροῦ. Διότι δὲν ἀνηυθύνθη πρὸς αὐτὸν ὁ Κύριος καθὼς εἰς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἀνδρέα λέγων «δεῦτε, καὶ ποιῶμε ὑμᾶς ἄλιεις ἀνθρώπων» (Ματθ. 4, 19)· οὔτε καὶ τοῦ εἶπε καθὼς εἰς τοὺς δώδεκα μαθητάς, ὅτι «Καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ» (Ματθ. 19, 28). Γενικῶς δὲ οὔτε μὲ μίαν λέξιν δὲν τὸν ἐτίμησεν. Οὔτε θαύματα εἶδεν, οὔτε νεκρὸν νά ἀνίσταται, οὔτε δαίμονας νά ἐκδιώκωνται, οὔτε βλάσσαν νά ὑπακούῃ εἰς τὸ πρόσταγμά του, οὔτε συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ εἶναι περιεργον ἅπῃ ποῦ **415** **Α** ἔμοιθε καὶ τὸ ὄνομα τῆς βασιλείας;

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν τὴν μεγάλην ληστίαν του. Ἐκλεύαζε τὸν Κύριον, λέγει ἡ Γραφή, ὁ ἄλλος ληστής, ἐπειδὴ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος ληστής συνεσταυρωμένος, διὰ νά ἐκπληρωθῶν οἱ λόγοι τοῦ προφήτου, ὅτι «Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη» (Ἠσ. 13, 12). Διότι οἱ ἀκάριστοι Ἰουδαῖοι ἤθελον νά ἀπαβάλλουν καὶ τὴν δόξαν του καὶ διὰ παντὸς τρόπον προσεπάθουν νά διατρέψουν τὰ γεγονότα. Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια διαρκῶς ἤρξανε διὰ δῶν τῶν συμβάντων καὶ τὰ ἐμπόδια αὐτὰ τὴν ἐπαρουσίασαν λαμπρότεραν. Τὸν ἐκλεύαζε, λοιπὸν, ὁ ἄλλος ληστής, καὶ κάποιος ἐκ τῶν **Β** εὐαγγελιστῶν λέγει, ὅτι καὶ οἱ δύο ἐκλεύαζαν τὸν Ἰησοῦν. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἀληθές, πρᾶγμα ποῦ καθοστὰ ἰδιαιτέρως ἀξιόλογον τὴν εὐγνωμοσύνην του. Διότι εἶναι πολὺ φυσικὸν νά τὸν ἐκλεύαζεν ἀρχικῶς καὶ μετ' ὀλίγον νά μετεστράφη ὀλοκληρικῶς. Τὸν ἐκλεύαζε λοιπὸν, λέγει, ὁ ἄλλος ληστής. Εἶδες τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο ληστῶν; Καὶ οἱ δύο εἰς τὸν σταυρὸν, καὶ οἱ δύο ἐξ αἰτίας κακῶν πράξεων, καὶ οἱ δύο ἕνεκα τῆς ἰδιότητος των τοῦ ληστοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶχαν καὶ οἱ δύο τὸ ἴδιον τέλος. Ὁ μὲν εἰς ἐκδηλονόμησε τὴν οὐράνιον βασιλείαν, ἐνῶ ὁ ἕτερος ὠδηγήθη εἰς τὴν κόλασιν. Ἔτσι καὶ κῆς, μαθητῆς ὁ εἰς, μαθητῆς καὶ οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὁ μὲν πραγματοποιεῖ τὴν προδοσίαν, ἐνῶ οἱ δὲ ἠτοιμάζοντο **Γ** διὰ νά τὸν περιποιηθῶν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἔλεγεν εἰς τοὺς Φαρισαίους «Τί θέλετέ μοι δοῦναι κἀγὼ ὑμῖν παραδόσω αὐτὸν;» (Ματθ. 23, 13)· αὐτοὶ δὲ ἐπληροῦσαν τὸν Ἰησοῦν λέγοντες «Ἰαυθ θέλεις ἐτοιμασάμενοι σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» (Ματθ. 23, 17). Ἔτσι καὶ ἐδῶ ληστής ὁ μὲν ληστής καὶ ὁ δὲ ἀλλ' ὁ μὲν βλασφημεῖ, ὁ δὲ ἐπι-

κρίνει τὸν βλάσφημον. Καὶ πράττει τοῦτο ἂν καὶ θέλει τὸν Κύριον ἐσταυρωμένον, καταδικασμένον καὶ τὸν ὄκλον νά φωνασκῇ καὶ νά κλυδάζῃ κάτωθεν τοῦ σταυροῦ. Ἄλλ' ὅμως ἐξ αὐτῶν τίποτε δὲν τὸν ὑπεμάκρυνεν οὔτε τὸν ἠμποδίσεν νά σχηματίσῃ τὴν ὀρθὴν γνώμην καὶ μᾶλλον ἐπακρίνει ἐντόνως τὸν ἄλλον ληστὴν λέγων· «Οὐδὲ φοβῆ τὸν Θεόν σύ;» (Λουκ. 23, 40).

3. D Εἶδες τὸ θάρρος τοῦ ληστοῦ; Εἶδες πῶς δὲν λομονεῖ οὔτε καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ ἐπαγγελμὰ του, ἀλλὰ διὰ τῆς ὁμολογίας αὐτῆς ληστεύει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; «Οὐδὲ φοβῆ τὸν Θεόν σύ», λέγει, Εἶδες θάρρος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, εἶδες πίστιν, εἶδες εὐλάβειαν; Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἦτο εἰς τὰ λογικά του καὶ ἐκπέπτετο ὀρθῶς ἐνῶ ἦτο προσηλυμένος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ὑπέφερε τοὺς ἀφορητοὺς πόνους ἐκ τῶν καρπιῶν, διὰ τὸ γενναῖον τοῦτο φρόνημά του δὲν ἀρῆζει νά τὸν θαυμάζωμεν; Καὶ ἐγὼ θὰ ἔλεγα ὅτι ὄχι μόνον ἀρῆζει νά τὸν θαυμάζωμεν ἀλλὰ καὶ εἶναι δίκαιον νά τὸν μακαρίζωμεν. Διότι ὄχι μόνον δὲν **Ε** ἀπερροφήθη ἐκ τῶν πόνων, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἠδιαφόρησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἐφρόντιζε διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ πλησίον, καὶ ἐμελέτα πῶς νά ἀποσπῶσιν ἐκείνον ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ νά γίνῃ διδάσκαλος ἐνῶ ἦτο εἰς τὸν σταυρὸν. «Οὐδὲ φοβῆ, τὸν Θεόν», λέγει, «σύ.» Ὡς νά τοῦ ἔλεγε· μὴ δίδῃς σημασίαν εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον, μὴ κρήνης ἐξ ὧν βλέπει, μὴ βλέπῃς μόνον αὐτὰ ποῦ συμβαίνουν. Ὑπάρχει κάποιος ἄλλος κριτῆς ποῦ εἶναι ἀόρατος, καὶ εἶναι ἀδέκαστον τὸ δικαστήριόν του ἐκεῖνο καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νά κάμῃ λάθος. Μὴ λοιπὸν δύσως σημασίαν, ἐπειδὴ κατεδικάσθη εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον. Εἰς τὸ οὐράνιον δὲν γίνονται ὁδοί. Ἐδῶ θεθαίως εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον πολλὰκις καταδικάζονται καὶ ἄθῃοι, καὶ ἔνοχοι ἀφίενται ἐλευθέροι, καὶ δίκαιοι ἐπικρίνονται, καὶ ἄδικοι **416** **Δ** ἀφεύγουν τὴν τιμωρίαν. Διότι οἱ περισσότεροί τῶν ἀνθρώπων, ἄλλα μὲν ἐξ ὧν κρίνουν διαστρέφουν ἐκουσίως ἕλλα δὲ ἄκουσίως, ἢ δηλαδὴ ἀγνοοῦν τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐξαπατῶνται, ἢ τὴν γνωρίζουν ἀλλ' ἐξαγοραζόμενοι διαφθείρονται καὶ ἀφ' οὗ προδύσκουν τὴν ἀλήθειαν καταδικάζουν τοὺς ἄθῃους. Εἰς τὸν οὐρανὸν ὅμως δὲν συμβαίνει τίποτε ἀνάλογον. Διότι ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος κριτῆς καὶ ἡ ἀπεροσία του λαίματι ὡς τὸ φῶς καὶ δὲν ἔχει σκοτεινὰ σημεῖα, οὔτε φοβεῖται τὴν δημοσιότητα οὔτε καὶ ἐπιδέχεται μεταβολήν. Διὰ νά μὴ λέγῃ λοιπὸν ἐκεῖνος ὅτι κατεδικάσθη εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον, διατὶ οὐ τὸν ὑπερασπίεσαι; τὸν ὠδηγήσεν εἰς τὸ οὐράνιον δικαστήριον, εἰς τὸ φοβερόν βῆμα, εἰς τὸ ἀμερόληπτον **Β** δικαστήριον ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ ποῦ οὐδέποτε

σφάλει και τοῦ ὑπενωθίμοιο τὴν φοβερὰν ἐκείνην κρίσιν. Κιῦταξε ἐκεῖ, λέγει, καὶ δὲν θὰ ρίψῃ καταδικαστικὴν ψῆφον, οὔτε θὰ σταθῆς μετ' ἐμὲ τὸ μέρος τῶν ἐπαγγέλων κριτῶν, ἀλλὰ θὰ ἀισθανθῆς θαυμασμὸν καὶ θὰ ἀποδεχθῆς τὴν οὐράνιον ἀπόφασιν. «Ὁὐδὲ φοβῆ», λέγει, «τὸν Θεὸν σύ;». Ἐίδες τὴν πίστιν τοῦ Ἀποστόλου, εἶδες τὴν σύνεσιν καὶ τὴν διδακτικὴν του ἰκανότητα; Διὰ μίαν ἐπέταξεν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ πρόσεξε, πῶς συμμορφώνεται ἤδη πρὸς τὴν ἀποστολικὴν ὑπόδειξιν, ἀδιαφορῶν ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἐνεργῶν καὶ πρῶτων πάντα. **C** ὥστε καὶ ἐκείνον νὰ ἀπαλλάξῃ ἐκ τῆς πλάνης καὶ νὰ τὸν ἀδηγήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Διότι ὅταν εἶπε, «Ὁὐδὲ φοβῆ τὸν Θεὸν σύ», προσέθεσε, «Ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ἔσμεν» (Λουκ. 23, 40). Πρόσεξε τελείαν ἔξομολόγησιν. Τὴ ἀκριδῶς; «Ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ἔσμεν;». Εἰς τὴν ἴδιαν, λέγει, τιμωρίαν, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς ἐμεθα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ὑβρίων λοιπὸν ἐκείνων, κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ ἐκτοξεύεις ὕβρεις καὶ ὄχι κατ' ἐκείνου; Διότι καθὼς ἐκείνος ποῦ ἁμαρτάνει καὶ καταδικάζει ἄλλον, τὸν ἐπιτόν του παρὰ τὸν ἄλλον καταδικάζει ἑτοί καὶ ἐκείνος ποῦ ὑποφέρει καὶ κλειυάει τὴν συμφορὰν τοῦ ἄλλου, τὸν ἑαυτὸν του κλειυάει καὶ ὄχι τὸν ἄλλον. «Ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι **D** ἔσμεν», λέγει, διαβάσει εἰς αὐτὸν νόμον ἀποστολικὸν καὶ λόγους τοῦ εὐαγγελίου ποῦ λέγουσι. «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε» (Ματθ. 7, 1). «Ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ἔσμεν». Τὴ κἀμνεῖς, ὦ Ἀποστόλε; διὰ τῶν λόγων σου κἀμνεῖς τὸν Κύριον συντροφόν σου; «Ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ἔσμεν;». Ὁχι, λέγει· διορθῶνίς διὰ τῶν ἐν συνεχείᾳ λόγων μου; «Καὶ ἡμεῖς μὲν», λέγει, «δικαίως ἄγια γὰρ ὡν ἐποίησαμεν ἀπολαμβάνομεν» (Λουκ. 23, 41). Διὰ νὰ μὴ νομίσης ἀκούων τοὺς λόγους; «Ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ἔσμεν» ὅτι ἔκαμε τὸν Κύριον συμμέτοχον τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦτο διορθῶσε καὶ εἶπεν· «Ἡμεῖς μὲν δικαίως ἄγια γὰρ ὡν ἐποίησαμεν **E** ἀπολαμβάνομεν». Εἶδες τελείαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἔξομολόγησιν; εἶδες πῶς ἀπέπλυνε διὰ τῶν λόγων τὰς ἁμαρτίας; εἶδες πῶς ἐπαλήθευσε τὴν προφητικὴν ἐκείνην προτροπήν; «Λέγε σύ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιοσύνης;» (Ἠσα. 43, 26). Οὐδεὶς τὸν ἠνάγκασεν, οὐδεὶς τὸν ἐκατήγορησεν, οὐδεὶς τὸν διέταξε. Ὁ Ἰδιὸς γίνεται κατήγορος τοῦ ἑαυτοῦ του, διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν εἶχε κανένα ἄλλον κατήγορον. Ἐπειδὴ ἐπρόλαβε νὰ ἀρπάξῃ τὴν ἰδιότητα τοῦ κατήγορου καὶ νὰ σηματούσῃ τὸν ἑαυτὸν του, λέγων· «Ἡμεῖς δικαίως ἄγια γὰρ ὡν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν» οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπράξεν. Εἶδες ἀπειραντὸν εὐλάβειαν; Ὅταν λοιπὸν κατήγορησε τὸν ἑαυτὸν του, ὅταν **417 A** διέσυρε τὴν διαγωγὴν του, ὅταν ἀπελογήθη

ὕπὲρ τοῦ Κυρίου λέγων, ὅτι «Ἡμεῖς μὲν δικαίως, οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπράξεν», τότε ἔλαβε θάρρος νὰ παρακαλέσῃ καὶ εἶπε· «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Προηγουμένως δὲν ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, «Μνήσθητί μου» μέχρις ὅτου ἐκαθάρισε διὰ τῆς ἔξομολογήσεως τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τῆς ἀκαθαρσίας τῶν ἁμαρτημάτων, μέχρις ὅτου διὰ τῆς καταδίκης τοῦ ἑαυτοῦ του ἀπέβαλε τὰς ἁμαρτίας.

Ἐλέγεις πόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ ἔξομολόγησις καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ σταυροῦ; Ὅταν ἀκούῃς αὐτά, ἀγαπήτῃ, ποτὲ μὴ ἀπελιπισθῆς ἀλλ' ἀφοῦ λάθῃς ὑπ' ὄψιν σου τὸ ἀσύλληπτον **B** μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, πῆσε τὸν ἑαυτὸν σου νὰ σπεύσῃ διὰ νὰ μετανοήσῃ, διότι ἐδὼν ἤλθωσεν τὸν Ἀποστόλου ἀκόμη καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εὐρισκόμενον τόσον μεγάλῃς τιμῆς, πολὺ περισσότερον θὰ ἀκούσῃ ἡμεῖς τῆς φιλανθρωπίας τοῦ ἐδὼν θελήσωμεν νὰ ἔξομολογηθῶμεν τὰς ἁμαρτίας μας. Διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν φιλανθρωπίας του, ἂς μὴ ἐντραπέμεθα νὰ ἔξομολογοῦμεθα τὰ ἁμαρτήματά μας, διότι ἡ ἰσχυρὰ τῆς ἔξομολογήσεως εἶναι μεγάλη καὶ ἡ δύναμις τῆς πολλῆς. Νὰ λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἔξομολογήθῃ καὶ εὖρε τὸν παράδεισον ἄνεκτόν. Ἐξομολογήθη καὶ ἔλασε θάρρος νὰ ζητήσῃ τὴν βασιλείαν αὐτὸς ποῦ ἦτο **C** πρότερον Ἀποστόλος. Μέχρι τότε δὲν ἐζήτησε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ ποῦ, πῆς μου, ὦ Ἀποστόλε, ἐσκέπησῃς τὴν βασιλείαν; Διότι τί ἀνάλογον εἶδες τώρα; Καρφί καὶ σταυρὸς αὐτὰ ποῦ θλέπεις καὶ κατηγορία καὶ εἰρωνεία καὶ κλειυαμοί. Ναι, λέγει· διότι αὐτὸς ὁ σταυρὸς μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι σύμβολον τῆς βασιλείας. Διὰ τοῦτο ἀποκαλῶ βασιλεῖα αὐτόν, ἐπειδὴ τὸν ὄλεσω νὰ σταυρῶνται, ἐπειδὴ εἶναι ἴσιον τοῦ βασιλέως νὰ ἀποθνήσκῃ χάριν πᾶν ὑπηκόων του. Αὐτὸς εἶπεν· «Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰω. 10, 11)· καὶ ὁ καλὸς βασιλεὺς λοιπὸν θυσιάζει τὴν ζωὴν του χάριν τῶν ὑπηκόων του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐθυσιάσε τὴν ζωὴν του διὰ τοῦτο τὸν ἀποκαλῶ βασιλεῖα. «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου».

4. D Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς ὁ σταυρὸς εἶναι ταυτοχρόνως σύμβολον βασιλείας καὶ πᾶς ἀντικείμενον σεβασμοῦ; Δὲν τὸν ὤφειλεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ τὸν ἔλαβε μαζί του καὶ τὸν ἀνέβασεν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ ἀπὸ ποῦ τὸ πληροφοροῦμεθα; Ἐκ τοῦ ὅτι μετ' αὐτοῦ θὰ ἔλθῃ κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν. Ἄκουσε τὸν Ἰσὶον τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει· «Ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν, Ἰσοῦ ἐν τοῖς ταμίαις ἐστὶν ὁ Χριστός, ἰσοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μὴ ἐξέλθητε» (Ματθ. 24, 26)· ὁμῶν περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ψευδοχριστῶν, τῶν ψευδοπροφητῶν καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχριστοῦ, διὰ νὰ μὴ ἐξαπατηθῆτε κά-

ποιος και πῶς εἰς τὰς παγίδας του. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ὁ Ἀντίχριστος θὰ ἔλθῃ πρὸ τοῦ Χριστοῦ, λέγει, και διὰ νὰ μὴ πέσητε εἰς τὸ στόμα τοῦ λύκου ἐνῶ ἀναζητῆτε τὸν ποιμένα, διὰ τοῦτο σὰς γνωστοποιῶ τὰ γνωρίσματα τῆς παρουσίας τοῦ Ε ποιμένου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ πρώτη παρουσία αὐτοῦ ἐγένετο κεκαλυμμένη, μὴ νομίσητε, λέγει, ὅτι και ἡ δευτέρα θὰ πραγματοποιηθῇ ἀναλόγως. Διότι ἐκεῖνη εὐλόγως ἐπραγματοποιήθη κεκαλυμμένη ἐπειδὴ ἦλθε νὰ ἀναζητήσῃ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον. Ἄλλ' αὐτὴ δὲν θὰ πραγματοποιηθῇ καθ' ὁμοίαν τρόπον, πῶς ὅμως; πῆς μου, και διδάξέ με. «Ὡσπερ ἐξέρχεται», λέγει, «ἡ ἀστραπὴ ἀπὸ ἀνατολῶν, και φαίνεται εἰς δυσμῶν, οὕτως ἔσται και ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» (Ματθ. 24, 27). Θὰ τὴν ἴδωσι οἱ πάντες και δι' οὐδένα θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ ἐρωτησῆ. Ὅπως δηλαδὴ ὅταν ἀστράπη δὲν χρειάζεται νὰ ἐξετάσωμεν τὸ γεγονός, ἐάν ἤστραψε, **418** Ἄ ἔτσι και ὅταν ἐπισυμβῇ ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ ἐρευνησωμεν ἐάν ἦλθεν ὁ Χριστός. Ἄλλ' αὐτὸ διὰ τὸ ὅποιον ἐνδιαφερόμεθα δὲν τὸ εἴπαμεν ἀκόμη, ἐάν δηλαδὴ ἔλθῃ μετὰ τοῦ σταυροῦ. Ἄκουε λοιπὸν και τοῦτο πού τὸ διευκρινίζει σαφῶς. «Τότε», λέγει, δηλαδὴ ὅταν ἔλθῃ, «ὁ ἥλιος σκοτισθῆσεται, και ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς» (Ματθ. 24, 29). Διότι τὸσον ὑπερβολικὴ θὰ εἶναι τότε ἡ λάμψις τοῦ φωτός, ὥστε θὰ κρυβῶσι και τὰ λαμπρότερα ἄστρα. «Και οἱ ἀστέρες γὰρ», λέγει, «πνεύσονται, και οὕτως τὸ σημεῖον φανήσεται τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ». Εἶδες πῶσον ἀνώτερον εἶναι τὸ σημεῖον, πῶς ἡ λαμπρότης και ἡ ἀκτινοβολία του; Σκοτίζεται ὁ ἥλιος, παύει ἡ φωτεινότης τῆς σελήνης, πίπτουσι τὰ ἄστρα και μόνον ἐκεῖνο φαίνεται, διὰ νὰ **B** πληροφορηθῆς ὅτι εἶναι φωτεινότερον τῆς σελήνης και λαμπρότερον τοῦ ἡλίου. Καθὼς δηλαδὴ ὅταν εἰσέρχεται βασιλεὺς εἰς πόλιν, ὁ στρατὸς προπαρασκευασμένος σπικῶναι ἐπὶ τῶν ὀμων τὰ λάβαρα και προαναγγέλλει τὴν εἰσόδον τοῦ βασιλέως, ἔτσι και ὅταν κατέλθῃ ἐκ τῶν οὐρανῶν ὁ Κύριος τῆς δημιουργίας θὰ προπαρασκευῶσι αἱ στρατιαὶ τῶν ἀγγέλων και τῶν ἀρχαγγέλων βαστάζουσαι τὸ σημεῖον ἐκεῖνο και ἀναγγέλλουσαι εἰς ἡμᾶς τὴν βασιλικὴν εἰσόδον. «Τότε», λέγει, «καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται» (Ματθ. 24, 29), ἐννοεῖ τὰς ἀγγέλους και ἀρχαγγέλους και ὅλας τὰς ἀοράτους δυνάμεις. Ἐπειδὴ θὰ τὰς καταλάβῃ τρόμος, φόβος πολλὸς και **C** ὄγωνία. Διὰ τὴν ὄψιν, πῆς μου, φοβοῦνται και αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι; Πολὺ εὖλογον. Θὰ εἶναι φοβερόν τὸ δικαστήριον τότε. Ὁλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος πρόκειται νὰ κριθῇ και νὰ ἀπολογηθῇ και νὰ σταθῇ ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου. Ἄλλὰ διὰ τὴν θὰ τρέμουσι τότε και οἱ ἄγγελοι και

θὰ φοβοῦνται αἱ ἀκόματοι ἐκεῖναι δυνάμεις; Διότι δὲν πρόκειται ἐκεῖνοι νὰ κριθῶσι. Ὅπως ὅταν κάποιος δικαστὴς καταδικάζῃ τοὺς ἐνόχους, και ἐνῶ κἀθῆται ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἐδρας, ὄχι μόνον οἱ ἐνόχοι, ἀλλὰ και οἱ ἐπὶ τῆς τάξεως ἐντεταλμένοι, **D** πού οὐδεμίαν ἔχουσι τύψιν συνειδήσεως φοβοῦνται και τρέμουσι ἐξ αἰτίας τοῦ δικαστοῦ, ἔτσι και τότε ὅταν θὰ δικάζεται τὸ ἀνθρώπινον γένος και θὰ ἀπολογηθῆ διὰ τὰς ἀμαρτίας του, θὰ φοβοῦνται και θὰ τρέμουσι ἕνεκα τοῦ δικαστοῦ και αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι και αἱ ὑπόλοιποι οὐράναι δυνάμεις ἐν και δὲν θὰ ἔχουσι οὐδεμίαν τύψιν συνειδήσεως. Τοῦτο λοιπὸν τὸ κατενοήσαμεν: ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον και διὰ τί θὰ ἔλθῃ κρατῶν τῶν σταυρῶν; Μάθε και τὴν αἰτίαν τοῦτου. Διὰ νὰ πληροφορηθῶσι ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἔργων τῶν ἐκεῖνοι πού τὸν ἐσταύρωσαν τὴν ἀκαριστίαν των, διὰ τοῦτο θὰ τοὺς δεῖξῃ τὴν ἰδίαν τὴν ἀπόδειξιν τῆς παραφροσύνης των. Και διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δι' αὐτὸν τὸν λόγον φέρει μαζί του τὸν σταυρὸν, διὰ νὰ τοὺς ἀνειδίξῃ, ἄκουσε πάλιν τὸν Ἰδιον **E** τὸν εὐαγγελιστὴν πού λέγει: «Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, και κόψονται πῶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς» (Ματθ. 24, 30), διότι θὰ ἄλθουσι τὸν κατήγορον και θὰ ἀναγνωρίσουσι τὸ ἁμάρτημά των. Διὰ τὴν θαυμάζεις ὅμως ἐν ἔλθῃ ἔχων μαζί του τὸν σταυρὸν; θὰ ἔλθῃ και θὰ ἔχῃ τὰ ἴδια τὰ τραύματά του. Ἀπὸ πού συνάγεται ὅτι θὰ ἔχῃ τὰ ἴδια τὰ τραύματα ἐπ' αὐτοῦ; Ἄκουσε τί λέγει ὁ προφήτης: «Ὀφονταί εἰς ἐν ἐξεκέντησαν» (Ζαχ. 12, 10). Ὅπως δηλαδὴ ἔκαμε εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ θυμῶ, ἐπιθυμῶν νὰ ἀπομακρῶνῃ τὴν ἀποτίαν τοῦ μαθητοῦ, και τοῦ ἐπέδειξε τὰ ἱκνῆ τῶν καρφῶν και τὰ ἴδια τὰ τραύματα και εἶπε, **419** Ἄ «βάλε τὸν δάκτυλόν σου, και φέρε τὴν κειρά σου, και ἴδε, ὅτι πνεῦμα σάρκα και ὄστέα οὐκ ἔχει» (Λουκ. 24, 39), (Ἰω. 20, 27) διὰ νὰ τοῦ ἀποδείξῃ ὅτι πράγματι ἀνεστήθη, ἔτσι και τότε θὰ ἔχῃ τὰς πληγὰς και τὸν σταυρὸν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς αὐτούς, ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος πού ἐσταυρώθη. Μεγάλον ἐπομένως ἄγαθον και σωτήριον και ἐμφανὲς ἀπόδειξις τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ σταυρὸς.

5. Ἄλλ' ὄχι μόνον ὁ σταυρὸς, ἀλλὰ και οἱ ἴδιοι οἱ λόγοι πού εἶπε ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀποδεικνύουσι τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν του. Ἄκουσε τὰ λόγια αὐτά. Ἐνῶ δηλαδὴ ἦσαν παρόντες αὐτοὶ πού τὸν ἐσταύρωσαν και ἔβραζον ἐκ τῆς ὀργῆς, εἶπε: «Πάτερ ἄφεες αὐτοῖς **B** τὴν ἀμαρτίαν ταύτην: οὐ γὰρ οἶδουσι τί ποιοῦσιν» (Λουκ. 23, 34). Εἶδες τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου διὰ τὸν ἄνθρωπον; ἐνῶ ἐσταυρώνετο παρεκάλει ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν του. Και ὅμως ἐκεῖνοι τὸν ἐκλεουζον και τὸν διέσυραν, λέγοντες: «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατέβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ» (Ματθ. 27, 40). Ἄλλ' ὅμως διὰ

τὸν λόγον αὐτὸν δὲν καταβαίνει ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἐπειδὴ εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διὰ τὸ σταυρωθῆ καὶ ἡμῶν. «Καταβάτω», λέγει, ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν, καὶ πιστεύσωμεν εἰς αὐτὸν» (Ματθ. 27, 42). Κύριε λόγους ἀναβαίνει καὶ προσκλήματα ἁπλοῦς. Ἐπραγματοποίησεν ἔργα μεγαλύτερα τῆς καθόλου ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ δὲν ἐπίστευσαν, καὶ τώρα λέγουσιν: Κατέβη ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ θὰ πιστεύσωμεν εἰς ἐσένα. Διότι τὸ νὰ ἀναστῆ νεκρὸς, ἐνῶ ὁ τῶρας εἶναι σφραγισμένος μετ' ἀγαθῆς λίθου, εἶναι ἔργον πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὸν σταυρὸν. C Καὶ ἄκορη, τὸ νὰ θγάλη ἀπὸ τὸ μνήμα τὸν Λάζαρον, ποὺ εἶχε τέσσαρας ἡμέρας νεκρὸς καὶ ἦτο περιτυλιγμένος μετὰ νεκρικὰ σάβανα, ἦτο ἔργον πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὸν σταυρὸν. Εἶδες παράλογα λόγια; εἶδες ὑπερβολικὴν μαρτίαν; Ἀλλὰ δώσατε ἰδιαιτέραν προσοχὴν, παρακαλῶ διὰ τὸ γνωρίσῃς τὴν ἀσύλληπτον φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς ὁ Χριστὸς ἐκρησιμοποίησε τὴν ἰδίαν τὴν μαρτίαν τῶν διὰ τὸν τοῦς συγκωρήσει. «Πότερ», λέγει, «ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν; οὐ γὰρ οἶδασί τί ποιοῦσι» (Λουκ. 23, 34). Τοῦτο καθίσταται πρόδηλον, διὰ τῶν λόγων τῶν Ἀνάτοι εἶναι καὶ δὲν γνωρίζουν αὐτὸ ποὺ κάμνουν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγαν: «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, σῶσον σεαυτὸν» (Ματθ. 27, 40), αὐτοὶ δὲ προσεπάθει νὰ σώσῃ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἐκλεείσαν τὸν βόρξαν καὶ τὸν περσέψαν. «Ἄφες αὐτοῖς», λέγει, D «τὴν ἁμαρτίαν ταύτην; οὐ γὰρ οἶδασί τί ποιοῦσι». Τί συνέβη λοιπὸν; τοὺς συνεχώρησε τὴν ἁμαρτίαν; Τὴν συνεχώρησεν εἰς ὅσους ἠθέλησαν νὰ μετανοήσωσιν. Ἄν δὲν τὴν συνεχώρει δὲν θὰ ἐγίνετο ἀπίστολος ὁ Παῦλος. Ἄν δὲν συνεχώρει εἰς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν δὲν θὰ ἐπίστευαν ἄμεσως τρεῖς χιλιάδες καὶ πέντε καὶ πολλὰ μυριάδες Ἰουδαίων ἀργότερον. Διότι ἔκουσε τί λέγει πρὸς τὸν Παῦλον εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα ὁ Ἰάκωβος: «Θεωρεῖτε ἀδελφε, πόσαι μυριάδες εἶσι τῶν πεπαιστωκότων Ἰουδαίων» (Πράξ. 21, 20).

Ἐὰς παρακαλῶ λοιπὸν, δε μνησθῆμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Κύριον καὶ E ἄς προσευχηθῶμεν ὑπὲρ τῶν ἐκθρῶν. Αὐτὰ ποὺ χθὲς συνεβούλευσα, αὐτὰ καὶ πάλιν συμβουλεύω, γνωρίζων τὸ μέγεθος τοῦ ἐπιτεύγματος νὰ μνησθῆς τὸν Κύριον. Ἐκεῖνος ἐσταυρώμενος καὶ παρεκάλει ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν του. Πῶς ἄρα εἶναι δυνατόν, θὰ ἰσχυρίζετο κάποιος, νὰ μνησθῆ τὸν Κύριον; Εἶναι δυνατόν ἂν θέλῃς; διότι ἐάν ἦτο ἀδύνατον, δὲν θὰ ἔλεγε: «Μόθητε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρὸς ἐμὴ καὶ ταπεινὸς τῆ καρδίας» (Ματθ. 11, 29). Ἐάν ἦτο ἀδύνατον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ τὸν μνησθῆ δὲν θὰ ἔλεγεν ὁ Παῦλος: «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 11, 1).

Παρά ταῦτα ἂν δὲν θέλῃς νὰ μνησθῆς τὸν Κύριον, μνησθῆσαι τὸν συνάνθρωπόν σου, ⁴²⁹ A ἐννοῶ τὸν Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα. Ἐκεῖνος ἐμνήθη τὸν Κύριον. Διότι καθὼς ὁ Κύριος παρεκάλει ἐν μέσῳ τῶν σταυρωτῶν του ὑπὲρ αὐτῶν, ἔτσι καὶ ὁ Στέφανος ἐνῶ εὐρίσκετο μεταξὺ αὐτῶν ποὺ τὸν ἐλιθοβόλουν καὶ ἐνῶ ἐκτυπῆτο ὑπὸ πάντων καὶ ἐδέκετο τὸν καταϊγμένον τῶν λίθων, τοὺς πόνους ποὺ τοῦ προσεκόλου ἀφοῦ παρέβλεψε, ἔλεγε: «Κόριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. 7, 59). Εἶδες πῶς συνομιλεῖ ὁ Υἱὸς καὶ πῶς προσεύχεται ὁ δοῦλος; Ἐκεῖνος λέγει: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην; οὐ γὰρ οἶδασί τί ποιοῦσι» (Λουκ. 23, 34); καὶ αὐτὸς: «Κόριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. 7, 59). Καὶ B διὰ τὸ μᾶλλον ὅτι κάμνει τοῦτο ἐν ἐπιγνώσει, δὲν προσευχήθη ἀπλῶς, οὔτε ἐκ συνήθειας, οὔτε ἄρα, ἀλλ' ἀφοῦ ἐγονάτισε, μετὰ κινήσιν καὶ πολλὴν ἀγάπην. Θέλεις νὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἄλλον συνάνθρωπον ποὺ ἔκαμε μεγαλύτερον ὑπὲρ τῶν ἐκθρῶν προσευχὴν; ἔκουσε τὸν μακάριον Παῦλον ποὺ λέγει ἀφοῦ ἀνάφερε δηλαδὴ ὅσα ἔπαθε, ὅτι «Πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν παρὰ Ἰουδαίων ἔλαθον, τρεῖς ἐραβδίσην, ἑπταὶ ἐλιθάσθη, τρεῖς ἐναυάγησα» (Β' Κορ. 11, 24 - 25); καὶ ἀπηριθμήσε τὸ πλήθος καὶ τὰς διώξεις ποὺ ὑπέμεινε κάθε ἡμέραν ὑπ' αὐτῶν, λέγει ὁ Ἰδιος: «Ἡλόκληρον ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινες C εἰσιν Ἰσραηλῖται» (Ρωμ. 9, 3). Θέλεις νὰ ἴδῃς καὶ ἄλλους, δε ἐκ τῆς Καινῆς ἀλλ' ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ποὺ κάμνουν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο; Διότι τοῦτο εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξιοθαύμαστον, ὅταν αὐτοὶ ποὺ δὲν προετράπησαν νὰ ἀγοσθῶν τῶς ἐκθρῶς, ἀλλὰ νὰ θγάσων ἀφθάλμων ἀντὶ ἀφθάλμου καὶ δόντου ἀντὶ δόντου, καὶ νὰ ἀνταποδίδουν τὰ ἴσα, αὐτοὶ νὰ ἀνέρχονται εἰς τὸ ἀποστολικὸν ὕψος.

Ἄκουσε τί λέγει λοιπὸν ὁ Μωϋσῆς ποὺ ἐλιθοβολήθη παλαιὰς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων: «Εἰ μὲν ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες; εἰδὲ μὴ, καμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς γῆς οὗ ἡς ἔγραψας» (Ἐξ. 32, 31 - 32). Βλέπεις πῶς κάθε δίκαιος τοποθετεῖ ὑπεράνω τῆς ἰδικῆς του σωτηρίας τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἄλλων; Οὐδὲν ἁμαρτήμα διέπραξες, διατὶ ἐπιθυμεῖς νὰ γίνῃς μέτοχος τῆς τιμωρίας αὐτῶν; D Δὲν δύναμαι, λέγει, νὰ ἀισθανθῶ τὴν εὐτυχίαν ὅταν ὑποφέρουν οἱ ἄλλοι. Καὶ εἶναι εὐκολόν νὰ ἴδῃς καὶ ἄλλων νὰ προσεύχεται ὁμοίως. Ἐπίτηδες βεβαίως προσέφωρα πολλὰ παραδείγματα, ὥστε ἔστω καὶ ἔτσι νὰ διορθωθῶμεν καὶ νὰ ἐκρικώσωμεν τὴν φοβερὰν αὐτῶν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ἐννοῶ τὴν κατὰ τῶν ἐκθρῶν κατάραν. Ὅταν ὁ Θεὸς ὠργίσθη καὶ ἀπέστειλεν ἄγγελον διὰ νὰ

τιμωρήσει τὸν λαόν, ἄκουσε τί εἶπε ὁ μακάριος Δαυὶδ, καθὼς εἶδε τὸν ἄγγελον νὰ ἐπιδεικνύῃ τὸ πύρινον ζῆφος διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὸ πλῆγμα· «Ἐγὼ ὁ ποιμὴν ἑκακοποίησα, καὶ οὗτοι τὸ ποίμνιον τί ἐποίησαν; Ἐ Γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐπ' ἐμέ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου» (Β' Βασ. 24, 17). Βλέπεις πάλιν ἀνάλογα κατορθώματα; Θέλει νὰ σοῦ δεῖξῃ καὶ ἄλλον νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον; Ὁ προφήτης Σαμουὴλ ὄρισθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, περιεφρονήθη καὶ ἐζητυελοῦσα ἔτσι ποῦ ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Προσέξατε ἰδιαιτέρως, σὺς παρακαλῶ. Τοῦ εἶπε λοιπὸν ὁ Θεός· «Οὐδὲ σὲ ἐξουθενήκασι, ἀλλ' ἐπέ» (Α' Βασ. 8, 7). Τί λοιπὸν ἀπήντησε ἐκεῖνος ὁ περιφρονημένος, 42! Α ὁ κατηχημένος, ὁ καταφρονημένος καὶ ὁ ἐξουθενημένος; Ἄκουε τί λέγει· «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἁμαρτεῖν τῇ Κυρίῳ τοῦ διαλιπεῖν προσευκόμενον ὑπὲρ ὑμῶν» (Α' Βασ. 12, 23). Ἐνόμισεν ὅτι εἶναι ἁμαρτία τὸ νὰ μὴ προσεύχεται ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν. Ποτὲ μὴ μοῦ συμβῆ, λέγει, νὰ ἁμαρτήσω μὴ προσευκόμενος πρὸς χάριν σας. Εἶδες ἕνα ἕκαστον τῶν δικαίων, πόσον ἐφρόντισε ἰδιαιτέρως διὰ τὸ ἐπίτευγμα τοῦτο, ἀκολουθεῖν τὰ ἴκνη τοῦ Κυρίου; Ἄς συνοψίσωμεν λοιπὸν αὐτὰ ποῦ εἶπαμεν. Ὁ Κύριος λέγει· «Πάτερ, ἄφεε αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν· οὐ γὰρ οἶδασί τί ποιοῦσιν» (Λουκ. 23, 34). Ὁ Στέφανος εἶπε· «Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην» (Πράξ. 7, 59). Ὁ Παῦλος λέγει· «Ἡύχασην ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ Β' σάρκα» (Ρωμ. 9, 3). Ὁ Μωϋσῆς ὁμοίως· «Εἰ μὲν ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφεε· εἰ δὲ μὴ, κἀμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου ἢς ἔγραψας» (Ἐξ. 32, 31-32). Ὁ Δαυὶδ λέγει· «Γενέσθω ἡ χεὶρ σου ἐπ' ἐμέ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου» (Β' Βασ. 24, 17). Ὁ Σαμουὴλ παρομοίως· «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἁμαρτεῖν σοῦ διαλιπεῖν προσευκόμενον ὑπὲρ ὑμῶν» (Α' Βασ. 12, 23). Πῶς λοιπὸν θὰ συγκληρωθῶμεν ἂν δὲν φροντίζωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο, τὴν στιγμήν ποῦ μᾶς προτρέπου ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Καινῆς καὶ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης νὰ προσευκάμεθα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν; Παρακαλῶ λοιπὸν μὴ ἀδιαφορῶμεν. Διότι ὅσον περισσότερα C εἶναι τὰ παραδείγματα τόσοσιν μεγαλύτερα εἶναι ἡ τιμωρία ἂν δὲν τὰ μιμηθῶμεν. Διότι πολὺ σπουδαιότερον εἶναι νὰ προσευκάμεθα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, παρὰ ὑπὲρ τῶν φίλων· διότι δὲν ὠφελεῖ τόσοσιν ἢ ὑπὲρ τῶν φίλων προσευκῆ, ὅσον ἢ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν. Ἄκουσε τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει· «Ἐάν ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστίν; οὐκί καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;» (Ματθ. 5, 46). Ὅταν λοιπὸν προσευκάμεθα ὑπὲρ τῶν φίλων, δὲν γινόμεθα καθόλου καλύτεροι τῶν τελωνῶν. Ἄλλ' ἐάν ἀγαπήσωμεν

τοὺς ἐχθροὺς καὶ προσευκῶμεν ἰσὺς αὐτῶν, ὁμοιάζομεν πρὸς τὸν Θεὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινως δυνατόν. «Ἔσεσθε γάρ», λέγει, «ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, Ἐ καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους» (Ματθ. 5, 45). Ὅταν λοιπὸν ἔκωμεν τὰ παραδείγματα καὶ ἀπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῶν συνανθρώπων, ὅς τὰ μιμηθῶμεν, καὶ ἂς ἐπιδοκῶμεν τὴν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἐκποθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ τὴν φρικτὴν αὐτὴν τράπεζαν μὲ περισσότερον θάρρος, ἀφοῦ καθαρῶσιν τὴν συνείδησίν μας διὰ νὰ ἀπαλαύσωμεν τὰ ἐπιγγελλόμενα ἀγαθὰ διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα, καὶ συγκοινωνῶς εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δόναρις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

1. 422 **A** Ἠσυχολήθημεν προηγουμένως μετὰ τὰ δόγματα καὶ τὴν δόξαν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἄφου ἀπειστομάσωμεν αὐτοὺς ποῦ προσπαθοῦν νὰ μειώσουν τὴν ἀξίαν του καὶ νὰ ἀποξενώσουν αὐτὸν τοῦ Πατρὸς του. Σήμερον ἐπιθυμῶ νὰ σὺς ὁμιλήσω δι' ἠθικὰ θέματα καὶ νὰ στρέψω τὴν κριτικὴν μου καθ' ἑκάστην εἰς τὰ περὶ τοῦ τρόπου ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς. Μᾶλλον ὅμως ἡ ὁμιλία αὕτη δὲν εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνον ἠθικὴ ἀλλὰ καὶ δογματικὴ, διότι ἐτοιμάζομαι νὰ δοκιμηθῶ μετὰ τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως. Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο εἶναι πολυμορφον, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰ δόγματα μᾶς ἰσχυροποιεῖ, καὶ τὴν ζωὴν μᾶς ρυθμίζει, καὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἀπαλλάσσει πάσης κατηγορίας. Καὶ διπλῶς, ὅταν ἀμφισβητήσωμεν τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως ἀνατρέπεται ἡ **B** ἰσορροπία τῆς ζωῆς μᾶς καὶ καταλαμβάνεται ὑπὸ μυρίων κακῶν καὶ ἀνατρέπονται τὰ πάντα, ἔτσι καὶ ὅταν πιστεύσωμεν εἰς αὐτὸ κατανοοῦμεν τὸ σκέδιον τῆς θείας προνοίας καὶ προετοιμαζόμεθα νὰ φροντισώμεν ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ τὴν ἐπιμελή ἀποφυγῆν τῆς κακίας καὶ ἔτσι τὰ πάντα πληροῦνται γαλήνης καὶ εἰρήνης. Διότι ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἀναμένει τὴν ἀνάστασιν οὐτε τὸν ἑαυτὸν του θεωρεῖ ὑπεύθυνον διὰ τὰς ἐδῶ πράξεις του, ἀλλὰ νομίζει ὅτι σταματοῦν τὰ ἀνθρώπινα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε πέραν αὐτῆς, **C** οὐτε ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν ἀρετὴν. Διότι πᾶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ὑπομένῃ τοὺς πόνους ἐάν δὲν προσδοκᾷ οὐδεμίαν ἀμοιβήν· οὐτε θὰ ἀπέχη τῆς κακίας, ἐφ' ὅσον οὐδεμίαν ἀναμένει νὰ ὑποστῇ τιμωρίαν διὰ τὰ κακὰ ποῦ ἐπραξεν ὁ ἴδιος, ἀλλ' ἄφου παραδοθῇ εἰς παραλόγους ἐπιθυμίας θὰ ἐπακολουθήσῃ καθὲ εἶδος πονηρᾶς πράξεως. Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ ἐπίστευσεν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ φανερὸν ἐκεῖνο δικαστήριον, καὶ τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων καὶ τὴν δέδικαστον κρίσιν, διὰ παντὸς τρόπου θὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἀσκήσῃ **D** τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἐπιείκειαν καὶ καθὲ ἄλλην ἀρετὴν καὶ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀκολασίαν τὴν ἀββάδειαν καὶ καθὲ ἄλλην πονηρὰν πράξιν, καὶ ὁ ἴδιος θὰ δυναθῇ μετὰ πολλὰ ἐπιχειρήματα νὰ ἀποστομώσῃ αὐτοὺς ποῦ κατηγοροῦν τὴν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν μερικοὶ βλέπουν τοὺς μὲν δικαίους καὶ σώφρονες καὶ αὐτοὺς ποῦ ζοῦν γενικῶς κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ νὰ **423 A** ὑποφέρουν λόγῳ πτωχείας, νὰ περιφρονῶνται, νὰ συκοφαντοῦνται μόνον ἐξασφαλίζοντας τὰ ἀπαραίτητα πρὸς τὸ ζῆν, πολλὰκις δὲ νὰ ὑποφέρουν λόγῳ μακροκρονίου ἀσθενείας καὶ κακῶν νοσημάτων καὶ νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν βοήθειαν, ἐνῶ ἄνθρωποι ποῦ εἶναι ἀπατεῶνες καὶ ἀκρεῖοι καὶ γεμάτοι ἀπὸ πολλὰ κακὰ νὰ εἶναι κάμπλουτοι καὶ νὰ ζοῦν εἰς τὴν πολυτέλειαν, νὰ ἐνδύονται λαμπρὰ φορέματα, νὰ ἀκολουθῶνται ὑπὸ πλήθους ὑπηρετῶν, νὰ θαυμάζονται, νὰ ἀπολαμβάνουν φερόματα καὶ νὰ ἔχουν μεγάλην οἰκειότητα μετὰ τοῦ βασιλέως· ἔπειτα μερικοὶ ἐξ αἰτίας, τοῦτων κατηγοροῦν τὴν **B** Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγουν· Πῶς συμβιβάζονται ταῦτα μετὰ τὴν Πρόνοιαν; ποῦ εἶναι ἡ δικαία κρίσις; ὁ σώφρων καὶ ὁ δίκαιος ζῆ ἐντὸς τῶν κακῶν, ὁ ἀκόλαστος καὶ διεφθαρμένος ἐντὸς τῆς εὐημερίας. Καὶ αὐτοὺς μὲν θαυμάζεται, ἐνῶ ἐκεῖνος περιφρονεῖται αὐτοὺς ἀπολαμβάνει μεγάλης πολιτείας, ἐκεῖνος εὐρίσκειται εἰς τὴν πτωχείαν καὶ τὰ χειρότερα κακὰ. Ὁ μὲν ἐπειδὴ ἀμφισβᾶλλει διὰ τὰ μέλλοντα σιωπᾷ καὶ δὲν λέγει τίποτε, ὁ δὲ ἐπειδὴ γνωρίζει καὶ πιστεύει εἰς τὴν ἀνάστασιν, δυσκόλως θὰ ἀλασφημήσῃ καὶ πρὸς αὐτοὺς ποῦ ἰσχυρίζονται αὐτὰ θὰ εἴπῃ· Παιῦσατε νὰ ἀσέβητε διὰ τῆς γλώσσης σας κατὰ τοῦ Θεοῦ ποῦ σὺς δημιουργήσῃ. Δὲν σταματοῦν τὰ ἀνθρώπινα **C** εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλην ζωὴν ὀδηγούμεθα πολλὸ περισσότερο μακρὰν, ποῦ μάλιστα δὲν ἔχει τέλος. Ἐκεῖ βεβαίως αὐτοὺς ἐδῶ ὁ πτωχὸς ποῦ ζῆ κατὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ θὰ ἀποκθῆ διὰ τοὺς κόπους αὐτοῦς, ἐνῶ ὁ ἀκόλαστος καὶ ὁ ἀπατεῶν θὰ τιμωρηθῇ διὰ τὴν πονηρίαν του αὐτὴν καὶ διὰ τὴν ἄδικον πολυτέλειαν. Λοιπὸν ὅς μὴ κρίνωμεν τὴν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ μόνον ἐκ τῶν παρόντων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μελλόντων. Διότι τὰ παρόντα εἶναι ἀγῶν καὶ τραχὺ γυμναστήριον καὶ στάδιον, ἐνῶ τὰ μέλλοντα εἶναι ἑσθλα στέφανοι καὶ θραβεῖα. Καθὼς λοιπὸν ὁ ἀθλητὴς πρέπει νὰ ἀγωνισθῇ εἰς τραχεῖα γυμναστήρια μετὰ ἰδρώτος καὶ σκόνης καὶ πολλὴν ζέσην καὶ κόπους καὶ ταλαιπωρίας, ἔτσι καὶ ὁ δίκαιος ἐδῶ πρέπει πολλὰ νὰ ὑπομένῃ **D** καὶ τὰ πάντα νὰ ὑποφέρῃ μετὰ γενναϊότητα, ἐάν σκοπεύῃ νὰ ἀπαλαύσῃ ἐκεῖ τοὺς λαμπροὺς στεφάνους. Ἐάν ὅμως σκανδαλίζων ψισμένους αἱ εὐημερίαι τῶν κακῶν, καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτῶν, ἐκεῖνο ὅς σκέπτονται πάλιν, ὅτι, καθὼς οἱ λιηταὶ καὶ οἱ τυμωρόντες καὶ αἱ γυναῖκες ποῦ ἐθαλοφρόνησαν τοὺς ἀνδρας τῶν καὶ οἱ περαιοὶ ποῦ διαπλέουν τὴν θάλασσαν, πρὶν ὀδηγηθῶν εἰς τὸ δικαστήριον, ἀπολαμβάνουν μεγάλης πολιτείας ἄφου τὰς ἔξενας συμφαρὰς κάμνουν

Ιδικήν των ευημερίαν και ἀποκτήσουν τὸν ὀδικον πλοῦτον και μεθούον καθημερινῶς, ὅταν δὲ καταδικασθούν δι' ὅλα ἐκεῖνα θὰ τιμωρηθούν. Ἔτσι και αὐτοὶ ποῦ μεταβαίνουν εἰς τὰς πόρναις, και παραθέτουν γυῖματα κλιδῆς, και ἀφαιροῦν διὰ λόγους καλοσηθητικούς τὰς ὀφρῦς των, και βαθῖκουν ὑπερηφάνως εἰς τὴν ἀγοράν, και κακομεταχειρίζονται τοὺς πτωκοὺς, ὅταν ἔλθῃ Ε μετὰ τῶν ἀγγέλων του ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ και καθῆσθαι εἰς τὸ ὄθρα ἐκεῖνο και συγκεντρώσῃ ὅλην τὴν οἰκουμένην, τότε ἀφοῦ μεταφερθούν γυῖναι και ἔρημοι ἀπὸ κάθε εἰδους ἰδέαν, και ἀφοῦ δὲν θὰ ἔχουν κανένα νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν και νὰ τοὺς προστατεύσῃ, κωρίς ἴκνος συγγνώμης θὰ ριφθούν εἰς τοὺς ποταμοὺς τοῦ πυρός. Μὴ τοὺς καλοτυχιστοὺς λοιπὸν διὰ τὴν ἐδῶ παλιτέλειαν, ἀλλὰ δόκους διὰ τὴν μελλοντικὴν τιμωρίαν. Ὅστε τὸν δικαῖον νὰ ἐλεινολογήσῃς διὰ τὴν ἐδῶ πτωχείαν, ἀλλὰ μακάρισέ τον διὰ 424 **A** τὸν μελλοντικὸν πλοῦτον τῶν ἀγαθῶν, και κάμει νὰ ριζώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν σου ὁ λόγος τῆς ἀναστάσεως, διὰ νὰ γίνῃς καλλίτερος, ἂν εἶσαι καλός, και ἀντιπρατωπῆς πειρασμοὺς, διὰ τῶν ἐλπιδῶν εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀποκτήσῃς μεγαλιότεραν προθυμίαν. Ἄν δὲ εἶσαι κακός, νὰ ἀπομακρυνθῆς τῆς πονηρίας και ἐκ φόβου διὰ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν νὰ κάμῃς τὸν ἑαυτὸν σου περισσότερον σώφρονα.

2. Διὰ τοῦτο και ὁ Παῦλος συνεχῶς μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν ἀνάστασιν καθὼς ἦδη και σήμερον ἠκούσατε νὰ βροντοφωνῆ και νὰ λέγῃ «Ὁδομεν γάρ, ὅτι ἐάν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκῆνους καταλυθῆ, οἰκίαν **B** ἐκ Θεοῦ ἔχομεν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (**B'** Κορ. 5, 1). Μᾶλλον δὲ δε ὁ δηγήσωμεν περαιτέρω τὸν λόγον και ἄς ἴδωμεν ἀπὸ ποῦ ἔλαθεν ὀφορμὴν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ ἀναστάσεως. Διότι οὔτε ἀπλοῦν εἶναι τοῦτο οὔτε τυχαῖον, διὲ δηλαδὴ συνεχῶς ὑπενθυμίζει τὴν διδασκαλίαν αὐτῆν, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει ταυτοκρόνως νὰ διδάξῃ τὰ μέλλοντα και τοὺς ἀσκουμένους εἰς τὴν εὐσέθειαν νὰ ἐνδυναμώσῃ. Διότι τώρα ἕνεκα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀπολαμβάνομεν πολλὴν εἰρήνην, ἐπειδὴ και οἱ βασιλεῖς ζοῦν εὐσεβῶς και οἱ ἄρχοντες ἐγνώρισαν τὴν ἀλήθειαν, και κοινότητες και πόλεις και ἔθνη ἀφοῦ ἀπηλλάγησαν ἐκ τῆς πλάνης, ὅλοι προσκυνοῦν τὸν Χριστόν. Ἐνῷ τότε ποῦ ἦτο **C** ἡ ὄρχη τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος και μάλιστα εἶχον σπαρσὲ τὰ σπέρματα τῆς εὐσεθείας, μεγάλη ἦτο ἡ ἀντίδρασις και διαφόρων μορφῶν και ποικιλία. Ἐπειδὴ και ἄρχοντες και βασιλεῖς και γνωστοὶ και συγγενεῖς και ὁ καθείς καταπολεμοῦσαν τοὺς πιστοὺς και διὰ τῆς ἀντιδράσεως ταύτης ἐφρούτωνεν ὁ πόλεμος. Διότι πολλῶς και πατῆρ παρέδωκε

τὸν υἱὸν του και τὴν κόρην τῆς ἡ μήτηρ και ὁ κύριος τὸν δοῦλον εἰς τιμωρίαν. Ἐπειδὴ δε μόνον αἱ πόλεις, οὔτε αἱ κῆραι, ἀλλὰ και ἀκωγένεια πολλῶς ἐπολέμου μεταξὺ των, και ὁ θόρυθος ποῦ ἐπεκράτει τότε ἦτο χειρότερος παντὸς ἐμφυλίου πολέμου. Διότι και περιουσίαι **D** ἀνηπάζοντο, και ἡ ἐλευθερία ὀστερεῖτο και ὑπῆρχε κίνδυνος και διὰ αὐτὴν τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν, δεῖ ἔξ αἰτίας κάποιας βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς και ἀπειλῆς, ἀλλ' ἐξ αἰτίας αὐτῶν ποῦ ἐφαντάζοντο ὅτι δικαιοῦν και προῖστανται και συμπεριεφέροντο πρὸς τοὺς ἀρχομένους χειρότερα ὅλων των ἐχθρῶν. Και τοῦτο διακηρύσσων ὁ Παῦλος ἔλεγεν, δι: «Πολλὴν δόλησιν ὑπομείνατε παθημάτων» τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοὺς τε και θλίψεις θεατρικόμενοι, τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφόμενων γεννηθέντες. Και γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου **E** συνεπαθήσατε, και τὴν ἀρπαγὴν των ὑπαρχόντων ὑμῖν μετὰ καρδῆς προσεδέξασθε» (**Ἐφρ.** 10, 32 - 34). Και πρὸς τοὺς Γαλάτας λέγει: «Τοσαῦτα ἐπάθατε εἰκῆ, εἰ γε και εἰκῆ» (**Γαλ.** 3, 4). Ἀλλὰ και πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς και πρὸς τοὺς Φιλιππησίους και πρὸς ὄλους ὄσους γράφει, πολλὰ ἀνάλογα ὑπενθυμίζει. Και τὸ κακὸν δὲν ἦτο μόνον αὐτό, τὸ δε δηλαδὴ εἶχεν ὑποκινήθῃ ἀπὸ τοὺς ἔξω ὁ μεγάλως και συνεχῶς διωγμός, ἀλλὰ και ἐντὸς των κόκλων των πιστῶν συνέβαινε νὰ δημιουργοῦνται ὀσισημένα σκάνδαλα και ἀνταγωνισμοὶ και φιλονεικίαι* και ἱηλοιστία. Ἀκριβῶς αὐτὰ ὑπεδείκνυε ὁ Παῦλος ὅταν ἔλεγεν: «Ἐξῶθεν μάχαι, ἐσωθεν φόδοι» (**B'** Κορ. 7, 5). Ὁ πόλεμος αὐτὸς ἦτο ὄμως χειρότερος ἐκεῖνον και διὰ τοὺς πιστοὺς και διὰ τοὺς διδασκοντας τὴν ἀλήθειαν ποῦ εὐαγγελίου. Και δὲν ἐροῦσθε ὁ Παῦλος τόσον τὰς δολιχίτας των ἐχθρῶν ὄσον τὰς ἐσωτερικὰς πληγὰς και τὰς ἀδικίας των οἰκείων. 425 **A** Ὅταν λοιπὸν κάποιος Κορινθῶς ἐπὶρνεοσε, τὸν ἐπένησε καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου ἐκεῖνης, και ὑπέφερε ἐκ βάθους καρδίας, και μικρῶς ἔκλαιε.

Ἐπῆρχε και κάτι ἄλλο τρίτον κατὰ σειράν ποῦ δὲν ἦτο μικρότερος ὄψας των ἦδη προλεχθέντων, τὸ ὄποιον προεκάλει πολὺν πόνον εἰς τοὺς πιστοὺς, ἀκριβῶς ἡ ἰδία ἡ φύσις των πραγμάτων ποῦ ἦτο πλήρης ἰδρωτῶν και κόπων. Ἐπειδὴ δὲν ἦτο εὐκόλος και εὐχάριστος ὁ δρόμος ἐπὶ τοῦ ὄποιου ἐβάδιον οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ σκληρὸς και δύσκολος και εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ κάποιαν ψυχὴν με φιλοσοφικὴν διάθεσιν ἀγρυπναν και νηφαλίαν και ἀπὸ κάθε ὄψων ἀνημελημένην. Διὰ τοῦτο και ὁ Χριστὸς τὸν δρόμον αὐτὸν τὸν ὄνθρωπε στενὸν και τεθλιμμένον. Διότι δὲν ἐπειρέπετο νὰ ζῆ κανεὶς ἀρεπῶς ὄπως συνέβαινε εἰς τοὺς εἰδωλολάτρως, ποῦ ἔζων εἰς τὴν ἀισχύρῃα και εἰς τὴν μέθην και εἰς τὴν λαμοργίαν, εἰς τὸν πῶδῶν

και την κλιθίν, αλλά έπρεπε και τον θάμνον να καλινωγαμφ, και τας παραλόγους έπιθυμίας να συγκρατή **B** και τα κρήματα να περιφρονή, και την δόξαν να καταπατή και να είναι ύπεράνω του φθόνου και της βασκανίας, Πόσην δε κόπωσιν δημιουργούν αυτά, γνιφρίζουν όσοι καθημερινώς αγωνίζονται δι' αυτά. Διότι τι είναι χειρότερον της παραλόγου έπιθυμίας, πές μου, που ως λυσιαδής σκύλος συνεχώς ηρδά κατ' έπάνω μας και μάς ένοκλει καθημερινώς και άπαιτεί διαρκώς να εκωμεν άγρυπνον τον οφθαλμόν της ψυχής; Και τι είναι άλλωστε μικρότερον της άργης; Έπειδή είναι ευχάριστον να άυώνεται αυτός που ήδικήθη, αλλά τούτο δέν έπιτρέπεται. Και τι λέγω, δέν έπιτρέπεται να άρνείται αυτός που ήδικήθη; Έπρεπε να εύεργετή αυτούς που τον ελάττωσαν και να εύλογη αυτούς που τον ύβρισαν και ποτέ να μη διατυπώση μικρόν λόγον αλλά να έπιδεικνή σαρκοσύνην και άπλάς **C** έμπράκτως αλλά και εις τους διαλογισμούς, Διότι δέν πρέπει μόνον ν' άποφεύγη κανείς την άμαρτωλόν πράξιν, αλλά και την θέαν αυτής, και ούτε να άσολήγηται με την παρατήρησιν των εύμόρφων γυναικών, διότι και διά την παρατήρησιν αυτήν πρόκειται να κριθή κατά την τελικήν κρίσιν. Έπειδή λοιπόν ύπήρχεν εκ των έξω πολυς πόλεμος, και εκ των ένδον πολυς φόβος, ό άγων διά την άρετήν ήτο κοινώδης. Άλλά ύπήρχε και κάτι άλλο τέταρτον κατά σειράν, ή άγνοια αυτών που έπρόκειτο να αγωνισθούν τον μεγάλο τούτον άγώνα. Διότι οι άπόστολοι δέν ήλθεσαν άνθρωποι, που έλαθον την εύσέβειαν εκ κληρονομίας των προγόνων των, άλλ' εκ περιβάλλοντος, όπου εκυρίαρχη ή βλακεία, ή πολυτέλεια, ή μέθη, ή αίσχροτης **D** και ή άκολασία. Και δέν ήτο τούτο μικρά δυσκολία, να μη λάθουν δηλαδή άνωθεν ή εκ κληρονομίας την εύσέβειαν, άλλ' άρκαιώς τώρα να άποδυθούν εις τοιαύτου είδους άγώνας.

3. Έπειδή λοιπόν τότε δι' αυτούς που ήγωνίζοντο ήτο τώσον μεγάλη ή δυσκολία, εις μίαν προσπάθειαν να παρηγορήσιν και να δώσιν δύναμιν εις τους κόπους των ό Παύλος άνέφερε διαρκώς τό κήρυγμα της άναστάσεως. Και και **E** μόνον δι' αυτής προτρέπει και ένδυναμώνει τους άθλητάς αλλά και διά της διηγήσεως των ίδιων του παθών. Άκριβώς δι' αυτό πριν φθάση εις τό κήρυγμα περί της άναστάσεως, διηγείται τά ίδια του πάθη και λέγει: «Έν παντί θλιβόμενοι, άλλ' ου στενοχωρούμενοι άπορούμενοι, άλλ' ούκ έξαπορούμενοι; διωκόμενοι, άλλ' ούκ έγκαταλιμπανόμενοι καταβαλλόμενοι, άλλ' ούκ άπολλόμενοι» (**B'** Κορ. 4, 8-9), δι' αυτών αναφερόμενος εις τους καθημερινούς θανάτους, διότι ως έμψυχοι νεκροί περιήρχοντο, παραδίδόμενοι καθη-

μερινώς εις τον θάνατον. Όταν λοιπόν **426 A** αυτά τους επέλεον, τότε άνοσάνουσε τό κήρυγμα της άναστάσεως: «Πιστεύομεν γάρ», λέγει, «στι ό έγγείρας τον Κύριον ήμϊν Ίησουν Χριστόν, και ήμάς διά Ίησου έγερεί και παραστήσει σϊν ήμϊν. Διό ούκ έκακοούμεν, μεγίστην παράκλησιν έχοντες έν τοις άγώσι, την των μελλόντων έλπίδα» (**B'** Κορ. 4, 14-15). Και δέν τους είπε: Διά τούτο μη άποκάνετε: άλλά τι; «Διό ούκ έκακοούμεν» διά να δείξη ότι και ό Ίδιος εύρίσκειτο διαρκώς έν μέσω άγώνων. Διότι και εις την περίπτωση των Όλυμπιακών άγώνων, ό μόν άθλητής άγωνίζεται έντις του στίβου, ό δε γυμναστής καθημένος έξω, εκ του μακρόθεν διά των υποδείξεων βοηθεί, τόσον μόνον **B** βοηθών τον άγωνιζόμενον όσον διά των φωνών και των υποδείξεων δύναται να πληρώσιν ήμιας και να βοηθήσιν έμπράκτως ούδέις νόμος του τό έπιτρέπει. Εις τους άγώνας ήμιας διά την άπόκτησιν της εύσεβείας δέν συμβαίνει έτσι, άλλά τό ίδιο πρόσωπον είναι συγκρότης και άθλητής και γυμναστής. Διά τούτο δέν κάθεται έξω του στίβου άλλ' άφοδ μεταφέρει εις αυτόν τους άγώνας του ένδυναμώνει αυτούς που συναγωνίζονται μετ' αυτού, λέγων «Διό ούκ έκακοούμεν». Και δέν ειπε, «Διό ούκ έκακοί» άλλά, «Διό ούκ έκακοούμεν» έπιθυμών διά των έγκωμίων να τους έξυψώση. «Άλλά» ει και ό έξω άνθρωπος ήμϊν διασφείρεται, άλλ' ό έξω άνακαινούται ήμέρα και ήμέρα (**B'** Κορ. 4, 16). Πρόσεξε **C** άποστολικήν σύνεσιν. Προέτρεψεν αυτούς λαμβάνων άφορμήν εκ των παθημάτων των, ότι: «Έν παντί θλιβόμενοι, άλλ' ου στενοχωρούμενοι» (**B'** Κορ. 4, 8). Προέτρεψεν έκακων εκ της άναστάσεως του Ίησου και ειπεν: «Ότι ό έγγείρας τον Ίησουν και ήμάς έγερεί» (**B'** Κορ. 4, 14).

Ακολούθως χρησιμοποιεί και άλλον τρόπον παρηγορίας. Έπειδή δηλαδή οι περισσότεροι των ανθρώπων είναι μικρόψυχοι και μερικοί είναι άσθενικοί και βασανισμένοι, και άν άκόμη είναι άπολύτως βέβαια διά την άνάστασιν, έξ αίτίας του μακρού χρόνου παραμελούν και ζαλλίζονται και έγκαταλείπουν, πρό της άναστάσεως δίδει εις αυτούς άλλον μισθόν και άλλην άνταμοιβήν. Ποία ήμιας είναι αυτή; «Εί και ό έξω ήμϊν άνθρωπος διασφείρεται, **D** άλλ' ό έξω άνακαινούται ήμέρα και ήμέρα» (**B'** Κορ. 4, 16), όνομάζων «έξω άνθρωπον» τό σώμα και «έσω άνθρωπον» την ψυχή. Έτσι δέ είναι αυτό που λέγει. Και πριν άναστήσιν και πριν άπολαύσιν την μέλλουσαν δόξαν, ήδη άπ' έδώ, εύρισκόμενος έντις των κόπων δέν έχεις λάθει και μικράν άμοιβήν, έντις των θλίψεων άκριβώς της ψυχής που άνασταύται, που γίνεται σφαυτέρα και περισσύτερον εύλόγησ, που άποκτά μεγαλυ-

τέραν ύπομονήν, πού καθίσταται ισχυρότερα και δυνατωτέρα. Όπως δηλαδή αὐτοὶ πού ἀσκοῦνται σωματικῶς εἰς τὰ διάφορα ἀγωνίσματα, πρὶν ἀκόμη λάβουν στεφάνους και θραύειά λαμβάνουν πρὸ τοῦ ἀγώνος και τῆς πάλης μέγαν μισθὸν μὲ τὸ νὰ καταστήσουν διὰ τῆς ἀσκήσεως τὰ σωματὰ των ὑγιεινότερα και Ε δυνατώτερα και νὰ ἀπομακρύνουν πᾶσι ἀπ' αὐτῶν ἀσθένειαν, ἔτσι ἀκριβῶς και εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς, και πρὶν ἀνοίξῃ ὁ οὐρανός, πρὶν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, και πρὶν ἀπολαύσῃμεν τὰς ἰμοιῶς μας, κερδίζομεν ἀπ' ἐδῶ μέγαν μισθὸν, ἐπειδὴ καθίσταται ἡ ψυχὴ μας περισσότερον πιστῆ. Πράγματι και αὐτοὶ πού διέπλευσαν τὴν μεγάλην θάλασσαν, και ἠγωνίσθησαν ἐναντίον πολλῶν θηρίων, και ὑπέμειναν μύρια κόματα, και ὑπέφεραν πολλὰς κακοκαρίας, και πρὸ τοῦ κέρδους ἐκ τοῦ ἔμπορίου τούτου δὲν κερδίζουν ἀπὸ τοῦ μακροῦ αὐτοῦ ταξιδίου 427 Α ὄλιγον μὲ τὸ νὰ λάβουν θάρρος και νὰ τολμήσουν νὰ διαπλεύσουν τὸ πέλαγος, και ἀπόθως και μὲ εὐχαρίστησαν νὰ πραγματοποιήσουν τὰ ὑπερπόντια αὐτὰ ταξείδια. Ἐτσι ἀκριβῶς συμβαίνει και εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Αὐτός πού ὑπέφερε διὰ τὸν Χριστὸν πολλὰς θλίψεις, αὐτὸς πού ἔπαθε πολλὰ δεινὰ, και ἔλαβε μεγάλην ἀμοιβὴν πρὸ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, μὲ τὸ νὰ ἀποκτήσῃ ἤδη ἀπ' ἐδῶ παρηρησία. ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ και νὰ καταστήσῃ καλύτεραν τὴν ψυχὴν του, ἐμπαίζει ἅλα τὰ δεινὰ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ καταστῇ σαφέστερον αὐτὸ πού λέγω, ἐπιθυμῶ νὰ διευκρινίσω τοῦτο διὰ παραδείγματος. Αὐτὸς ὁ Ἰβίος ὁ Β Παῦλος ἦν και περιεπλάκη εἰς μύρια δεινὰ, δὲν ἔλαβε και μικρὰς ἀμοιβὰς ἐκ τούτων, μὲ τὸ νὰ εἰρηνεύεται τοὺς τυράννους, νὰ ὀρθοῦται ἐνώπιον ὀργισμένου ὄκλου και νὰ ἐπιζητῆ οἰανόητοτε τιμωρίαν, διατηρῶν ἀπαρτίαν πρὸς τὰ θηρία, πρὸς τὴν φυλακίαν, πρὸς τὰ πέλαγα, πρὸς τοὺς κρημνοὺς, πρὸς τὰς ἐπαναστάσεις, πρὸς τὰς κακὰς σκέψεις και πρὸς ἅλα τὰ δεινὰ, πού δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θρεθῆ ἡμοίως του. Διὸ συμβαίνει συνήθως, νὰ προκαλοῦν και τὰ πλέον συγκύβη γεγονότα ταραχὴν εἰς αὐτὸν πού δὲν ἐδοκιμάσθη και δὲν ἔπαθε κάποιο κακόν· ἀλλὰ μᾶλλον οὐκ μόνον αὐτὰ τὰ συνήθη, ἀλλὰ και ἀσημαντοὶ προσδοκίαι, και τὶ λόγῳ ἀσημαντοὶ προσδοκίαι; αἱ σπαιὶ φοβίζουσιν C και τρομάζουν αὐτὸν πού εἶναι τέτοιος. Ἐνῷ ἐκείνος πού ἀπεγυμνώθη ἐκ πάντων, και εἰσβλέθῃ εἰς τοὺς ἀγῶνας και ἔπαθε μύρια δεινὰ, εἶναι ἀνώτερος ὄλων, εἰρηνευόμενος ἔτσι αὐτὸς πού τὸν ἀπειλοῦν ὡς ομηῆνος καρῶν πού κράζει. Καὶ ὁ στέφανος αὐτὸς δὲν εἶναι οὔτε μικρὸς οὔτε και ὁ μισθὸς τυχαῖος, ἔστιν ἔτσι ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων προβλημάτων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸν λυτῆσῃ, ἔστιν γίνονται ἀσημαντα εἰς αὐτὸν αὐτὰ πού εἶναι φοβάρια διὰ

τοὺς ἄλλους, ἔστιν δι' αὐτὰ πού ἄλλοι φρίττουν και ἀποροῦν αὐτὸς διὰ τὰ ἴδια πρόκειται νὰ γελῶσῃ, τοποθετήσας τὸν ἑαυτὸν του διὰ τῆς ὑπερβολικῆς ὑπομονῆς εἰς τὴν πίστην τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων. Διὸτι ἔστιν καλοτυχιζόμενος τὸ Ἰ σῶμα πού ἀντέχει εἰς τὸ ψῦχος, και ὑποφέρει χωρὶς πόνους τὴν θερμὴν ζέσσην, και τὴν πείναν και τὴν ἀνέκειαν, και τὴν ὀδαιοπρίαν, και ἄλλας ταλαιπωρίας, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ καλοτυχιζόμενος τὴν ψυχὴν πού ἠμπορεῖ μὲ καρτερίαν και γενναϊότητα νὰ ὑποφέρῃ ἅλας τὰς προσβολὰς τῶν κακῶν, και νὰ διατηρῆ τὸ φρόνημά της ἀδοῦλωτον εἰς ἅλας τὰς περιπτώσεις. Αὐτὸς πού ἔχει τέτοια ψυχὴ εἶναι βασιλικώτερος τῶν ἰδίων τῶν βασιλέων. Διὸτι ἐκείνον μὲν και σωματοφύλακας και φίλοι και ἐχθροί, σκεπτόμενοι και ἐνεργοῦντες κακῶς πολλὰς θὰ ἠδύναντο νὰ τοῦ προκαλέσουν ἀδικίας, ἐνῷ αὐτὸν πού ἔχει τέτοια ψυχὴν, ὡς αὐτὴν πού προηγουμένως ἀνέφερα, οὔτε βασιλεὺς, οὔτε ἀκάλουθος, οὔτε δοῦλος, οὔτε φίλος, οὔτε ἐχθρὸς, οὔτε ὁ Ε Ἰβίος ὁ διάβολος θὰ ἠμπορῆσῃ νὰ θλάσῃ. Διὸτι πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πάθῃ κακόν αὐτὸς πού ἔχει μελετήσει νὰ μὴ θεωρῆ τίποτε κακόν ἀπὸ αὐτὰ πού θεωροῦνται ὅτι εἶναι κακά;

4. Τέτοιος ὑπῆρξεν ὁ μακάριος Παῦλος· διὰ τοῦτο ἔλεγε: «Τὴς ἡμέρας χωρίζω ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; ὄλιγος, ἢ στενωχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάκαιρα; καθὼς γέγραπται, ὅτι ἔνεκεν σοῦ θανατοῦμαιθα ἅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς· ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσαν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς» (Ρωμ. 8, 35-37· Φαλιμ. 43, 22). Ἀκριβῶς τοῦτο και ἐδῶ ὑπαινισσόμενος, ἔλεγε ὅτι «Εἰ και ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρῳ και 428 Α ἡμέρῳ» (Β' Κορ. 4, 16), τὸ σῶμα γίνεται ἀσθενέστερον, λέγει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ δυνατωτέρα και ισχυρότερα, και ἐνθαρρύνεται περισσότερον. Καὶ καθὼς ὁ στρατιώτης, πού ἔχει ὅπλα ἀρκετὰ θάρρα, και ἀν ἀκόμη εἶναι ὑπερβολικὰ γενναῖος και δυναμικός εἰς τὸν πόλεμον, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ φόβον εἰς τοὺς ἐχθροὺς διὰ τῆς θαρρύτητος τῶν ὄπλων, διὰ τῆς ταχύτητος τῶν ποδῶν και διὰ τῆς ὑπερβολικῆς ἐμπειρίας τοῦ πολέμου, ἔστιν δὲ λάθη ἔλαφρά εἰς τὴν κρήνην και μεταφορὰν ὄπλα και ὡς πτηνὸν ἐπέλθῃ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. Ἐτσι και αὐτὸς πού δὲν θαρρύνει τὴν σάρκα του μὲ μέθη ἢ ἀνάσεις και πολυτελείας, ἀλλὰ τὴν κομπεῖ διὰ νηστειῶν και εὐκῶν και τὴν καθιστᾷ διὰ τῆς μεγάλης ὑπομονῆς τῶν θλίψεων Β ἔλαφροτέρων και λεπιοτέρων, ὡσὸν κάποιο εὐκίνητον πτηνὸν πού ἐκ τοῦ ἄνω κατέρχεται, ἔτσι ἐπιπίπτει μὲ μεγάλην ὀρμητικότητά εἰς τὰς τάξεις τῶν δομημένων, νικᾷ εὐκόλως τὰς ἀντιπάλους

δυνάμεις και τὰς ὑποτάσσει. Ἐταί και ὁ Παῦλος ἀφοῦ ὑπέφερε ποικιλοτρόπως, και ἐφυλακίσθη και περιετέθη εἰς τὸ ζυλόν,¹ τὸ μὲν σῶμα ἐξ ἀπίας τῶν πόνων εἶχεν ἀσθενέστερον, τὴν δὲ ψυχὴν ἰσχυράν και δυνατήν, και ἔτσι αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἦτο δεδεμένος, ἦτο και ἰσχυρὸς ὥστε διὰ μόνης τῆς φωνῆς του νὰ συνταράξη τὰ θεμέλια τῆς φυλακῆς και τὸν ἐλεύθερον δεσμοφύλακα νὰ φέρῃ δέσμιον ἐμπρὸς εἰς τοὺς πόδας του, και νὰ Ἐνοῖξη τὰς θύρας ποὺ ἦσαν κεκλεισμένα. Δὲν μὰς ἔδωσεν λοιπὸν ὁ Παῦλος μικρὰν παρηγορίαν και πρὸ τῆς ἀναστάσεως, νὰ γενώμεθα δηλαδὴ καλύτεροι και πλέον σφαιρῶνες εἰς τοὺς πειρασμούς. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταίσχυνη» (Ρωμ. 5, 4-5). Και εἰς ἄλλο σημεῖον κάποιος ἄλλος λέγει: «Ἄνηρ ἀπειραστος ἀδόκιμος, ὁ δὲ ἀδόκιμος σὺδενὸς ἄξιος λόγου» (Ἐκκλ. 54, 11). Συνεπῶς και πρὸ τῆς ἀναστάσεως δὲν ἔχομεν μικρὸν κέρδος ἐκ τῆς θλίψεως, κέρδος διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχὴ γίνεται περισσότερον ἰσχυρὰ και σοφὴ και συνετὴ και ἀπαλλάσσεται ἐκ πάσης δειλίας. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐγὼ και ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα και ἡμέρα» (Β' Κορ. 4, 16). Πῶς ἀνανεοῦται πῆς μου; Δ' Ἀφοῦ ἀπομακρυνθῆ ἡ ἀνανδρία ὅλη, ἀφοῦ σθεσθῆ ἡ παράλογος ἐπιθυμία, ἡ φιλοκρηματία, ἡ κενοδοξία, θὰ ἐξαφανισθῶν ὁμῶς ὅλοι αἱ ἄλλαι διεφθαρμέναι σκέψεις. Καθὼς λοιπὸν εὐκόλως κατατρέχεται ὑπὸ τῶν παθῶν ἡ ψυχὴ ποὺ ἀπολαμβάνει ἀργίαν και κενότητα ἔτσι και ἐκεῖνη ποὺ διαρκῶς εἶναι ἀπασχουμένη εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶνας, οὕτε ἀναπαύεται διὰ νὰ ἀσκοληθῆ ποτὲ μὲ αὐτὰ. ἐπειδὴ τὴν ἀπασχολοῦν διαρκῶς ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἀγῶνες. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Ἀνακαινοῦται ἡμέρα και ἡμέρα». Ἀκολούθως πάλιν παρηγορῶν τὰς ψυχὰς ποὺ ὑποφέρουν ἐκ τῶν ἐπερχομένων δεινῶν, και δὲν γνωρίζουν νὰ ὑπομένουν μὲ καρτερίαν, δίδει εἰς αὐτὰς κούραγιον διὰ τῆς ὑπενηθίσεως τῆς Β' ἐλπίδος εἰς τὰ μέλλοντα και λέγει τὰ ἑξῆς: «Τὸ γὰρ παραυτικὰ ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον θάρρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. Τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια» (Β'

1. Ἐδῶνιν ὄργανον διὰ τὴν ἀσφαλεῖ θέσμενον τῶν κρατουμένων εἰς τὰς φυλακάς. Ἀπειλείται ἐκ δύο θεκῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνέμεναι παραλλήλως ἐκλείου ἐντὸς ἄνωσθον τοῦ πύλας ἢ τὰς χεῖρας τῶν κρατουμένων, και ἀσφαλίζονται διὰ κλειθροῦ εἰς τὸ ἔξωρον ἀπὸ τῶν τῆν ἀπὸ τῶν. Πρὸς, και Δ. Φιλισπιθου, Ἰστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Ἀθήναι 1958, σ. 309. Ἐνθα περιγράφεται παραλλήλως τὰς ὄργανον, χρησιμοποιουμένην ὑπὸ τῶν Ρωμαίων διὰ χλευασμῶν δόλων.

Κορ. 4, 17-18). Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον λέγει ἔτσι εἶναι: Παρὰ πολὺ μὲν λοιπὸν και ἐδῶ μὰς βοηθεῖ ἡ θλίψις, ἐπειδὴ καθιστῶ σοφωτέραν και συνετωτέραν τὴν ψυχὴν μας, και ἀκολούθως γίνεται πρόξενος εἰς ἡμᾶς κατὰ τὸ μέλλον μυσίον ἀγαθῶν, ὅχι εἰς ἀντιστάθμισμα τῶν πόνων, ἀλλὰ πολὺ μεγαλύτερα ⁴²⁹ Α τῶν ἀγῶνων και κατὰ τὴν ποιότητα και κατὰ τὴν ποσότητα. Και τὰ δύο αὐτὰ, λέγω, ἀφοῦ ἐδήλωσεν ὁ Παῦλος, και τὴν ὑπεροκὴν τῶν κινδύνων, συγκρίνει τὰ κατορθώματα και ἀντιπαραθέτει εἰς τὸ προσωρινὸν τὸ αἰώνιον, εἰς τὴν ἐλαφρότητα τὸ θάρρος, εἰς τὴν θλίψιν τὴν δόξαν. Διότι ἡ μὲν θλίψις, λέγει, εἶναι πρόσκαιρος και ἐλαφρὰ, ἡ δὲ ἀνεσις (μᾶλλον ὅμως δὲν εἶπεν ἀνεσις, ἀλλὰ δόξα, πρῶγμα πολὺ μεγαλύτερον τῆς ἀνεσεως) αἰώνιος και διαρκὴς και μεγάλη. Βάρος δὲ ἐνταῦθα δὲν ἔννοεῖ τὸ κουραστικόν και τὸ δυσδόστατον, ἀλλὰ τὸ πολυτελὲς και ἐντυμὸν, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πολλῶν, ποὺ ἔτσι συνήθησαν νὰ ὀνομάζον τὰ πολυτιμα και θαυράσματα. Ὅταν λοιπὸν εἶπῃ Β θάρρος δόξης, ἔννοεῖ τὸ μέγεθος τῆς δόξης. Μὴ λοιπὸν οκλίπτουσι, λέγει, μόνον αὐτὸ ποὺ ἀποτελεῖ μάστιγα και προσεγγίζει, ἀλλὰ και τοὺς στεφάνους και τὰς ἑμοῖθας, ποὺ θὰ εἶναι ἐκεῖναι πολὺ μεγαλύτεραι και λοιπότεραι τῶν παρόντων και δὲν τελειώσαν οὔτε στοματοῦν. Ἄλλ' αὐτὰ, λέγει, ἀποτελοῦν ἐμπειρίαν, ἐνῶ ἐκεῖνα θεοῦνται διὰ τῆς ἐλπίδος: και αὐτὰ μὲν εἶναι φανερά, ἐνῶ ἐκεῖνα δὲν φαίνονται, ἀλλ' εἶναι ἄσφαρη και ὀσβέβαια: ἀλλὰ ἐάν και δὲν φαίνονται εἶναι ἐμφανεστερα τῶν φαινόμενων. Τὶ λέγω ἐμφανεστερα; Ἐκεῖνα μᾶλλον εἶναι δυνατὸν νὰ ἴδῃ, παρὰ αὐτὰ. Διότι αὐτὰ μὲν ἔρχονται και φεύγουν, ἐνῶ ἐκεῖνα μένουσι. Διὰ τοῦτο προσέθεσε λέγων: «Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα: C τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια» (Β' Κορ. 4, 18).

5. Ἐάν ὅμως λέγῃς και πῶς θὰ ἡμπορέσω νὰ βλέπω αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀφανῆ, ἐνῶ τὰ παρόντα νὰ μὴ βλέπω; θὰ προσπαθῶω νὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς αὐτὴν τὴν πίστιν χρησιμοποιῶν παραδείγματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Διότι τίποτε ἐκ τῶν σπουδαίων πραγμάτων ἐντὸς τοῦ κόσμου δὲν θὰ ἤδυνάτο κανεὶς νὰ ἐγγίσῃ εὐκόλως, ἐάν δὲν ἐβλεπε τὰ μὴ βλεπόμενα πρὸ τῶν φανερῶν. Ἐννοῦ τὸ ἑξῆς: ὁ ἔμπορος ὑφίσταται μὲν πολλὰς κακοκαιρίας και τρικυμίας και ναυάγια και μυριάς δυσκολίας, ἀπολαμβάνει δὲ και πλοῦτον D μετὰ τὰς κακοκαιρίας, ἀφοῦ διαθέσῃ τὰ ἐμπορεύματα και ἔχει καλὴν κατανάλωσιν. Ἄλλ' αἱ μὲν κακοκαιρίαί προηγούνται και ἀκολουθοῦν τὰ ἐμπορεύματα: και τὰ μὲν πελάγη και τὰ κύματα φαίνονται μάλιστα κάποιος ἐξέλεθ τῶν λιμένων, ἐνῶ τὰ ἐμπορεύματα δὲν φαίνονται. διότι εὐρύσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐλπίδος

ἀκόμη. Ἄλλ' ὅμως ἐάν δὲν ἀποβλέψῃ πρῶτον πρὸς ἐκείνην ποῦ δὲν φαίνεται καὶ δὲν εἶναι παρούσα, καὶ οὐτε εἶναι χειροπιαστή ἄλλ' εἰς τὴν περισχὴν τῆς ἐλπίδος, δὲν θά κατοσπῆ δυνατὸν νὰ ἐγγίσῃ ταῦτα τὰ παρόντα καὶ βλέπόμενα. Ἔτσι καὶ ὁ γεωργὸς ζεῖει τὰ βόδια καὶ σῦρει τὸ ἄροτρον καὶ θεθεῖαν ἀνοίγει αὐλάκα καὶ φυτεύει τοὺς σπόρους καὶ ἐξοδεύει ὅ,τι ἔχει καὶ ὑπομένει τὰ κρῶ, τὸν παγετὸν καὶ τὰς βροχὰς καὶ πολλὰς ἄλλας ἐταλαιπωρίας καὶ μετὰ τοὺς κόπους αὐτοῦ ἀναμένει νὰ ἴσῃ μεστωμένα τὰ σπαρτά καὶ πλούσιον τὸν θερισμὸν. Βλέπεις πῶς καὶ ἐδῶ προηγεῖται ὁ κόπος καὶ τὸν ἀκολουθεῖ ἡ ἀμοιβή· καὶ ἡ μὲν ἀμοιβή εἶναι ἄγνωστος, ὁ δὲ κόπος γνωστός καὶ ἐμφανής· καὶ ἐκείνη μὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐλπίδος, ἐνῶ αὐτὸς εἶναι εἰς χεῖρας· Ἄλλ' ὅμως καὶ αὐτά, ἂν δὲν ἀποβλέψῃ προηγουμένως πρὸς ἐκείνην τὴν ἄγνωστον ἀμοιβὴν ποῦ δὲν διακρίνεται μὲ τοὺς σωματικούς θφθαλμούς ὅχι μόνον δὲν θά ζήσῃ τὰ βόδια, οὐτε θά σῶσῃ τὸ ἄροτρον, οὐτε θά σπείρῃ τοὺς σπόρους, ἀλλ' οὐτε ἐκ τῆς σκίας τοῦ θά ἐκκινήσῃ ποτὲ διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῆν.

Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι παράλογον εἰς μὲν τὰ θέματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς νὰ ἐμπιστευώμεθα πρὸ τῶν ⁴³⁰ A φανερῶν εἰς τὰ ἀφανῆ, καὶ νὰ ὑπομένωμεν τοὺς κόπους πρὸ τῶν ἀμοιβῶν, καὶ ὅλοι ἀφοῦ ὑπομείνωμεν τὰς δυσκαιρίας, τότε νὰ ἀναμένωμεν τὰ ἐξ αὐτῶν κέρδη, καὶ ἀφοῦ λάβομεν δύναμιν ἐκ τῶν ἐλπίδων τῶν ἀφανῶν ἔτσι κατόπιν νὰ προσεγγίσωμεν τὰ φανερά, εἰς δὲ τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφερόμενα νὰ εἰρθεῖ ἐπιφυλακτικαί καὶ νὰ ἀμφισβάλλωμεν, καὶ νὰ ἀπαιτῶμεν ἀμοιβὰς πρὸ τῶν κόπων, καὶ νὰ φανώμεθα περισσότερο μικρόψυχοι τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ναυτῶν· Διότι θεθαίως ὅχι μόνον κατὰ τοῦτο θά φανοῦμεν χειρότεροι αὐτῶν, ἔχοντες ἀμφισβολίαν διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τι ἄλλο, ὅχι κατώτερον αὐτοῦ. Καὶ ποῖον εἶναι τοῦτο; Ἐκεῖνα μὲν γενικῶς δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἐλπίδα διὰ νὰ ἐνθαρρυνθῶν εἰς τὸ τέλος καὶ ἔτσι δὲν ἀπομακρύνονται τῶν κόπων· οὐ ὅμως ἐνῶ ἔχεις B ὀξυόπιστον ὀγγυητὴν διὰ τοὺς στεφάνους ποῦ θά λάβῃς, οὐτε ἔτσι μῆρτοι εἶναι τὴν καρτερίαν ἐκείνων. Διότι ὁ μὲν γεωργὸς πολλὰκις μετὰ τὴν σπορὰν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ τὴν θεῶν τῶν μεστωμένων σπαρτῶν, χάνει τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων εἴτε ἀπὸ κάλαζαν, εἴτε ἀπὸ ἀσθένειαν τῶν φυτῶν, εἴτε ἀπὸ ἀκριβοῦς, ἢ κάποιαν ἄλλην ἀνάλογον ἐπιχειρομένην θεομηνίαν, καὶ μετὰ τοὺς πολλοὺς ἰδιώτας ἐπιστρέφει εἰς τὴν σκίαν τοῦ με ἀδεια χέρια. Καὶ ὁ ἔμπορος ὅμως μετὰ τὸ κοπιῶδες ταξεῖδι εἰς τὸ πέλαιος, καὶ ἀφοῦ ἤδη ἐνέτωσε με ἀγαθὰ τὸ πλοῖον τοῦ πώλακις εἰς αὐτὴν τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος ἀφοῦ ἔπασαν ἐπάνω τοῦ σκαφοῦ ἄνεμοι καὶ εἰς κάποιον σκόπελον ἐξώκειλε, ἐξήλ-

θε γυμνὸς ἀφοῦ ἐπέτυχε νὰ σωθῆ. Καὶ γενικῶς εἰς ὅλα τὰ ἔχοντα πρὸς τὴν ζωὴν σχέσιν γεγονότα εἶναι φυσικὸν πώλακις C πρὸς τὸ τέλος νὰ συρβαίνουσιν τέτοιου εἶδους συμφοραί. Ἄλλ' εἰς τοὺς ἰδικούς σου ἀγῶνας δὲν συμβαίνει τοῦτο· εἶναι ὅμως γενικῶς ἀναγκαῖον εἰς αὐτὸν ποῦ ἠγωνίσθη, ποῦ ἔσπειρε τὴν εὐσέθειαν καὶ ὑπέφερε πολλοὺς κόπους, εἰς τὸ τέλος νὰ ἐπιτύχῃ. Διότι ὁ Θεὸς δὲν ἐγκατέλειπε τὰς ἀμοιβὰς αὐτῶν τῶν κόπων εἰς τὴν τύχην τῶν ἀτάκτων ἀνθρώπων καὶ εἰς τὴν μαρίαν τῶν τυφάνων, ἀλλ' εὐρίσκονται εἰς τοὺς σφραγιστοὺς, εἰς τὰ θησαυροφυλάκια, ποῦ δὲν δύνανται νὰ ἀρπαγοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει» (Ρωμ. 5, 4-5).

Μὴ εὐτὴς λοιπὸν ὅτι τὰ μέλλοντα εἶναι ἄγνωστα· διότι ἐάν D ἤθελες νὰ ἐξετάσῃς λεπτομερῶς, εἶναι κατὰ πολὺ ἐμφανεστερα ἐκείνων ποῦ κρατοῦμεν εἰς χεῖρας. Καὶ ἀκριβῶς τὸ ἴδιο πάλιν δεκνύουσιν εἰς ἡμᾶς ὁ Παῦλος, ἐνομάζει «τὸ μὲν αἰώνια» ἐτὶ δὲ πρόσκαιρα» θέλων νὰ ὑποδηλώσῃ διὰ τοῦ πρόσκαιρου τὸ φθαρτὸν αὐτῶν. Διότι πρὸ τῆς ἐμφανιστοῦς τῶν ἀπομακρύνονται, καὶ ἐξαφανίζονται πρὶν ἐμφανισθῶν, καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν εἶναι ταλαντευόμενα, ἡ δὲ ἀσπίστους τῶν ἀθεθαία. Τοῦτο ἰσχύει καὶ εἰς τὴν περίπτωση τῶν πλοῦτου καὶ εἰς τὴν περίπτωση τῆς δόξης καὶ εἰς τὴν περίπτωση τῆς ἐξουσίας, καὶ εἰς ὅ,τι ἔχει σχέσιν μετὰ τὴν σωματικὴν εὐμορφίαν, τοῦτο θά ἠδύνατο κανεὶς νὰ ἴσῃ νὰ συμβαίῃ καὶ ἐπὶ τῆς εὐρωστίας καὶ γενικῶς εἰς πᾶν ὅ,τι συνδέεται πρὸς τὰ θωπικά. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης εἰρυνευόμενος αὐτοῦς ποῦ ζοῦν εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἔχουν μαρίαν διὰ τὰ κτήματα καὶ διὰ πῶσον ἄλλην φαντασίωσιν, λέγει· «Ὡς ἐσθῆτα ἐλογίσαντο ταῦτα, καὶ οὐχ E ὡς φεύγοντα» (Ἁμὰς θ, 5). «Ὅπως λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβωμεν τὴν σκίαν, ἔτσι δὲν εἶναι δυνατόν οὐτε τὰ θωπικά πράγματα νὰ κρατήσωμεν· ἀλλὰ τὰ μὲν σβήθουν διὰ τοῦ θανάτου, τὰ δὲ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐξαφανίζονται ὡς ὀρηκτικώτατος χειμαρρὸς. Ἀλλὰ τὰ μέλλοντα δὲν εἶναι ὅμοια, ἐπεὶ δὲν γνωρίζουν μεταβολήν, οὐτε ἐπιδέονται ἀλλαγὴν, οὐτε ἀπειλεῖ γῆρας, οὐτε ὑφίστανται οἰανδήποτε ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ διαρκῶς ἀκμάζουν καὶ παραμένουν ἐπὶ τῆς ἰδίας εὐπρεπείας. Ὡστε ἂν πρέπει κάποιος νὰ εἴπῃ ἀφανῆ καὶ ἄγνωστα καὶ ἀθέβητα, πρέπει νὰ εἴπῃ τὰ παρόντα πράγματα ποῦ δὲν παραμένουν εἰς τοὺς κτήτοράς των, ἀλλὰ ⁴³¹ A ἀφοῦ ἀνταμείβουν τοὺς κατόκους αὐτὰ καθήμενῶς μεταπηδῶν ὡς αὐτῶν εἰς ἄλλους καὶ πάλιν ὡς ἐκείνων εἰς ἄλλους. Ταῦτα πάντα ἀφοῦ θεθαίως ἐδήλωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Παῦλος, καὶ διὰ τοῦτο ἀφοῦ ἠνόησε τὰ μὲν παρόντα

πρόσκαροι τὰ δὲ μέλλοντα αἰώνια, υπενθυμίζει τὸ περὶ ἀναστάσεως κήρυγμα, λέγων ὡς ἔζη: «Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐάν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκηνῶν καταλυθῆ, οἰκίαν ἐκ Θεοῦ ἔκομεν ἀχειροποιήτων, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Β' Κορ. 5, 1).

8. Κόιταξε πάλιν καὶ ἔδω, κυρίως πῶς χρησιμοποιεῖ τὰς λέξεις, παρουσιάζων δι' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων τὴν δύναμιν τῶν νοημάτων ποὺ περιέχουν. Διότι δὲν ἀνόησεν ἀπλῶς σκηνώματα τὸ σῶμα, ἀλλ' ἄφοῦ Β υπέδειξε τὸ πρόσκαιρον τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ἐδήλωσε τὴν ἐπὶ τὸ καλλίτερον μεταβολὴν, λέγει περίπου τὰ ἔζη: Τί στενάξεις καὶ θαυμάσεις, ἀγαπητέ, διότι κτυπήσῃ καὶ προσβάλλεσθαι καὶ πίπτεις εἰς φυλακὴν; τί θρηνηεῖς διὰ τὰς ἰδιαίτερας ταύτας κακώσεις, ἐνῷ ὀφείλεις νὰ δεχθῆς ἀλόκληρον τὴν καταστροφὴν τοῦ σώματος καὶ μᾶλλον ἔχει ἀπλῶς τὸ σῶμα, ἀλλὰ τῆς εἰς τὸ σῶμα φθοράς; Διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ἰδιαίτεροι αὐτὰ κακώσεις δὲν πρέπει μόνον νὰ μᾶς λυποῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς εὐχαριστοῦν, υποδεικνύει ὅτι ἡ γενικὴ καὶ τελευταία καταστροφὴ ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς εὐχέλως ἔργον καὶ ἐννοεῖ εἶπαι τὴν διὰ τοῦ θανάτου καταστροφὴν. Καὶ πάλιν «Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τῷ σκηνῶν, τὸ C σιτηρήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες» (Β' Κορ. 5, 2). «Οἰκίαν δὲ σκηνῶν», δηλαδὴ τὸ σῶμα δι' ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων ἀποκαλεῖ ἡ «οἰκίαν σκηνῶν» τὰς κατοικίας εἰς τὰς ὁποίας κατοικοῦμεν, τὰς πόλεις, δηλαδὴ κατὰ τὸ σκῆμα τῆς παρουσίας ζωῆς. Καὶ δὲν εἶπεν ἀπλῶς, «Οἶδα», ἀλλ' «Οἶδωμεν», δεκόμενος μετὰ τῆς ἰδικῆς του καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀκροατῶν. Δὲν ὁμιλᾷ, λέγει, διὰ πράγματα ἀμφίβηλα, οὔτε καὶ περὶ ἄλλων, τὰ ὁποία ἀγνοοῦνται, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνα τὰ ὁποία ἐπιστεύσατε, ἄφοῦ ἐπιστεύσατε εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο καὶ ἀποκαλοῦμεν τὰ σῶματα τῶν ἀποθανόντων σκηνώματα. Καὶ πρόσθε διὰ ποῖου τρόπου κυρίως χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν. Δὲν εἶπεν κατεστράφη D καὶ ἠφανίσθη, ἀλλὰ, κατηγορηθῆ, καὶ υπέδειξε ὅτι καταργεῖται, διὰ νὰ ἀνασηθῆ περισσότερο κοροῦμενον καὶ λαμπρόν. Ἀκολουθῶς καθὼς ἔκαμε σύγκρισιν μετὰ τὸ κόπων καὶ ἐπάθλων, ἐξ ἐπόψεως ποιότητος, χρόνου, καὶ ποσότητος; εἶπαι κάμνει καὶ ἔδω, ὀνομάζων σκηνώματα μὲν τὸ σῶμα ποῦ ἀποθνήσκει, ἐνῷ αὐτὸ ποῦ ἀνορθοῦται οἰκίαν καὶ ἔχει ἀπλῶς οἰκίαν, ἀλλ' αἰώνιον, καὶ ἔχει ἀπλῶς αἰώνιον, ἀλλ' οὐράνιον οἰκίαν, υποδεικνύων τὴν ὑπεροκλήν καὶ ἐκ τοῦ χρόνου καὶ ἐκ τοῦ τόπου. Διότι αὐτὴ μὲν εἶναι ἐπίγειος, ἐνῷ ἐκεῖνη οὐράνιος; αὐτὴ πρόσκαιρος, ἐκεῖνη αἰώνιος. Καὶ τώρα μὲν ἔχομεν ἀνάγκην καὶ σώματος καὶ κατοικίῶν ἕνεκα τῶν ἀδυναμιῶν τῆς σαρκός; ἐνῷ τότε τὸ ἴδιο θὰ εἶναι καὶ σῶμα καὶ κατοικία, χωρὶς νὰ ἔχη ἀνάγκην E στένης,

ἢ ὑπὸ μέρων καλυμμάτων, ἐπειδὴ ἀντὶ ὧν θὰ εἶναι ἀρκετὴ εἰς αὐτὸ ἡ ἀφθαρσία. Ἐν συνεχείᾳ ἐπιδεικνύων τὴν ὑπεροκλήν τῶν ἀγαθῶν ποῦ ἐνυπότακτον εἰς αὐτὸ, λέγει «Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τῷ σκηνῶν». Δὲν εἶπε, «Στενάξω», ἀλλὰ μετατρέπει εἰς κοινὴν τὴν προσωπικὴν του γνώμην. «Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ», λέγει, «στενάζομεν», ἐπιθυμῶν νὰ τοὺς προσελκύσῃ εἰς τὴν πίστιν του καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ μετόχους τῆς σκέψεώς του. «Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανῶν ἐπενδύσασθαι»⁴² A ἐπιποθοῦντες» (Β' Κορ. 5, 2). Δὲν εἶπεν ἀπλῶς «Ἐπενδύσασθαι», ἀλλ' «Ἐπενδύσασθαι» καὶ προσθέτει «Ἐἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθησόμεθα» (Β' Κορ. 5, 3). Καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι ὁσαυτὸς αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶπε, ἀλλὰ γίνεται σαφέστερον δι' αὐτῶν ποῦ προστίθενται «Καὶ γὰρ οἱ θνητοὶ ἐν τῷ σκηνῶν στενάζομεν θαυνοῦμενοι, ἐπ' ὧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι».

Βλέπεις πῶς δὲν λησμονεῖ τὸν ἑαυτόν του, οὔτε ὀνομάζει τὸ σῶμα τοῦτο κατοικίαν, ἀλλὰ πάλιν σκηνώματα; «Ἐπ' ὧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι»; Ἐδῶ ἔδωκε κείριον πλῆγμα ἐνάντιον ἐκεῖνων ποῦ διαβάλλουν τὴν φυσικὴν ὑπόστασιν τοῦ σώματος καὶ κατηγοροῦν τὴν σάρκα μας. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶπεν ὅτι ὑποφέρομεν καὶ δὲν θέλομεν νὰ ἀπαλλαγώμεν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὸ σῶμα φεύγει ἐπειδὴ εἶναι κακόν B καὶ αἴτιον τῆς κακίας καὶ ἐκθρόνου καὶ ὀνηρακόμενον, ἄκουσε πῶς διορθῶναι τὴν ὑπόψιν; πρῶτον μὲν διὰ τῶν λόγων, ὅτι «Στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες»· ἐπειδὴ ἐκεῖνος ποῦ ἐπενδύεται πράγματι κάτι ἄλλο ἐπενδύεται καὶ ὀκλοῦσθαι; «Στενάζομεν θαυροῦμενοι, ἐπ' ὧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες». Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει, σημαίνει τὸ ἔζη: Δὲν θέλομεν νὰ ἀποβάλλωμεν τὴν σάρκα, λέγει, ἀλλὰ τὴν φθορὰν ἔχει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν θάνατον. Ἄλλο πράγμα εἶναι τὸ σῶμα καὶ ἄλλο ὁ θάνατος; ἄλλο τὸ σῶμα καὶ ἄλλο ἡ φθορά; οὔτε τὸ σῶμα εἶναι φθορά, οὔτε C ἡ φθορά εἶναι σῶμα. Καὶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φθορῶν, ἀλλὰ τὸ σῶμα δὲν εἶναι φθορά. Εἶναι θνητὸν ἀλλὰ δὲν εἶναι θάνατος. Καὶ τοῦτο μὲν ὑπερέβη ἔργον τοῦ Θεοῦ ἢ δὲ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας εἰσαχθῆ. Θέλω λοιπὸν τὸ ξένον νὰ ἀπομακρύνω, λέγει, καὶ ἔχει τὸ ἴδιόν μου καὶ ξένον δὲν εἶναι τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ φθορά. Διὰ τοῦτο λέγει «Ἐπ' ὧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι» δηλαδὴ τὸ σῶμα, ἀλλὰ νὰ ἐνδυσώμεν εἰς τὸ σῶμα τὴν ἀφθαρσίαν. Τὸ σῶμα εἶναι εἰς τὸ μεταξὺ τῆς φθοράς καὶ τῆς ἀφθαρσίας. Ἀποβάλλει λοιπὸν τὴν φθορὰν καὶ ἐνδύεται τὴν ἀφθαρσίαν; ἀποβάλλει αὐτὸ ποῦ ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀμαρτίας καὶ ὀπο-

κτῆ αὐτὸ ποῦ ἔδωκεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ τὸ **Δ** πληροφόρηθῆς ὅτι τὸ ἐκδόσασθαι δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ σῶμα, λέγει, ἀλλὰ εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον, ἔκουσε ἀμέσως αὐτὰ ποῦ προσθέτει. Ἐπειδὴ εἶπε: «οὐ θέλωμεν ἐκδόσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι», δὲν εἶπε: Διὰ τὸ καταποθῆ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ἀσπματότητος, ἀλλὰ τί; «ἵνα καταποθῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς», δηλαδὴ τὸ καταστραφῆ, τὸ καθ' ὅστε δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπάλεξιν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς. Διότι ὅταν ἐρκεται ἡ ζωὴ δὲν καταστρέφει καὶ φθείρει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον ποῦ προσεγγίζει εἰς αὐτό. Ὁ στεναγμὸς λοιπὸν δὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς **Ε** τὴν ἐγγύουσαν φθορὰν. Πράγματι τὸ σῶμα εἶναι θαρὺ καὶ ἐνοκλιπτικὸν καὶ δυσάστακτον, ὅχι ἐξ αἰτίας, τῆς φύσεώς του, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς θνητότητος ποῦ ἦλθεν εἰς αὐτὸ ἀργότερον. Δὲν εἶναι ὅμως σῶμα φθαρτὸν, ἀλλ' ἀφθαρτον. Ἐπειδὴ εἶναι τὸση ἡ εὐγένεια τῆς καταγωγῆς του, ὥστε καὶ ἐντὸς τῆς ἰδίας τῆς φθορᾶς, ἐπιδεικνύει τὴν ἀξίαν του. Αἱ σκαὶ λοιπὸν τῶν ἀποστόλων ἐξεδίδωσαν τὰς ἀσωρτὸς δυνάμεις καὶ ἡ σκάνη καὶ ἡ στάκτη περιῆλθεν εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ τὰ ἐνδύματα ποῦ ἤγγισαν τὸ σῶμα τῶν (ἀποστόλων) ἐξεδίδωσαν ἀσθενείας καὶ ἐπανέσπερον τὴν ὑγείαν.

7. Μὴ λοιπὸν μοῦ ἀναφέρῃς τὴν θλένναν καὶ τὴν καλὴν καὶ τὸν ἰδῶτα ⁴³⁹ **A** καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν, καὶ τὸ ἄλλα, ποῦ ἀναφέρουν αὐτοὶ ποῦ κατηγοροῦν τὸ σῶμα, δὲν ἀνήκουν αὐτὰ εἰς τὴν φύσιν τοῦ σώματος, ἀλλ' εἰς τὴν φθορὰν ποῦ ἦλθε ἀργότερον. Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ μάρτυς τὴν ἀξίαν του, πλησίασε καὶ ἴδε ἐκ τοῦ πλησίον τὴν διόπλασιν ὅλων τῶν μελῶν, τὸ σκῆμα, τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν σκέσιν μεταξὺ τῶν: καὶ θὰ ἴδῃς ἀκριβεστέραν τὴν μεταξὺ τῶν μελῶν τούτων σκέσιν πάσης πάλευς ἢ ὅποια διοικεῖται δικαίως καὶ οἱ πολῖται τῆς πόλεως εἶναι φιλόσοφοι. Ἐάν δὲ ἀποῦ γενικῶς ἀγνοήσης τὰ μέλη αὐτὰ καὶ προτείνῃς μόνον τὸ φθαρτὸν καὶ τὸ θνητὸν τοῦ σώματος, ὅτε καὶ ἀπ' ἐδῶ ἐκαστοῦντες θὰ μὰς λείψουν τὰ ἐπιχειρήματα εἰς ἀπάντησιν. Διότι ἐξ αὐτοῦ δὲν προέκυψεν οὐδεμίαν **B** βλάβη διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀλλὰ μᾶλλον κέρδος προσῆλθε. Γίνεται δὲ φανερὸν ἀπὸ τὸ ἐξῆς: αἱ οἱ ἄγιοι ποῦ ἔζησαν μετ' τὸ σῶμα ἐπέδειξαν τὴν ἀγγελικὴν τῶν ζωῶν, καὶ ἐξ αὐτοῦ οὐδεμίαν προέκυψε βλάβη εἰς τὸν ὄρμον τῆς ἀρετῆς. Καὶ αὐτοὶ ποῦ ἔχουν τάνισιν πρὸς τὴν ἀσέβειαν ἐπειδὴ βλέπουν ὅτι δὲν ἔχουν καὶ μικρὸν ἐμπόδιον, δηλαδὴ τὴν φθορὰν τοῦ σώματος, δὲν προχωροῦν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν παρανομίας. Διότι ἂν πολλοὶ ἀνθρώποι ἐνόμισαν ὅτι εἶναι ἰσθεοὶ μολοντοὶ εἶναι περιβεβλημένοι τὸ φθαρτὸν καὶ παθη-

τὸν σῶμα, καὶ ἠγωνίσθησαν πολὺ διὰ τὸ περιβεβῆσθαι τὴν δόξαν αὐτῆν, ἐάν δὲν εἶχαν τὸ σῶμα, **C** παθητὸν καὶ φθαρτὸν διὰ τὸ ἐλέγχει τὴν δυνάμειαν τῶν, ποῖους δὲν θὰ ἤθύνοντο νὰ ἐξαπατήσουν ἐκ τῶν πλέον ἀνοήτων; Ὅταν λοιπὸν τὸ σῶμα φαίνεται ὅτι γίνεται ἐμπόδιον καὶ τῆς ἀσέβειας ποῦ εἶναι τὸ δοκίμιον ὅριον τῆς κακίας καὶ εἰς τοὺς ἁγίους δίδει τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιδεικνύουν τὴν ψυχικὴν ἀνδρείαν, πᾶς θὰ ἤθύνοντο νὰ συγκληροῦσθαι αὐτοὶ ποῦ τὸ διαβάλλουν καὶ τὸ κατηγοροῦν; Βεβαίως δὲν εἶναι μόνον αὐτὰ ποῦ θὰ εἴχαμεν νὰ εἴπαμεν εἰς ἕτι ἀφορὰ εἰς τὸ σῶμα, ἀλλ' ὅτι ἔγινε τοῦτο αἴτια νὰ γνωρίσωμεν τὸν Θεόν. Διότι ἐάν τὰ ἀοράτου αὐτοῦ καθίστανται φανερά ἀπ' ἀρχῆς τῆς δημιουργίας διὰ τῶν δημιουργημάτων, καὶ ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ψυχὴ ἐγνώρισε τὸν δημιουργὸν **D** Θεόν τῆς ἀποῦ ἐκείραγωγῆς διὰ τῶν ἀφθαλμῶν καὶ τῶν ὠτων. Διὰ τοῦτο τὸ ἀγαπᾷ ὁ Παῦλος, καὶ ἀναφωνεῖ λέγων, ὅτι: «οὐ θέλωμεν αὐτὸ ἐκδόσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι αὐτῷ τὴν θάνασιν» (**B** Κορ. 5, 4).

Καὶ μὴ ἐρωτᾷς: Πῶς εἶναι δυνατόν τὸ σῶμα νὰ ἀναστήθῃ πάλιν καὶ νὰ γίνῃ ἀφθαρτον; Διότι ὅταν ἐνεργῇ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ, τὸ πᾶς δὲν ἔχει θέσιν. Καὶ τί λέγω τοῦ Θεοῦ; Σὲ τὸν ἴδιον ἔκαμε νὰ γίνῃς δημιουργὸς ἀναστάσεως, ἀπ' ἑνὸς μὲν διὰ τῶν σπερμάτων, ἀπ' ἑτέρου δὲ διὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῆς ὕλης καὶ τῶν μετάλλων. Πράγματι καὶ τὰ σπερμὰτα ἂν δὲν ἀποθάνουν προηγουμένως, καὶ σπείσουν καὶ ἀλλοιωθῶν δὲν γεννοῦν τὸν σῶμα. Καθὼς, λοιπὸν βλέπω ἐκεῖ τὸν σῶμα νὰ σῆμαται καὶ νὰ διαλύεται, δὲν ἀμφισβᾶλλεις διὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' ἀποκτεῖς πλέον σαφῆ **E** διὰ τὸν αὐτὸν σου ἀπόδειξιν: διότι ἂν δὲν μείνῃ εἰς τὴν σῆμα καὶ τὴν φθορὰν, ποῦ δὲν θὰ μῆρεση νὰ ἀναστήθῃ, τὸ ἴδιο νὰ σκεφθῆς καὶ διὰ τὸ σῶμα σου: ὅταν ἴδῃς τὴν φθορὰν, τότε ἰδιαιτέρως πιστεύσε εἰς τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἴσπετος ἄλλο, παρὰ ἡ ἀναίρεσις τῆς φθορᾶς: ἐπειδὴ βεβαίως ὅχι τὸ σῶμα κυρίως, ἀλλὰ τὴν φθορὰν του ἐπιπράζει ὁ θάνατος. Τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς νὰ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ μεταλλικὰ εἶδη. Τὴν χρυσοφόρον, λοιπὸν, ἄμμον λαμβάνουν οἱ εἰδικοί, καὶ ἀποῦ παραδίδουν εἰς τὸ κωνευτήριον ⁴³⁴ **A** κατασκευάζουν χρυσόν, καὶ ἀποῦ ἀναμῖκρον ἄμμον καὶ ἄλλας ὕλας, δημιουργοῦν καθαρὸν ὕελον. Ἐπειτα πῆς μου, αὐτὸ ποῦ ἐπιτυγχάνει ἡ δύναμις τοῦ πατρὸς, τοῦτο δὲν θὰ ἐπιτύχη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ; καὶ ποῖος ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ ἔχουν ὀλίγον μυαλὸ θὰ ἰσχυρίζετο κατὰ τέτοιον; Πρέπει νὰ κατανοήσης πᾶς σὲ ἐδημιούργησε ἐξ ἀρχῆς καὶ νὰ μὴ ἀμφισβᾶλλῃς διὰ τὴν ἀνάστασιν. Δὲν ἔ-

λαβε χώρα και οὐ ἐπλάσεν; Ἄν και τί εἶναι δυσκολώτερον τοῦ νά κατασκευάσῃ ἐκ κήματος σάρκα καί φλέβα καί δέρμα καί ὀστά καί ἰνας καί νεύρα καί ἀρτηρίας, καί τὰ ὄργανα καί τὰ ἀνεξάρτητα μέλη, τοῦς ὀφθαλμοῦς, τὰ ὄτα, τήν μήτην, τοῦς πόδας καί τὰς χεῖρας, καί εἰς ἕνα σῶμα τούτων νά τοποθετήσῃ κοινήν τήν δύναμιν καί ἐνεργεῖαν; λοιπόν τί εἶναι δυσκολώτερον παρά νά τὰ καταστήσῃ ἀθάνατα ἐνῶ ἔχουν φθαρτά; Δέν βλέπεις πῶς **B** ἡ γῆ εἶναι ἀπλή, ἐνῶ τὸ σῶμα σύνθετον καί ποικίλον, καί κατὰ τὰς ἐνεργείας καί κατὰ τὰ χρώματα, καί κατὰ τήν διάπλασιν, καί κατὰ τὰς οὐσίας, καί καθ' ὅλα τὰ ἄλλα; Πές μου, λοιπόν, πῶς ἀμφιβάλλεις διὰ τὰ μέλλοντα; καί τί πρέπει νά εἴπω διὰ τὰ σῶματα; Διότι τὰς οὐρανίους δυνάμεις καί τὰς στρατιάς τῶν ἀγγέλων, τοῦς ἀρχαγγέλους καί τὰ ἀνώτερα τούτων τάγματα, πές μου, πῶς ἐδημιούργησε; Διότι ἐγὼ δέν γνωρίζω νά εἴπω τὸν τρόπον, καί νομίζω ὅτι ἤρκεσεν εἰς αὐτὸν καί μόνῃ ἡ θέλησις. Ἐπειτα πάλιν, αὐτὸς ποῦ ἐδημιούργησε τόσας ἀσπιδότους στρατιάς, δέν δύναται νά ἀνανεώσῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἐφθάρῃ, καί νά τὸ ὀδηγήσῃ εἰς μεγαλύτεραν ἀξίαν; Καί ποῖος εἶναι εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀναίσθητος, ὥστε νά ἀμφιβάλλῃ δι' αὐτὰ **C** καί νά προσβάλλῃ τήν ἀνάστασιν; Διότι ἐάν τὸ σῶμα δέν ἀνίσταται, δέν ἀνίσταται καί ὁ ἀνθρώπος· διότι ὁ ἀνθρώπος δέν εἶναι μόνον ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ ψυχὴ καί σῶμα. Ἐάν λοιπόν ἀνίσταται μόνον ἡ ψυχὴ, ἀνίσταται τὸ ἥμισυ τοῦ ὀργανισμοῦ καί οὐκ ὁ σύνολον· ἐξ ἄλλου δέν θά ἠμποροῦσε ἡ ἀνάστασις νά ἀναφερθῇ μόνον ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Ἐπειδὴ ἡ ἀνάστασις ἀναφέρεται εἰς τὸ πᾶν καί διαλυθέν, ἡ δὲ ψυχὴ δέν διαλύεται ἀλλὰ τὸ σῶμα. Καί τί σημαίνει τό, «Εἰ γε καί ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθήσομεθα.» (Β' Κορ. 5, 3). Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπαινίσσεται μέγα καί ὕψιστον εἰς ἡμᾶς ρυστήριον. Ποῖον λοιπόν εἶναι τοῦτο; Αἰεὶ ποῦ λέγει καί εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν· ὅτι «Πάντες ἀναστήσομεθα, ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι.» (Α' Κορ. 15, 22-23). Τί σημαίνουν **D** δὲ τὰ λόγια; Ὅτι δηλοῦσθαι καί εἰδικολογῆσαι καί Ἰουδαίους καί αἰρετικὸς καί κάθε ἀνθρώπου ποῦ ἦλθεν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον θά ἀναστήθῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καί τὸ ἴδιο ἀνέφερον δὸν ἔλεγε· «Πάντες μὲν οὐ κοιμηθήσομεθα, πάντες δὲ ἀλλαγῆσομεθα ἐν ἀτόμῳ, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι.» (Α' Κορ. 15, 51-52).

8. Ἐπειδὴ λοιπόν εἶναι καθολικὴ δι' ὅλους ἡ ἀνάστασις, καί κοινή καί διὰ τοῦς εὐσεβεῖς καί διὰ τοῦς ἀσεβεῖς καί διὰ τοῦς πανηρώδεις καί διὰ τοῦς κρητοῦς ἀνθρώπους, καί διὰ νά μὴ νομισθῇ ἐκ τούτου ὅτι κάπως ἀδικῶς **E** γίνεται ἡ κρίσις καί συλλογισθῇ· Διὰ αὐτὸ· ἐγὼ ὁ σπουδαῖος ποῦ τόσα ἐκοπία-

σα καί ὑπέφερα, ἀνασταίνομαι καί ὁ εἰδικολογῆσαι ποῦ εἶκεν ἀσεβῆσαι καί προσεκόνησε τὰ εἴδωλα καί ἠγνόησε τὸν Χριστὸν καί αὐτὸς κατὰ παρόμοιον τρόπον ἀνασταίνεται καί ἀπολαμβάνει τῆς αὐτῆς τιμῆς; διὰ νά μὴ συγκυσθῆς λέγων ταῦτα, ἀκούσε τί λέγει· «Εἰ γε καί ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθήσομεθα.» (Β' Κορ. 5, 3). Καί πῶς, λέγει, εἶναι δυνατόν αὐτὸς ποῦ ἔχει ἐνδυθῆ ἀφθαρσίαν **435 A** καί ἀθανασίαν νά εὐρεθῆ γυμνός; πῶς; Ὅταν θά ἀπολέσωμεν τὴν δόξαν καί στερηθῶμεν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίας, διότι καί τὰ σῶματα τῶν ἀμαρτωλῶν ἀνίστανται φθαρτά καί ἀθάνατα· ἀλλ' ἡ τιμὴ αὐτῆς τοῦς γίνεται ἐφοδίων κολάσεως καί τιμωρίας, ἐπειδὴ ἀνίστανται ἀφθαρτά, διὰ νά κατακαίονται αἰωνίως. Ἐπειδὴ δηλοῦσθαι τὸ πῦρ ἐκεῖνον εἶναι ὀσβεστον, ἀνάλογα τοῦ ἀρμόζου καί σῶματα ποῦ νά μὴ φθειρῶνται ποτέ. Διὰ τοῦτο λέγει· «Εἰ γε καί ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθήσομεθα.» Διότι τοῦτο δέν εἶναι αὐτὸ τὸ ὅποιον μόνον ζητοῦμεν, δηλαδή νά ἀναστήθωμεν καί νά ἐνδυθῶμεν τὴν ἀθανασίαν, ἀλλ' ἀφοῦ ἀναστήθωμεν καί ἐνδυθῶμεν τὴν ἀθανασίαν νά μὴ ἀπογυμνωθῶμεν τῆς δόξης καί τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παρρησίας καί νά μὴ παραδοθῶμεν εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. Διὰ τοῦτο λέγει· «Εἰ γε καί ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὐρεθήσομεθα.» Ἐν συνεχείᾳ ἀφοῦ δίδει μεγαλύτεραν ἀξιοπιστίαν εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως κήρυγμα, λέγει ὅτι μέλλει «καταπίνεσθε τὸ θνητὸν ὑπὸ **B** τῆς ζωῆς» καί προσθέτει· Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο Θεός. Καί ἔτσι εἶναι αὐτὸ ποῦ λέγει· Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀρχικῶς ἐπλάσε τὸν ἀνθρώπον, οὐκ ἰδίᾳ νά καταστραφῇ ἀλλὰ διὰ νά πορεύεται πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν. Ὅστε καί ὅταν ἐπέτρεψε τὸν θάνατον, τὸν ἐπέτρεψε μὲ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν, νά σωφρονισθῆς διὰ τῆς τιμωρίας καί ἀφοῦ γίνῃ καλὸν λίτερος, νά δυναθῆς καί πάλιν νά ὀδηγηθῆς πρὸς τὴν ἀθανασίαν. Καί παλαιότερα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἡ ἴδια ἴσχυε διὰ τὸν Θεὸν γνῶμῃ καί θέλησιν καί μὲ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴν ἐπλάσε τὸν πρῶτον ἀνθρώπον· καί τοῦτο εὐθὺς ἀπέσπασε καί ἐξ ἀρχῆς μᾶς τὸ ὑπὸνίκθη. Διότι ἐάν δέν ἦθελεν εἶναι ἀρχῆς νά μᾶς ἀνοίξῃ τὰς θύρας τῆς ἀναστάσεως, δέν θά ἀφῆνε τὸν Ἄθελ νά γίνῃ ἐνάρετος **C** καί ἀγαπητὸς εἰς αὐτὴν καί νά πᾶσῃ αὐτὰ ποῦ ἔπαθε. Τώρα δὲ ὑποδεικνύων εἰς ἡμᾶς ὅτι πορεύομεθα πρὸς ἄλλην ζωὴν, καί ὅτι κάποια ἄλλη ἐποχὴ ἀναμένει τοῦς δικαίους, ποῦ εἰς αὐτὴν φυλάσσονται οἱ ἀμειβτοὶ καί οἱ στέφανοι τῶν δικαίων, αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἔγινε πρῶτος δικαίος ἐπειδὴ δέν ἀντιμετώπη ἐδῶ δι' ὅσα ἐκοπίασε, ἀφῆκε νά ἀπέλθῃ κηρύσσοντα καί λέγοντα εἰς ὅλους ὅτι δι' ὅσα ἔπαθε ἡ ἀνταπόδοσις ὁ μισθός, καί ἡ ἀμοιβὴ εἶναι εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Διὰ τοῦτο καί τὸν Ἐνώχ ὀδηγήσῃ καί

τὸν Ἥλιον ἀνήρασσε, ὑπαινισσόμενος εἰς ἡμᾶς τὸ δόγμα περὶ τῆς ἀναστάσεως. Ἄρκει λοιπὸν διὰ τὴν μᾶς πληροφόρησιν ἢ δύναμις ἐκείνου ποῦ ἐνήργησε τοῦτο, καὶ ἔδῃ κάποιος **D** ἐκη-
 ύσθησθαι πίστιν καὶ ἐπιθυμῆσαι νὰ λάβῃ ἄλλην ἀπόδειξιν ὡς ἐγ-
 γώσησιν τῆς μελλούσης ἀναστάσεως καὶ τοῦτο μὲ πολλὴν γεν-
 νοιοδωρίαν ἔδωκεν ὁ Θεός, ἀφοῦ ἀρθῶνως ἔστειλε τὴν χάριν
 τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀφοῦ προσέ-
 φερε μεγάλην ἄξιοπιστίαν εἰς τὸ κήρυγμα τῆς ἀναστάσεως
 μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Θεός
 εἶναι ἐκεῖνος ποῦ δημιουργεῖ ἔξαρτὰ τὰ ἐπιόμενα λόγια καὶ
 λέγει, ὅτι καὶ ἀρραθῶνα μᾶς ἔδωκεν, ὅχι ὕλικῆς ἄξις, οὔτε
 ἐκ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου, ἀλλὰ ἀρραθῶνα πνεύματος ὁ ἀρραθῶν
 δὲ εἶναι μέρος τοῦ ὅλου καὶ διὰ τὸ ὅλον εἶναι ἀζήτιστος.
 Διότι καθὼς εἰς τὰ γαμήλια συμβόλαια ἐκεῖνος ποῦ δέχεται
 τὸν ἀρραθῶνα δι' ἑλα πλέον ἐλάττει καὶ ἔχει ἐμπιστοσύνην,
E καὶ θάρρος, ἔτσι καὶ σὺ ἀφοῦ ἔλαβες ἀρραθῶνα, ἐννοῶ
 τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος, μὴ ἀμφιδόλλῃς πλέον διὰ τὰ ἀ-
 γαθὰ ποῦ σοῦ ἐπαυλάσσονται. Διότι αὐτός ὁ ὁποῖος ἀνιστᾷ
 τοὺς νεκρούς, θεραπεύει τοὺς τυφλοὺς, ἐκδιώκει τοὺς δαιμό-
 νιας, καθαρᾷ τοὺς λεπρούς, ⁴³⁶ **A** θεραπεύει ὄσθeneίας, κα-
 ταργεῖ τὸν θάνατον, καὶ τόσα πολλὰ δύνата νὰ ἐπιτύχῃ ἐπὶ
 τοῦ θνητοῦ καὶ φθοροῦ σώματος, πῶς θὰ σὲ συγκωρήσῃ ἂν
 ἀμφιδόλλῃς διὰ τὴν ἀνάστασιν; Διότι καὶ ἔδῃ ποτὲ δὲν ἤκα-
 το ὁ καρδὸς τῆς ἀνταμοιβῆς, καὶ ἀκόμη ἦσαν διαρκεῖς οἱ ἀγῶ-
 νες μας, τόσο εἶναι οἱ στέφανοι διὰ τὴν ὁποῖαν μᾶς ἀντήρει-
 ψεν ὁ Θεός, σκέψου πόσα ἀγαθὰ θὰ σοῦ δώσῃ κατὰ τὸν καιρὸν
 τῆς ἀπονομῆς τῶν θρομβίων. Ἐάν ὅμως εἴη κάποιος. Ἄλλὰ
 δὲν βλέπομεν αὐτὰ τὰ θαύματα τώρα νὰ γίνονται, καὶ οὔτε
 ἔχομεν ἡμεῖς τόσην δύναμιν· θὰ ἤμπορούσα νὰ τοῦ εἴπω, ὅτι
 τίποτε δὲν διαφέρει εἴτε τώρα, εἴτε προηγουμένως ἐν συμ-
 βούλῳ αὐτῷ. Διότι ὅ,τι ἐγένετο προηγουμένως ὑπὸ τῶν ἀπο-
 στόλων, **B** τὸ μαρτυροῦν αἱ εἰς ὀλοκλήρον τὴν οἰκουμένην
 Ἐκκλησίαι, αἱ κοινότητες, αἱ πόλεις, καὶ τὰ ἔθνη ποῦ ἔσπει-
 σαν πρὸς τοὺς ἀλλεῖς καὶ ἀπλοϊκοὺς. Διότι δὲν θὰ ἠδύνατο
 νὰ ὑπεριχύσων εἰς ὀλοκλήρον τὴν οἰκουμένην οἱ ἀγρό-
 μοι, οἱ πτωκοὶ, οἱ ἀσφμαντοὶ καὶ εὐτελεῖς, δὲν δὲν εἶχαν
 τὴν ἀνωθεν βοήθειαν τῶν θαυμάτων. Ἐν τοῖσις οὔτε σὺ στε-
 ρεῖσαι τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τῶ-
 ρα πολλὰ μένουσιν τὰ σύμβολα ἐκείνης τῆς δωρεᾶς, πολὺ με-
 γαλύτερα καὶ θαυμαστά καὶ αὐτῶν τῶν ἰσίων, ποῦ ἔχουν ἀ-
 παρθηθῆ. Διότι δὲν **C** εἶναι τὸ ἴδιο νὰ ἀναστήθῃ σῶμα, ποῦ
 ἀπέθανε ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τῆς ἀπωλείας τῆς ψυχῆς
 ποῦ ἐνεκρώθῃ διὰ τῶν ἀμαρτημάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον γί-
 νεται διὰ τοῦ βαπτίσματος. Οὔτε εἶναι ἴση ἄξις νὰ θεραπευ-

θεῖν σαρκικαὶ ὀσθένεια καὶ νὰ ἀποτεθῇ φορτῖον ἀμαρτιῶν.
 Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ θεραπευθῇ τυφλὸς ὀφθαλμῶς καὶ νὰ
 καταναυσθῇ ὑπὸ φατῆς ψυχῆς ἢ ὁποῖα ἔσοκισθη. Διότι ἂν δὲν
 ὑπῆρχε καὶ πόρα ὁ ἀρραθῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δὲν θὰ
 συνίστατο τὸ βαπτισμα, δὲν θὰ παρεῖχτο ἄφεσις ἀμαρτημά-
 των, δὲν θὰ ἐδόδετο ἁγιασμός καὶ δικαιοσύνη, δὲν θὰ ἐλαμβά-
 νουμεν τὴν νύσθησιν, δὲν θὰ ἀπελαμβάνουμεν τῶν μυστηρίων.
 Χωρὶς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν θὰ ἐγένετο ποτὲ
 τὸ μυστικὸν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Δὲν θὰ εἴχαμεν ἱε-
 ρεῖς. Οὔτε θεσπῆς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνων αἱ χειροτονίαι
 αὐταὶ ἀνευ τῆς ἐπιφοιτήσεως ἐκείνης. Καὶ θὰ ἤμπορούσε κά-
 ποῖος νὰ εἴη πολλά διὰ τὰ σύμβολα τῆς **D** χάριτος τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος. Ἐπομένως καὶ σὺ ἔχεις τὸν ἀρραθῶνα τοῦ ἁγίου
 Πνεύματος καὶ ἀπέβαλες τὴν νέκρωσιν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν
 πονηρίαν τῶν σκέψεων καὶ ἀπηλλάγης τῆς ἀκαθάρτου ζωῆς.
 Λοιπὸν μὴ θλιβόμεθα διὰ τὰ μέλλοντα, ἀφοῦ ἐλάβομεν τέ-
 τισι εἶδους ἐγγυήσεως ἀλλὰ ἀφοῦ δώσαμεν μεγίστην προ-
 σοχὴν εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως κήρυγμα, θὰ ἐπιδειξόμεν καὶ
 ζωὴν ἄξιαν τῶν ἀληθειῶν τούτων, διὰ τὰ ἀξιαθόμεν τῶν αἰ-
 νίων ἀγαθῶν, ποῦ ὑπερβαίνουσι κάθε νοῦν καὶ ἀνθρώπινον
 λογικόν· πρᾶγμα ποῦ εἴθε νὰ συμβῆ εἰς ἄλλους ἡμέας διὰ τῆς
 χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου ἀνήγει ἡ δόξα εἰς
 τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΑ ΜΕΘΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

ΛΟΓΟΣ, Ο ΟΠΟΙΟΣ ΕΞΕΦΘΗΝΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΛΑΛΗΝ
ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ.

1. 437 **A** Απερρίψαμεν τὸ φορτίον τῆς νηστείας, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπορρίψωμεν τὸν καρπὸν τῆς διότι συμβαίνει νὰ ἀπορρίψωμεν τὸ φορτίον τῆς νηστείας καὶ ταυτοχρόνως νὰ δρέπωμεν τὸν καρπὸν αὐτῆς. Ἐπέρασεν ὁ κόπος τῶν ἀγώνων, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ περᾶσῃ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν μας. Ἐφυγεν ἡ νηστεία, ἀλλ' ὡς παραμείνῃ ἡ εὐλάβεια, μᾶλλον ὅμως οὔτε ἡ νηστεία ἐφυγεν. Μὴ φοβηθῆτε ὅμως· εἶπα τοῦτο ὄχι μὲ τρόπον νὰ σᾶς ἀναγγείλω ἄλλην Τεσσαρακοστήν, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσω γνωστὴν τὴν ἰδίαν τὴν ἀρετὴν σας. Ἐπέρασεν ἡ σωματικὴ νηστεία, ἀλλ' ἡ **B** πνευματικὴ παραμένει. Αὕτη εἶναι καλλιτέρα ἐκείνης, καὶ ἐκείνη ἐγίνει κάρην αὐτῆς. Ὅπως, ὅταν ἐνηστεύατε ἔλεγον ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ μὴ νηστεύῃ αὐτὸς ποὺ νηστεύει, εἶτι λέγω καὶ τώρα ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ νηστεύῃ αὐτὸς ποὺ δὲν νηστεύει. Ἰσως αὐτὸ ποὺ σᾶς λέγω νὰ φαίνεται αἰνιγματικόν, ἀλλ' ἐγὼ θὰ σᾶς ἐξηγήσω **438 A** τὸ ζήτημα. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴ νηστεύῃ κάποιος ποὺ νηστεύει; Ὅταν ἀποφεύγῃ μὲν τὰ φαγητὰ ἀλλὰ δὲν ἀποφεύγῃ τὰ ἁμαρτήματα. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ νηστεύῃ κάποιος ποὺ δὲν νηστεύει; Ὅταν ἐλευθέρως ἀπολαμβάνῃ τῶν φαγητῶν, καὶ ἀποφεύγῃ τὴν γεῖν τῆς ἁμαρτίας. Ἡ νηστεία αὐτὴ εἶναι καλλιτέρα ἐκείνης, ὅχι δὲ μόνον καλλιτέρα, ἀλλὰ καὶ ἐλαφροτέρα. Διὰ τὴν σωματικὴν νηστείαν πολλοὶ ἐπροφασίζοντο ὅτι ἐπροκάλει σημαντικὰ ἀσθενείας, φοβερὰ ἐνόχλησιν. Ἐξω γεμίσει ψώραν, λέγει, δὲν ἀντέκω τὴν στέρησιν τοῦ λουτροῦ, μὲ ἐξουθενῶναι ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος, δὲν δύναμαι νὰ κορτάσω μὲ λαχανικὰ. Πολλὰ τέτοια **B** ἤκουα τότε νὰ λέγουν πολλοί, ἀλλὰ διὰ τὴν πνευματικὴν νηστείαν δὲν λέγει κανεὶς κάτι τέτοιον. Κάμε τὸ λουτρόν σου, λάβε μέρος εἰς γεύματα, πῆε οἶνον ἐν μέτρῳ, καὶ ἂν θέλῃς νὰ κορτάσῃς κρέας, οὐδεὶς θὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἐλευθέρως δοκιμάσαι τὰ πάντα, μόνον νὰ οὐσθῆς μικρὸν τῆς ἁμαρτίας. Εἰ-

δες πόσον εὐκόλος εἶναι δι' ὅλους ἡ νηστεία αὐτῆς. Δὲν δύνασαι νὰ προφασίσῃς σωματικὴν ἀδυναμίαν· ἡ νηστεία αὐτὴ εἶναι καθαρὸν κατόρθωμα τῆς ψυχῆς. Εἶναι δυνατόν νὰ μεθύῃ κανεὶς καὶ χωρὶς νὰ πῆ οἶνον καὶ νὰ εἶναι σώφρων ἄφου ἔπειν· ὅτι δὲ ὑπάρχει μέθη ἄνευ χρήσεως οἴνου ἄκουσε τὸν προφήτην ποὺ λέγει· «Ὅσαι οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου» (Ἠσ. 28, 1)· πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ μεθῇ κάποιος δίχως οἶνον; Ὅταν τὴν δύναμιν τῶν παθῶν **C** δὲν μετριάσῃς διὰ τῆς εὐσεβοῦς σκέψεως. Εἶναι ἐπίσης δυνατόν νὰ πῆν κανεὶς οἶνον καὶ μὴ μεθύῃ, ἐὰν δὲν ἦτο τοῦτο δυνατόν, δὲν θὰ τὸ συνεβούλευεν ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον, γράφων ὡς εἴη· «Οἶνον ὀλίγω κρῶ διὰ τὸν στόμακά σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας» (Α' Τιμ. 5, 23). Διότι μέθη δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀπάθεια τοῦ λογικοῦ, ἡ διασάλευσις τῶν φρενῶν, ἡ ἐρήμωσις τῆς διανοίας, ἡ πτωχεία τῆς συνείσεως. Καὶ ταῦτα δὲν δημιουργεῖ ἀπλῶς καὶ μόνῃ ἡ μέθη ἐκ τοῦ οἴνου, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἡ μέθη ἐκ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ παραλόγου. Καθὼς δηλαδὴ δημιουργεῖ πυρετὸν ἡ ἀγρυπνία, καὶ ἡ κόπωση, καὶ ἡ στενοκαρδία, καὶ αἱ ἀλλοιωμένα τροσφαί, καὶ ἐνθ' ἃ αἷτα εἶναι διαφορετικά, ἕνα **D** εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ ἀσθένεια καὶ πάθος· εἶτι καὶ μ' αὐτὰ. Ὁ οἶνος ἐπιφέρει μέθη, καὶ ἡ ἐπιθυμία ἐπίσης, καὶ κάποιος χωρὶς ποὺ ἔχει ἁλλοιωθῆ καὶ ἐνθ' εἶναι διαφορετικὴ ἡ αἷτις, ἐν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ ἀσθένεια καὶ πάθος. Νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν μέθη· δὲν λέγω νὰ ἀποφεύγωμεν τὸν οἶνον, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν μέθη· δὲν προκαλεῖ τὴν μέθη ὁ οἶνος ἐπειδὴ εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν προκαλεῖ σὺβερμίαν θλάσθιν τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ ἄλλ' ἡ κακὴ ψυχικὴ διάθεσις ποὺ μᾶς προκαλεῖ μέθη. Καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος πλὴν τοῦ οἴνου ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσῃ μέθη, ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος· «Μὴ μεθύσκεσθε οἶνον» (Ἐφ. 5, 18)· δεικνύων ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος μέθης· «Μὴ μεθύσκετε οἶνον, ἐν ᾧ ἔστιν ἀσωπία». Διὰ θεουμασίου τρόπου ἐν συντομίᾳ κατηγορήσε **E** τὴν μέθη. Τὴ σημαίνει, «Μὴ μεθύσκεσθε οἶνον, ἐν ᾧ ἔστιν ἀσωπία.» Ἀσιώτους ἀναράζοντες ἐκείνους τοὺς νέους, ποὺ ἔλαθον τὴν πατρικὴν κληρονομίαν τὴν ἐπατάλησαν ὅλην διὰ μῆος χωρὶς νὰ σκεφθῶν εἰς ποῖον καὶ πότε πρέπει νὰ τὴν δώσω, ἀλλ' ἐδιόρασαν εἰς πόρνους καὶ προστύχους τὰ ἐνόδρατα καὶ τὸν κρυπὸν καὶ τὸν ὄργυρον καὶ ὅλην τὴν πατρικὴν περιουσίαν. Τέτοια φοβερὰ πράξις **439 A** εἶναι ἡ μέθη· ἄφου καταλάβῃ τὴν σκέψιν αὐτῶν ποὺ μεθῶν, ὡς ἀσωπὸν νέον, καὶ ἀκμαιωμένη τὸν νοῦν, ὅλην μας τὴν πνευματικὴν περιουσίαν μᾶς ἐλιανογκάζει μὲ ἀπερισκεψίαν καὶ χωρὶς προσοχὴν νὰ τὴν δια-

σκορπίσασμεν. Ὁ μεθύων δὲν γνωρίζει τί πρέπει νὰ εἶπῃ καὶ τί νὰ ἀποσιωπήσῃ, ἀλλὰ ἀνοικτὸν ἔχει διαρκῶς τὸ στόμα του· δὲν ἔχει οὔτε θύραν οὔτε κλειδαριάν εἰς τὰ κείλη του. Ὁ μεθύων δὲν γνωρίζει νὰ ὁμιλήσῃ μὲ φρόνησιν, δὲν γνωρίζει νὰ κρημοποιῇ ὀρθῶς τοὺς διανοητικούς θησαυρούς, δὲν γνωρίζει τὰ μὲν νὰ φυλάσῃ τὰ δὲ νὰ ἐφοδεύῃ ἀλλ' ὅλα ἐκείνα ἐφοδεύει καὶ σπαταλᾷ. Ἡ μέθη εἶναι ἐκουσία τρέλλα, προδοσία τῆς λογικῆς· ἡ μέθη εἶναι συμφορὰ ποῦ ὅλοι περιγελοῦν, ἀσθένεια ποῦ ὅλοι εἰρωνεύονται, σατανᾶς ποῦ μᾶς καταλαμβάνει ἀσθαιρέτως καὶ **B** τρέλλα τοῦ χειρίστου εἴδους.

2. Θέλεις νὰ μάθῃς κατὰ ποῖον τρόπον αὐτὸς ποῦ μεθᾷ εἶναι χειρότερος τοῦ δαιμονιζομένου; Τὸν δαιμονιζόμενον ὅλοι λυπούμεθα, ἐνῷ τοῦτον μισοῦμεν δι' ἐκεῖνον συμπάσσομεν, δι' αὐτὸν ὄμως ὀργιζόμεθα καὶ ἀνανακτοῦμεν. Ἀλλὰ διατί; Διότι δι' ἐκεῖνον ὑπάρχει ἐπιβολὴ ἀσθενείας, δι' αὐτὸν δὲ τὸ πάθος ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν ἀδιαφορίαν· εἰς ἐκεῖνον μὲν ἔχομεν ἐξωτερικὴν ἐχθρικὴν καταπίεσιν, εἰς αὐτὸν δὲ ἐσωτερικὴν καταπίεσιν τῶν σκέψεων. Καὶ ἐνῷ ὑποφέρει ὁ μεθύων ἐκ διαφορετικῆς αἰτίας πρὸς τὸν δαιμονιζόμενον, συμπεριφέρεται καθ' ὅμοιον τρόπον, κάνει τὰ λογικὰ του ὁμοίως, πῦπτει ἐπὶ τῆς γῆς ὁμοίως, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἀλλοιωτικῶς ὁμοίως, καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον σπαρταρᾷ εὐρισκόμενος ἐπὶ τῆς γῆς· ἐξέρχεται ἐκ τοῦ στόματος ἄφρονς καὶ ἔτσι τρέχει βράβηκη σιελος, καὶ **C** γεμίζει τὸ στόμα ἐξ ἀνυποφόρου ἔρωσιν. Οἱ φίλοι δι' αὐτὸν ἀσθάνονται ἀγῶνι, οἱ ἐχθροὶ τὸν περιγελοῦν, οἱ δοῦλοι τὸν περιφρονοῦν, εἶναι δυσάρετος εἰς τὴν σύζυγόν του, εἰς ὅλους ἐνοκλητικός καὶ ἐνοκρουστικότερος τῶν ἰδίων τῶν ζώων. Διότι τὰ ζῶα πίνουσι μέχρι νὰ ἰκανοποιηθῶσιν τὴν δίψαν των καὶ ρυθμίζουν τὰς ἐπιθυμίας των διὰ τῶν ἀναγκῶν· ἐνῷ αὐτὸς διὰ τῆς ἀσωτίας υπερβαίνει τὴν ἐπιθυμίαν καὶ γίνεται περισσότερον ἀνόητος τῶν ζώων. Καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι ἡ ἀσθένεια αὐτῆς ποῦ εἶναι πλήρης τόσοσιν κακῶν καὶ ἐπιφέρει τόσοσιν συμφορὰς, οὔτε κἀν θεωρεῖται ἀξιοκατάκριτος, ἀλλ' εἰς τὰς τραπέζας τῶν πλουσίων συναγίνονται μεταξὺ των οἱ συνδαιτυμόνες χάριν τῆς αἰσχρᾶς **D** αὐτῆς ἀπρεπείας, καὶ λογιμοκοῦν υπερβολικῶς μεταξὺ των, ποῖος θὰ προβάλλῃ τὸν ἐαυτὸν του ὡς παρόδειγμα, ποῖος θὰ προκαλέσῃ περισσότερον γέλωτα, ποῖος θὰ δημιουργήσῃ μεγαλύτεραν εὐθυμίαν, ποῖος θὰ ἐξουθενώσῃ περισσότερον τὸν ἐαυτὸν του, ποῖος θὰ ἐρεθίσῃ περισσότερον διὰ τῶν πράξεών του τὸν Κύριον· καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἰδῇ κανεὶς ἐκεῖ συναγινωκτὸν καὶ διαβολικὴν ἀπῆλλαν. Ὁ μεθύων εἶναι περισσότερον ἄθλιος τῶν νεκρῶν· διότι ἐκεῖνος μὲν εἶναι νεκρὸς καὶ δὲν ἀισθάνεται τίποτε, οὔτε δύνανται νὰ ἐνεργήσῃ καλῶς ἢ

κακῶς, ἐνῷ αὐτὸς εἶναι ἰκανὸς νὰ διαπράξῃ τὸ κακόν, καὶ ὡς νὰ ἔθαψε **E** τὴν ψυχὴν του κρημοποιῶν τὸ αἷμα ὡς μνημα, περιφέρεται μετὰ τοῦ νεκροῦ σώματος. Εἶδες πόσον περισσότερον ἄθλιος εἶναι τοῦ δαιμονιζομένου; πόσον περισσότερον νεκρὸς τῶν νεκρῶν; Θέλεις νὰ σοῦ εἶπω τὸ χειρότερον καὶ τὸ θλιβερότερον ὅλων αὐτῶν; Ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος μεθύσκει δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ποῖος εἶπε τοῦτο; Ὁ Παῦλος· «Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρναι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοικαί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔ μεθύσοι, οὔ λοιδοροὶ, οὔκ ἔρπαγετε» ⁴⁴⁰ **A** βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσοσιν» (Α' Κορ. 6, 9 - 10). Ἄκουσε εἰς ποῖαν δηγήγυριν ἔταξε τὸν ἐαυτὸν του ὁ μεθύσος; Μετὰ τῶν ἀνηθίκων, μετὰ τῶν πόρνων, μετὰ τῶν μοικῶν, μετὰ τῶν ἄδριστῶν, μετὰ τῶν πλεονεκτῶν, μετὰ τῶν κλεπτῶν. Θὰ ἠρώτῃ ὄμως κάποιος· ὁ μεθύσος καὶ ὁ ἀνήθικος εἶναι τὸ ἴδιον; Μὴ μοῦ κάρησῃ σὲ παρακαλῶ ἀνθρώπε μου, ἐρωτήσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους σοῦ ἀγέννησσα θεοῦ νόμου, μὴ ἀπατείς ἀπὸ ἐμὲ εὐθόνας. Ἐρωτήσῃ τὸν Παῦλον καὶ θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ· Δὲν δύναμαι νὰ σοῦ ἀπαντήσω, ἐὰν θεθαίμῃ μετ' αὐτῶν ἢ ἐκὶ συγκαταλέγεται ὁ μεθύσος εἰς τὴν κόλασιν. Δύναμαι ὄμως μετὰ θεβαιότητος ὁ ἰσχυρισθῶ ὅτι καὶ αὐτὸς καθὼς ὁ εἰδωλολάτρης κάνει **B** τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀφοῦ δὲ τὸ θεθαίμῃ ὁ Παῦλος, διατί ἀπατείς λοιπὸν ἀπὸ ἐμὲ εὐθόνας διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας; Διότι εἶπῃ μείνη ἔξω τῶν πυλῶν, εἰαν ἀπολέσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἰαν κάσῃ τὴν σωτηρίαν, εἰαν ὀδηγηθῇ εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, διατί μοῦ ἀναφέρεις τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας, τὸ βάρος καὶ τὸν βαθμὸν αὐτῆς; Πράγματι, ἀγαπητοί, εἶναι ἡ μέθη φοδερόν καὶ μὲγῶλον κακόν. Δὲν ἀπευθόνομαι πρὸς ἐσᾶς, πρὸς Θεοῦ, διότι ἔχω ἀπολύτως πεισθῆ ὅτι εἶναι ἀπηλλαγμένη ἡ ψυχὴ σας ἀπὸ τῆς ἀσθενείας καὶ τὸ πάθος αὐτό, καὶ ἀπόδειξιν τῆς ὑγείας σας ἀποτελεῖ ἡ ὄψῃ παρουσία, ἡ πρόθυμος προσέλευσις καὶ ἡ προσεκτικὴ ἀκρόασις ἐπειδὴ οὐδεὶς **C** μεθύων δι' οἴνου δύναται νὰ ἐπιθυμῇ τὸ θεῖον κήρυγμα· «Μὴ μεθύσκετε οἶνω ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία· ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν Πνεύματι» (Ἐφ. 5, 18). Αὐτὴ εἶναι ἡ καλὴ ἢ μέθη· γέμισε τὴν ψυχὴν σου μετὰ Πνεύματι, διὰ νὰ μὴν τὴν γεμίσῃ μετὰ μέθην· πρόφρασε νὰ πληρώσῃς τὴν σκέψιν καὶ τὴν διανοίαν σου διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ μὴ εὐρη τόπον κενὸν καὶ εἰσέλθῃ τὸ φοδερόν καὶ αἰσχρὸν ἐκεῖνο πάθος. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε· Λάβετε Πνεῦμα, ἀλλὰ «Πληροῦσθε Πνεύματος». Γέμισε τὴν ψυχὴν σου ὡσὸν ποτήριον μέχρι τῶν κειλέων τῆς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διὰ νὰ μὴ δυναθῇ ὁ διάβολος τίποτε νὰ βάλῃ ἐντὸς σου. Ἐπειδὴ

δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ λαμβάνωμεν ἅγιον Πνεῦμα ἀλλὰ διὰ τῶν Φαλμῶν, τῶν θινῶν καὶ τῶν πνευματικῶν παιάνων ποῦ ἠκούσατε σήμερον νὰ ἐκκελιχθετὲ **D** τὴν ψυχὴν σας δι' ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ἐξῶς ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν σωφροσύνην σας. Ὑπάρχει ἐνώπιόν σας ποτήριον καλοῦ οἴνου διὰ πνευματικὴν μέθη, εἶναι ποτήριον μέθης ποῦ δημιουργεῖ σωφροσύνην καὶ οὐκ παραλοσίαν. Καὶ ποῖον εἶναι τοῦτο: Τὸ πνευματικὸν ποτήριον, τὸ ποτήριον τοῦ ἀκράντου οἴνου τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖνο τὸ ποτήριον δὲν προκαλεῖ μέθη, δὲν προξενεῖ παραλοσίαν ἐπειδὴ δὲν δεσμεύει ἀλλὰ τὼνώνει τὴν δύναμιν μας, δὲν παραλείπει ἀλλὰ δυναμώνει τὰ νεῦρα μας· ἐπειδὴ ἐκεῖνο δημιουργεῖ ψυχικὴν ἡρεμίαν, ἐκεῖνο τὸ σέβονταὶ οἱ ἄγγελοι καὶ εἶναι φοβερόν εἰς τοὺς δαίμονας, ἀξιώσιμον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀγαπῶν εἰς τὸν Θεόν. Βλέπετε πῶς ὁμιλεῖ διὰ τὸ πνευματικὸν τοῦτο ποτήριον, ποῦ εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς ἁγίας ταύτης τραπέζης, ὁ Δαυὶδ: «Ἡτίμασθε ἐνώπιόν μου τράπεζαν, ἐξ ἐναντίας τῶν θλιδόντων με· ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου, **E** καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκων ὡσεὶ κρᾶτιστον» (Ψαλμ. 22, 5). Διὰ νὰ μὴ φοδηθῆς, λοιπὸν, μόλις ἀκούσῃς τὴν λέξιν μέθη καὶ νομίσῃς ὅτι προκαλεῖ ἀσθένειαν, προσέθεσον ὅτι εἶναι ἰσχυρὸν καὶ δυνατὸν. Ἐχομεν λοιπὸν νέον τρόπον μέθης, ποῦ ἐμβάλλει εἰς ἡμᾶς δύναμιν, καὶ πῶς καθιστᾷ ἐγκρατεῖς καὶ δυνατοὺς, διότι ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πνευματικῆς πηγῆς. Δὲν παρασύρει τὰς σκέψεις εἰς τὸ κακόν, ἀλλὰ μᾶς δημιουργεῖ νέας πνευματικὰς σκέψεις.

3. Αὐτὴν τὴν μέθη νὰ προτιμῶμεν καὶ νὰ ἀπομακρυνώμεθα ⁴⁴¹ **A** ἐκεῖνης, διὰ νὰ μὴ προσβάλωμεν τὴν σημερινὴν ἑορτήν, διότι ἡ σημερινὴ ἑορτὴ δὲν ἑορτάζεται μόνον εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν οὐρανόν. Σήμερον καίρονται τὰ ἐπίγεια, καίρονται καὶ τὰ οὐρανόγια· διότι ἐὰν γίνεται καρὰ μεγάλη εἰς τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ἐνδὸς ἁμαρτωλοῦ, πολλὴ μεγαλύτερα καρὰ γίνεται εἰς τὸν οὐρανὸν δι' ἀλόκληρον τὴν σήμερινὴν ποῦ ἀνηράγη ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ διαβόλου. Σήμερον οἱ ἄγγελοι σιαστοῦν ἀπὸ ἀγαλλίαςιν, καὶ οἱ ἀρχάγγελοι καίρουσιν, σήμερον τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφὶμ συνορτάζουσι μαζί μας τὴν σημερινὴν ἑορτήν· δὲν ἐντρέπονται ἡμᾶς ποῦ γινόμεθα σὺνδουλοὶ τοῦ αὐτοῦ Κυρίου, **B** ἀλλὰ συχαίρουσιν διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Διότι ἂν καὶ εὐημεγήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅμως κοινὴ εἶναι ἡ καρὰ καὶ ἐκεῖνων. Ἀλλὰ διατὶ λέγω σὺνδουλοὺς, τοὺς ἄγγελους; Καὶ ὁ θεὸς ὁ κοινὸς μας Κύριος δὲν ἐντρέπεται νὰ συνορτάζῃ. Καὶ δὲν χρειάζεται νὰ εἴπω, ὅτι δὲν ἐντρέπεται: «Ἐπιθυμία, λέγει, ἐπεθύμησα τὸ

Πάσχα τοῦτο μεθ' ἡμῶν φαγεῖν» (Λουκ. 22, 15)· ἀλλ' εἶναι ἐπεθύμησε οὐδὲν νὰ συνορτάξῃ τὸ Πάσχα μαζί μας, εἶναι φανερόν ὅτι τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ἀνάστασιν. Ὅταν λοιπὸν καίρονται οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχάγγελοι καὶ συνορτάζῃ μαζί μας ὁ Κύριος ὄλων τῶν οὐρανῶν δυνάμεων, ποῖα αἰτία ὑπάρχει διὰ νὰ στενοχωροῦμεθα;

Κανεὶς πτωχὸς δὲν πρέπει νὰ λυπᾶται διὰ τὴν πτωχείαν του, διότι αὐτὴ εἶναι ἑορτὴ πνευματικὴ. Κανεὶς πλούσιος **C** δὲν πρέπει νὰ καυχᾶται διὰ τὸν πλοῦτον του, διότι τὰ χρήματά του δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προσδόσῃν κάτι εἰς τὴν καρὰν τῆς ἑορτῆς αὐτῆς. Εἰς τὰς ἄλλας ἑορτὰς τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ὅπου ὑπάρχει οἶνος, καὶ τράπεζα πλήρης καὶ λαίμαργια, ἀσχημοσύνη καὶ γέλυτες, ὅπου γίνεται κάθε σατανικὴ ἐκδήλωσις, εἶναι φυσικὸν νὰ εἶναι λυπημένος ὁ πτωχὸς καὶ χαροῦμενος ὁ πλούσιος, ἀλλὰ διατὶ; Διότι ὁ μὲν πλούσιος παραθέτει πλοῦσιαν τράπεζαν καὶ ἀπολαμβάνει ἰδιαιτέρας πολυτελείας, ὁ δὲ πτωχὸς ἐμποδίζεται ὑπὸ τῆς πτωχείας νὰ πραγματοποιήσῃ τέτοιαν ἐπίδειξιν. Ἄλλ' ἔδω δὲν συμβαίνει τίποτε παρόμοιον· μία τράπεζα ὑπάρχει καὶ διὰ τὸν πλοῦσιον καὶ διὰ τὸν πτωχόν, καὶ ἂν εἶναι κάποιος πλούσιος, τίποτε δὲν δύναται νὰ προσθήσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἂν εἶναι πτωχὸς, ἡ πτωχεία του **D** τίποτε δὲν θὰ ἀφαιρήσῃ ἐκ τῆς θείας κοινωνίας· διότι εἶναι θεὸς ἡ χάρις ποῦ προσφέρεται· καὶ διατὶ ἀπορεῖς ἐδὼν ἡ ἴδια παρατίθεται τράπεζα εἰς τὸν πλοῦσιον καὶ τὸν πτωχόν; Ἀφοῦ καὶ δι' αὐτὸν τὸν βασιλεῦσιν ποῦ φέρει στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ εἶναι περιβεβλημένος διὰ τῆς βασιλικῆς του στολῆς, καὶ ἔχει εἰς τὰς χεῖρας του τὴν ἐξουσίαν τῆς γῆς, δι' αὐτὸν τὸν βασιλεῦσιν καὶ διὰ τὸν πτωχόν ποῦ ἔπαυται ἐλεημοσύνην μία ὑπάρχει τράπεζα. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι τὸ δῶρα ποῦ ὁ Κύριος προσφέρει. Δὲν χωρίζει τὴν κοινωνίαν εἰς τάξεις ἀναλόγως πρὸς τὰ ἄξιώματα καὶ τὴν θέσιν ἀέστου, ἀλλ' ἀναλόγως πρὸς τὰς σκέψεις καὶ τὴν ψυχικὴν διάθεσιν.

E Ὅταν ἴδῃς λοιπὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν πτωχόν νὰ ἴσταται πλησίον τοῦ πλοῦσιου, τὸν ἄρκοντα πλησίον τοῦ ἀπλοῦ πολίτου, τὸν βασιλὸν πλησίον τοῦ διακεκριμένου, ἐκεῖνον ποῦ ἔξω τρέμει τὴν ἐξουσίαν, νὰ ἴσταται πλησίον τῆς ἀφόβου ἐντός, κατανόησε τί σημαίνει, Ἐῖτε συμβουλοῦσθε τὸν λύκος μετὰ ἀρνῶν» (Ἠσ. 11, 6). Λύκον λοιπὸν ἀνομάζει ἡ Γραφὴ τὸν πλοῦσιον καὶ τὸν πτωχὸν ἀρνίον. Ἄλλ' ἐκ τίνος συμπεράνετε ὅτι θὰ συναναστραφῇ λύκος μετὰ ἀρνίου, καθ' ἕνα τρόπον ὁ πλούσιος μετὰ τοῦ πτωχοῦ; Πρόσεξε ἰδιαιτέρως. Συνέθετο πολλὰκις νὰ εἶναι ἐντός τοῦ ναοῦ καὶ πλοῦσιος καὶ πτωχὸς καὶ νὰ πλησιάζῃ ⁴⁴² **A** ἡ ὄρα τῶν θείων μυστηρίων·

ἐξέρχεται τότε ὁ πλοῦσιος διότι εἶναι κατηκούμενος, ἐνῶ ἐν-
τός τοῦ ναοῦ παραμένει ὁ πτωχός, καὶ ὁ πλοῦσιος δὲν ἀγα-
νακτεῖ, διότι γνωρίζει ὅτι εἶναι ἕνος ἀκόμη πρὸς τὰ θεῖα μυσ-
τήρια. Ἀλλὰ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ θεῖα χάρις! Διὰ τῆς χά-
ριτος τοῦ Θεοῦ ἔχει μόνον ἰσότης ὑπάρχει ἐντός τοῦ ναοῦ,
ἀλλὰ καὶ ὅταν εὐρίσκωνται πλησίον, ξεπερνᾷ εἰς τὴν εὐσε-
βειαν ὁ πτωχὸς τὸν πλοῦσιον καὶ δὲν ἀφελεῖ ὁ πλοῦσιος εἰς
τήποτε ἂν δὲν εἶναι ὁ κάτοκος τοῦ εὐσεβοῦς, οὔτε ζημιώνει ἡ
πτωκεία τὸν πιστὸν ποῦ ἴσταιται μὲ θάρρος πλησίον τοῦ ἁγίου
θυσιαστηρίου. Λέγω δὲ ταῦτα, ἀγαπητοί, διὰ τοὺς **B** κατη-
κουμένους καὶ οἱ δι' ἐκείνους ποῦ εἶναι ἀπλῶς πλοῦσιοι.
Σκέψου, ἀγαπητέ, πῶς ὁ οἰκοδεσπότης ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ,
καὶ μένει διὰ τὴν παρακολουθήσει τὰ θεῖα μυστήρια ὁ ὑπερέ-
της ποῦ εἶναι πιστὸς Χριστιανός, ἀναχωρεῖ ἡ κυρία καὶ πα-
ραμένει ἡ δούλη· «Ἐπρόσωπον γὰρ ἀνθρώπου Θεὸς οὐ λαμβά-
νει» (Γαλατ. 2, 6). Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν
δοῦλος καὶ ἐλευθέρως. Ἡ Γραφὴ ὅμως χαρακτηρίζει δοῦλον
ἐκεῖνον ποῦ ὑπεδουλώθη εἰς τὴν ἁμαρτίαν. «Ὁ γὰρ ποιῶν»,
λέγει, «τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας» (Ἰα. 8, 34).
Καὶ χαρακτηρίζει ἐλευθέρων ἐκεῖνον ποῦ ἐκ τῆς ἁμαρτίας
ἠλευθέρωσεν ἡ θεῖα χάρις.

Προσέρχονται μὲ τὸ ἴδιο θάρρος εἰς τὴν τράπεζαν αὐτὴν
καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πτωχὸς μὲ τὴν ἴδιαν τιμὴν καὶ ὁ πτωχὸς
πολλῶς μὲ μεγαλυτέραν τιμὴν· **C** ἀλλὰ διατί; Διότι ὁ θει-
σιλεὺς εἶναι περιπεπλεγμένος εἰς μυριάς υποθέσεις καὶ ὡς
πλοῦσιον ἀπὸ παντοῦ κτυπᾶται ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ συγκρού-
εται μὲ πολλὰς ἁμαρτίας, ἐνῶ ὁ πτωχὸς ἐνδιαφερόμενος μόνον
διὰ τὴν ἀπολύτως ἀναγκαίαν τροφὴν του, καὶ ἀπορρο-
φημένος ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀμεριμνίου ζωῆς, εἶναι ἡμερος
ὥσάν νὰ εὐρίσκειται εἰς λιμένα, καὶ ἀτάραχος πλησιάζει εἰς
τὴν τράπεζαν. Εἰς τὰς κοσμικὰς ἐφορὰς ἄλλιν ὁ μὲν πτωχὸς
εἶναι στενοχωρημένος, ἐνῶ ὁ πλοῦσιος εἶναι καρούμενος, **D**
ἔχει μόνον διὰ τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐνδύματα αὐτὸ
δηλαδὴ ποῦ αἰσθάνεται διὰ τὴν τράπεζαν αἰσθάνεται καὶ διὰ
τὰ ἐνδύματα. Διότι ὅταν ἴδῃ ὁ πτωχὸς τὸν πλοῦσιον νὰ εἶναι
ἐνδεδυμένος μὲ πολυτελεστέρων ἐνδυμασιῶν στενοχωρεῖται
πολὺ καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του περισσότερον πάντων δυστυ-
χῆ. Ἐδῶ ὅμως καὶ ἡ ἴδια ἡ ἀνάγκη ἐξαφανίζεται, διότι δι'
ἄλους ἐν ἐνδυμα ἰσχύει, τὸ σωτήριον βάπτισμα· διότι λέγει
«Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδώσασθε» (Γα-
λατ. 3, 27). Μὴ λοιπὸν προσβάλλωμεν διὰ τῆς μέθης τὴν ἐ-
φορὴν αὐτὴν, διότι καὶ ὁ Κύριός μας ἐτήρησε καθ' ὅμοιον τρόπον
πλοῦσιους καὶ πτωχοὺς, δοῦλους καὶ **E** κυρίους. Ἀλλὰ πρέ-
πει νὰ ἀνταμείψωμεν τὸν Κύριον διὰ τὴν εὐνοίαν ποῦ ἐπέ-

δειξε πρὸς ἡμᾶς καὶ ὁριστὴ ἀνταμειβὴ εἶναι νὰ ἐκπιεν ζωὴν
ἀκαλλύτων ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀγρυπνῶν ψυχῆν. Αὐτὴ ἡ
ἐφορὴ καὶ ἡ πανήγυρις δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε χρημάτων, οὔ-
τε ἄλλης βοήθειας, ἀλλὰ κολῆς ψυχικῆς διαθέσεως καὶ ἐνα-
ρέτου σκέψεως, διότι ἐδῶ αὐτὰ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποκτήσῃ.
Τίποτε τὸ ὑλικὸν δὲν πωλεῖται ἐδῶ, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ,
αἱ εὐχαὶ τῶν ἁγίων Πατέρων, αἱ εὐλογίαι τῶν ἱερῶν, ἡ ἀφύ-
νοια καὶ ἡ εὐρίγη καὶ ἡ ὁμοφρονία· εἶναι πνευματικὰ τὰ δῶ-
ρα, καὶ πνευματικὴ ἡ ἀμοιβή.

Ἄς συμματώσωμεν εἰς τὴν μεγάλην καὶ λαμπρὰν αὐ-
τὴν ἐφορὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐφορᾶται ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυ-
ρίου· εἰς τὴν ἐφορᾶσμεν ὅμως μὲ χαρὰν καὶ θεοσεβειαν συγ-
χρονοῦ· διότι ἀνεστήθη ὁ Κύριος καὶ μαζί του συνανέστημεν
καὶ ἁ. ὁκλήρῳ τὴν ἀκουμένην καὶ ἐνῶ αὐτὸς ἀνεστήθη, ἔ-
θραυσε **43** **A** τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου. Ἡἐάρτημεν ὁ Ἄδᾶμ καὶ
ἐνεκα τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἀπέθανεν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ἀ-
πέθανε ἐπειδὴ ἡμάρτησε. Παρόδοξον καὶ καινοφανὲς τὸ γε-
γονὸς τοῦτο· ἐκεῖνος ἡμάρτησε καὶ ἀπέθανε, ἐνῶ αὐτὸς ἀπέ-
θανε ἂν καὶ δὲν ἡμάρτησε· διὰ ποῖον λόγον; Διὰ τὴν δύνηθι νὰ
ἀποβάλλῃ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου αὐτὸς ποῦ ἡμάρτησε καὶ ἀπέ-
θανε διὰ τῆς βοηθείας ἐκεῖνου ποῦ ἀπέθανε χωρὶς νὰ ἁμαρ-
τήσῃ. Ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ κτήματα· κρεωστὴ πολλῶς
κάτωσις καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχει νὰ πληρώσῃ, φυλακίζεται· ἄλ-
λος ποῦ δὲν κρεωστὴ καὶ δύναται νὰ καταβάλλῃ τὸ κρέος,
ἀφοῦ τὸ κατέβαλε, ἐχώρησε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν ἀφειλέ-
την, ἔτσι ἔγινε καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ Ἄδᾶμ. Ἐκρωστέι
ὁ Ἄδᾶμ, καὶ ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ δὲν
εἶχε **B** νὰ πληρώσῃ δὲν ἐκρωστέι ὁ Χριστὸς οὔτε καὶ ἦτο
ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου, ἀλλ' ἦτο ἐκεῖνος ποῦ ἦτο
νὰ καταβάλλῃ τὸ κρέος. Ἦλθε, κατέβαλε θάνατον, κά-
ριν ἐκεῖνου ποῦ ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διαβόλου, διὰ τὴν
ἐλευθερώσῃ.

4. Εἶδες τί ἐπέτυχεν ἡ ἀνάστασις; Δύο φορές εἰκομεν
ἀποθάνει, λοιπὸν δύο φορές θὰ ἀναμνησκόμεν τὴν ἀνάστασιν.
Αὐτὸς ἕνα θάνατον ὑπέστη, διὰ τοῦτο καὶ μίαν φορὰν ἀνε-
στήθη· πῶς; Θὰ σὲς ἐξηγήσω. Ὑπέστη ὁ Ἄδᾶμ σωματικὸν
καὶ ψυχικὸν θάνατον· ἀπέθανε τὸν θάνατον τῆς ἁμαρτίας καὶ
τὸν φυσικὸν θάνατον· «Ἦν ἂν ἡμέρα φύγητε ἀπὸ τοῦ ἔδου,
θάνατος **C** ἀποθανεῖσθε» (Γεν. 2, 17). Καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν
ἐκείνην δὲν ἀπέθανε τὸν φυσικὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸν θάνα-
τον τῆς ἁμαρτίας. Ἐκεῖνος ἦτο ὁ φυσικὸς θάνατος, αὐτὸς ὁ
σωματικὸς θάνατος. Ὅταν δὲ ἀκούσῃς νὰ ἀμιλῶμεν περὶ θά-
νατου τῆς ψυχῆς, μὴ νομίσῃς ὅτι ἀποθνήσκει ἡ ψυχὴ. Δὲν ἀ-
ποθνήσκει ἡ ψυχὴ διότι εἶναι ἀθάνατος, θάνατος ὅμως τῆς

ψυχής είναι ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ αἰώνια τιμωρία. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς λέγει: «Μὴ φοβήθητε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένην ἀποκτεῖναι: φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπαλέσαι ἐν γεννῇ» (Ματθ. 10, 28). Καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἐκάρθη ὑπάρκει, ἀλλ' ὀδυναίει νὰ τὸ ἴδῃ αὐτὸς ποῦ τὸ ἔκασε. Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθω εἰς αὐτὸ ποῦ ἔλεγον προηγουμένως, δηλαδὴ εἰς τὸ ὅτι ὁ **Θ** θάνατος δι' ἡμᾶς εἶναι διπλοῦς. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἡ ἀνάστασις νὰ εἶναι διπλῆ. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ ἔκομεν ἓνα θάνατον, ἐπειδὴ δὲν ἠμάρτησεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς αὐτὸς θάνατος ἔγινε δι' ἡμᾶς, ἐπειδὴ δὲν ἄρκει νὰ πεθάνῃ ἐκεῖνος, διότι ἦτο ἀναρτήσιμος, συνεπῶς δὲ καὶ ἀνεύθυνος θανάτου. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνος μὲν ἀνεστήθη μίαν φορὰν ἐκ τοῦ μόνου θανάτου, ἐνῷ ἡμεῖς ἐπειδὴ ὑπέστημεν διπλοῦν θάνατον, δύο φορές καὶ θὰ ἀναστήθωμεν: μίαν φορὰν ἐν τῷ μετοξὺ ἀνεστήθωμεν ἐκ τῆς ἁμαρτίας παλαιότερον, ἐπειδὴ κατὰ τὸ δόγμαμα ἐτάφημεν μετ' αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος συναναστήθωμεν μετ' αὐτοῦ. Ἡ πρώτη αὕτη ἀνάστασις μᾶς ἀπέλλαξεν ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων, ἐνῷ ἡ δευτέρα εἶναι ἀνάστασις τοῦ σώματος. Μᾶς ἔδωκεν ὁ Κύριος τὴν μεγαλύτεραν ἀνάστασιν, **Ε** πρέπει νὰ ἀναμύνωμεν καὶ τὴν μικροτέραν. Διότι ἡ πρώτη εἶναι πολὺ μεγαλύτερα τῆς δευτέρας, ἐπειδὴ εἶναι σπουδαιότερα ἢ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν, τῆς θέας τοῦ ἀνασταμένου σώματος. Διὰ τοῦτο ἀπέθανε τὸ σῶμα, ἐπειδὴ ἠμάρτησε: ἐὰν λοιπὸν ἀρχὴ τῆς πτώσεως ὀπῆρξεν ἡ ἁμαρτία, ἀρχὴ τῆς ἀναστάσεως πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς ἁμαρτίας. Ἀνεστήθωμεν λοιπὸν τὴν μεγαλύτεραν ἀνάστασιν, ἀφοῦ ἀπεβάλαμε τὸν φρικτὸν θάνατον τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐξεδύθημεν τὴν παλαιὰν ἐνδυμασίαν: λοιπὸν διὰ τὴν δευτέραν ποῦ ἔχει μικροτέραν ἀξίαν ἂς μὴ ὀλιγοπισήσωμεν. Τὴν σπουδαιότεραν αὕτην καὶ ἡμεῖς παλαιότερον ἀπελαύσαμεν ἀνάστασιν, ὅταν ἐβαπτίσθημεν καὶ τὴν ἴδιαν ἀπολαμβάνομεν καὶ αὐτοί, **444** **Α** ποῦ ἐβαπτίσθησαν σήμερον τὴν ἐσπέραν, τὰ ἄκακα αὐτὰ ἄρνια. Προχθὲς ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ἀνεστήθη τὴν παρελθούσαν νύκτι καὶ αὐτοὶ προχθὲς κατήκοντο ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀλλὰ μετ' ἐκεῖνου συναναστήθησαν. Ἐκεῖνος ἀπέθανε καὶ ἀνέστη κατὰ τὸ σῶμα, αὐτοὶ ἦσαν νεκροὶ ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνεστήθησαν ἀφοῦ ἀπληθευθῆσαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν. Ἡ μὲν γῆ λοιπὸν τὴν ἐπαχὴν αὐτῆν τῆς ἀνοξείως τριαντάφυλλα καὶ ἰα ἄνθηξι δι' ἡμᾶς, ἐνῷ τὰ ὕδατα τῆς μᾶς παρουσίας ὑπέροκον λειβάδι. Μὴ θαυμάσῃς δὲν ἐβλάστησαν ἄνθη ἐπειδὴ τὰ ὕδατα ἐπίπασαν τὴν γῆν: οὕτε θεβαλας ἡ γῆ ἐκ τῆς φύσεως τῆς προσφέρει βλάστησαν, ἀλλὰ κατόπιν ἐνταλῆς τοῦ Κυ-

ρίου. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας ἐγέννησαν **Β** τὰ ὕδατα ζῶντος οργανισμοῦ, διότι λέγει: «Ἐξαγάγετω τὰ ὕδατα ἐρπετὰ ψυχῶν ζωσίων» (Γεν. 1, 20), καὶ τὸ πρόσταγμα ἐπραγματοποιήθη, καὶ ἡ ἀφυκος ἐκεῖνη φύσις ἐγέννησε ζῶντας οργανισμοῦς. Ἔτσι καὶ τώρα γεννοῦν τὰ ὕδατα, ἔτι ζῶντος οργανισμοῦς, ἀλλὰ χαρίσματα πνευματικά. Ἐγέννησαν τότε τὰ ὕδατα ἰχθεῖς ἀλόγους καὶ ἀφάνους, τώρα ὅμως ἐγέννησαν λογικοῦς καὶ πνευματικοῦς, ἰχθεῖς ποῦ ἠλιεῦθησαν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, διότι λέγει: «Δεῦτε καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἄλιεις ἀνθρώπων» (Ματθ. 4, 19). Αὕτην τὴν ἀλιεῖαν ἐνοοῦσε τότε. Νέος **С** πράγματι ὁ τρόπος ἀλιείας, αὐτοὶ ποῦ ἀλιεύουν ἐξάγουν τοὺς ἰχθεῖς ἐκ τῶν ὑδάτων, ἐνῷ ἡμεῖς τοὺς ρήτομεν εἰς τὰ ὕδατα καὶ ἔτσι τοὺς ἀλιεύομεν. Ὑπῆρχε κάποτε κολυμβήθρα καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἄκουσε ὅπως ποῖα ἦτο ἡ δύναμις τῆς διὰ νὰ ἀντιληφθῆς τὴν ἰουδαϊκὴν πτωχείαν καὶ νὰ μύθης τὸν πλοῦτον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἦτο κολυμβήθρα πλήρης ὑδάτων καὶ ἐκεῖ κατέβαιναν ἀγγελος καὶ ἀνετάρασε τὰ ὕδατα. Ἀκολούθως μετὰ τὴν ταραχὴν τῶν ὑδάτων εἰσῆρχετο κάποιος ἀσθενὴς καὶ ἐθεραπεύετο. Ἐνας μόνον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ἐγίνετο καλά καὶ ἄμεσως ἐξοδεύετο ἡ χάρις, ἔτι ἐπειδὴ ἦτο πτωχὸς αὐτὸς ποῦ τὴν προσέφερε, ἀλλὰ διότι ἦσαν ἀνίσχυροι **Δ** αὐτοὶ ποῦ τὴν ἐλάμβαναν. Κατήρακε λοιπὸν ὁ ἀγγελος εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ἀνετάρασε τὸ ὕδωρ καὶ ἐθεραπεύετο ἕνας. Κατήρασε καὶ ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἀνετάρασε τὰ ὕδατα αὐτοῦ καὶ ἐθεραπεύεσαν ὄλοκληρον τὴν οἰκουμένην. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ μὲν εἰς τὴν κολυμβήθραν μετὰ τὸν πρῶτον ὁ δεύτερος ποῦ εἰσῆρχετο δὲν ἐθεραπεύετο, διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐδίδετο εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀσθενεῖς Ἰουδαίους: ἐδῶ ὅμως μετὰ τὸν πρῶτον εἰσῆρχεται ὁ δεύτερος, μετὰ τὸν δεύτερον ὁ τρίτος, μετὰ τὸν τρίτον ὁ τέταρτος, καὶ ἂν ἀσκήμει εἰσέλθουν δέκα, καὶ ἂν εἰκοσὶ, καὶ ἂν ἑκατόν, καὶ ἂν μυριοὶ καὶ ἂν τὴν οἰκουμένην ὄλοκληρον ἐμβάλῃς εἰς τὴν κολυμβήθραν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν ἔοδεύεται, δὲν τελειώνει ἡ εὐεργετικὴ δύναμις, δὲν μολύνονται τὰ ὕδατα. Νέος τρόπος καθαροῦ: **Ε** θεβαλας δὲν εἶναι σηματικός, διότι ὅταν τὰ ὕδατα πλύνουν περισσότερα σώματα, περισσότερον καὶ μολύνονται, ἐνῷ ἐδῶ ὅσον περισσότεροι πλύνονται, τόσοσ καθαρώτερα γίνονται τὰ ὕδατα.

5. Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐεργεσία τοῦ Κυρίου: Φύλαξε μὲ εὐγνωμοσύνην τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς αὐτῆς, ἀνθρώπε. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀδιαφορῆς εἰς τὴν ζωὴν σου. Βάλε εἰς τὸν καυτὸν σου νόμον καὶ φρόνησε νὰ τὸν τηρῆς: ἡ ζωὴ εἶναι ἀγὼν καὶ πάλιν, καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἀγωνίζεται ὀφεί-

λει να παραμένη έγκρατης. Θά σοῦ εἶπω ἕνα ἐξαιρετικόν καί ασφαλή τρόπον διὰ τὸ ἐπιτύχειν. Αὐτὰ τὰ ὅποια φαίνονται ἀκίνδυνα **445 A** ἀλλὰ γεννοῦν καὶ ἁμαρτίας, πρέπει νὰ τὰ ἀπομακρύνωμεν ἐκ τῆς σκέψεώς μας. Διότι ἄλλαι ἐκ τῶν πράξεών μας εἶναι ἁμαρτωλαὶ καὶ ἄλλαι οὐκ, ἀλλ' αἱ τελευταῖαι αὐταὶ γίνονται αἰτία ἁμαρτημάτων. Ὁ γέλως ἐπὶ παραδείγματι κατ' οὐσίαν δὲν εἶναι ἁμαρτήματα, ἀλλὰ γίνεται διὰ τὸν ὑπερβῆναι τὸ μέτρον. Διότι ἐκ τοῦ γέλωτος ὀδηγοῦμεθα εἰς τοὺς ἀστεϊσμούς, καὶ ἐκ τῶν ἀστεϊσμῶν εἰς τὰ αἰσχροὶ λόγια, καὶ ἐκ τῶν αἰσχροῦ λόγων εἰς αἰσχροὺς πράξεις, καὶ ἐκ τῶν αἰσχροῦ πράξεων εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν. Βγάλε λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τὴν ρίζαν τοῦ κακοῦ διὰ τὸ ἐκρίζωσας τὴν ὅλην ἀσθένειαν, διότι ἐὰν φυλάξωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἀπὸ τῶν ἀδιόφορα οὐδέποτε θὰ πέσωμεν εἰς τὰ ἀπηγορευμένα. Ἐταῖ νομίζουσιν πολλοὶ πως δὲν εἶναι κακὸν νὰ βλέπωμεν τὰς γυναῖκας, ἀλλ' ἀπὸ αὐτῶν γεννῶται **B** ἀνήθικος ἐπιθυμία, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ἡ πορνεία καὶ ἀποτέλεσμα τῆς πορνείας εἶναι ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία. Ἐταῖ καὶ ἡ πολυτέλεια θεωρεῖται πως δὲν εἶναι κακὸν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς προέρχεται ἡ μέθη καὶ ἐκ τῆς μέθης τὰ ἀκολουθοῦντα αὐτῆν μόρια κακά. Ἄς ἐκρίζωσωμεν λοιπὸν ἀπὸ παντοῦ τὰς ρίζας τῶν ἁμαρτημάτων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκούετε τὴν συνεκὴ καθ' ἡμέραν διδασκαλίαν, καὶ συναντιώμεθα ἐπὶ ἐπὶ συνεχεῖς ἡμέρας, καὶ οὐκ προσφέρομεν τὴν πνευματικὴν τράπεζαν, δίδοντες τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀπολαύσετε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, προετοιμάζοντες σας καθημερινῶς καὶ ἐξοπλιζόντες σας κατὰ τοῦ διαβόλου, διότι κύρια ἐπιτίθεται μὲ μεγαλυτέραν ἀγριότητα. Ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ, τόσοον μεγαλυτέρα εἶναι καὶ ἡ ἀντίφρασις ποῦ προσβάλλει ὁ διάβολος ἐναντίον μας. Διότι ἐὰν δὲν ἠνέχθη ὁ διάβολος νὰ βλέπῃ ἕνα εἰς τὸν παράδεισον, πὲς μου, **C** πως θὰ ὑποφέρῃ νὰ βλέπῃ τούτους πολλοὺς εἰς τὸν οὐρανόν; Ἐξώργησες τὸ θηρίον, ἀλλὰ μὴ τοδηθῆς; ἔχεις λάθει μεγαλυτέραν δύναμιν, μάκαιραν ἡκονισμένην, δι' αὐτῆς τρώσῃς τὸ φεῖδι. Διὰ τοῦτο ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ ἐξαγριαθῇ ἐναντίον σου διὰ τὸ ἀποκτήσῃς ἐμπειρίαν τοῦ μεγέθους τῆς δυνάμεώς σου. Καὶ καθὼς ὁ ἄριστος γυμναστὴς ἀφοῦ λάθῃ κλιπὸν κατασκοπιζόμενον ἀβλητὴν ποῦ ἔχει ἐκνευρισθῇ καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ἀγῶνας, ἀφοῦ τὸν ἀλείψῃ δι' εἰλαῖον καὶ τὸν γυμνάσῃ καὶ τοῦ ἀποδώσῃ τὴν σωματικὴν του δύναμιν, εἰς τὸ ἐξῆς δὲν τὸν ἀφήνῃ νὰ ἡσυχάζῃ, ἀλλὰ τὸν προτρέπει νὰ κατέλθῃ εἰς τοὺς ἀγῶνας, διὰ τὸ νὰ τοῦ διδώσῃ ἐμπράκτως πῶσιν δύναμιν ἀπέκτησεν; ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς. Εἶχε τὴν δυνατότητα βεβαίως νὰ ἐξουθενώσῃ τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ διὰ τὸ νὰ μῆσῃ **D** πόσον μεγάλη

εἶναι ἡ χάρις του καὶ τὸ μέγεθος τῆς πνευματικῆς δυνάμεως, ποῦ ἔλαθε ἐκ τοῦ βαπτίσματος, τοῦ ἐπέτρεψε νὰ συγκρούεσθαι μαζί σου καὶ σοῦ προσφέρει πολλὰς εὐκαιρίας νὰ νικήσῃς καὶ νὰ στεφανωθῆς. Διὰ τοῦτο ἐπὶ ἐπὶ συνεχεῖς ἡμέρας ἀκούετε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ μᾶλλον ἀκριβῶς τὴν τέχνην καὶ τὰ μυστικά τῆς πάλης. Ἄλλωστε αὐτὰ ποῦ συμβαίνουν ἐδῶ εἶναι καὶ γάμος πνευματικὸς καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν γάμων παραμένουν σπολισμένοι ἐπὶ ἐπὶ ἡμέρας αἱ γαμήλιοι αἰθούσαι. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἄφροντισαμεν ὡστε ἐπὶ ἐπὶ ἡμέρας νὰ παραμένετε **E** ἐδῶ εἰς τὰς γαμηλίους αἰθούσας. Ἄλλ' εἰς μὲν τοὺς γάμους μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὰς ἐπὶ ἡμέρας κλείουσιν αἱ γαμήλιοι αἰθούσαι, ἐδῶ δὲμος ἂν θέλῃς αἰωνίως δύνασαι νὰ εὐρίσκεισαι εἰς τὴν γαμήλιον αἰθούσαν. Καὶ ἐπίσης εἰς τοὺς γάμους μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὸν πρῶτον ἢ καὶ τὸν δεύτερον μῆνα ἐλαττοῦται κόπος διὰ τὴν νύμφην ἢ ἀνάπη τοῦ γαμβροῦ, ἐδῶ δὲμος δὲν συμβαίνει τι τὸ ἀνάλογον, ἀλλ' ὅσον ὁ χρόνος περᾶ τὸσον μεγαλυτέρα γίνεται ἡ ἀγάπη τοῦ γαμβροῦ, τόσοον ἀγνότεροι οἱ ὄψασμοί, τόσοον πνευματικώτερα ἡ σχέσις, ἐὰν **446 A** εἰμεθα συνετοί. Τὰ σῶματα πάλιν μετὰ τὴν νεότητα γηράσκουσιν, ἀλλ' ἐδῶ ἡ νεότης ἔρχεται μετὰ τὸ γῆρας, καὶ νεότης ποῦ οὐδέποτε, ἂν θέλωμεν, ἔχει τέλος. Μεγάλη ἡ χάρις ποῦ προσφέρει ὁ Θεός, ἀλλὰ θὰ εἶναι μεγαλυτέρα, ἂν θέλωμεν. Καὶ ὁ Παῦλος ἦτο μέγας διὰ τὸν ἐδασπίσθη, ἀλλὰ μετὰ τὸ βάπτισμα ἔγινε πολὺ μεγαλυτέρος, διὰ τὸν δηλαδὴ ἐκφύττε καὶ συνεκλόνηζε τὴν ψυχὴν τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὰ καταθρόματα αὐτὰ ἀνηπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἀνῆλθε μέχρι τρίτου οὐρανοῦ. Ὡστε καὶ ἡμεῖς, ἐὰν θέλωμεν, δύναμεθα νὰ ἀυξήσωμεν καὶ νὰ κάμωμεν τερασίαν τὴν χάριν ποῦ πὲς ἐδόθη διὰ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ αὐξάνει διὰ τῶν ἐναρέτων πράξεων καὶ γίνεται περισσότερον λαμπρὰ καὶ μᾶς προσφέρει περισσότερον φῶς. Ὅταν τοῦτο πραγματοποιηθῇ μὲ πολὺ θάρρος **B** θὰ συνεισέλθωμεν μετὰ τοῦ νυμφίου εἰς τὴν γαμήλιον αἰθούσαν καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὰ δῶρα ποῦ εὐρίσκονται ἐκεῖ δι' ὄσους τὸν ἀγαποῦν. Καὶ εἶπε εἶμαι μας νὰ τὰ ἀπολαύσωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνάκει δοξολογία καὶ προσκύνησις εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΛΗΨΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

447 **A** ΕΒΕΘΩΝΗΘΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΤΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΗΣ ΡΩΜΑΝΗΣΙΑΣ³ ΟΠΟΥ ΕΤΑΦΗΣΑΝ ΛΕΙΨΑΝΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΜΕΤΑ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ, ΑΛΛΑ⁴ ΕΒΕΤΑΦΗΣΑΝ ΑΡΧΙΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΜΕΡΟΣ ΚΑΤ' ΙΔΙΑΝ ΕΤΟΠΟΘΕΤΗΣΑΣ.

I. A Και όταν εορτάζαμεν την μνήμην του σταυρού, έβω της πόλεως εωρτάσαμεν, και τώρα που εορτάζομεν την ανάληψιν του σταυρωθέντος, την χαρμόσουν και λαμπράν αὐτῆν ἡμέραν, έβω τῆς πόλεως πάλιν εορτάζομεν. Τοῦτο δὲ πράττομεν ὄχι ἐπειδὴ σκεπτόμεθα νὰ προσβάλωμεν τὴν πόλιν, ἀλλὰ σπεύδοντες νὰ τιμῶμεν τοὺς μάρτυρας. Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ παραπονοῦνται ἐναντίον μας οἱ ἄγιοι αὐτοὶ καὶ λέγουσιν ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἄξιοι νὰ ἴδωμεν νὰ εορτάζεται μίᾳ εορτῇ τοῦ Κυρίου μας εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου μας; Διὰ νὰ μὴ παραπονοῦνται ἐναντίον μας οἱ ἄγιοι αὐτοὶ καὶ λέγουσιν, ὅτι δι' αὐτὸν δόξαμεν τὸ αἷμα **B** μας, καὶ ἠξιώθημεν νὰ ἀποκεφαλισθῶμεν, τὴν δὲ εορτὴν τοῦ δὲν ἠξιώθημεν νὰ ἴδωμεν νὰ τελεῖται ἐπὶ τῶν τόφων μας, δι' ἃνα αὐτὰ ὄφου ἐγκαταλείψομεν τὴν πόλιν, ἐσπεύσαμεν πλησίον τῶν ἁγίων αὐτῶν ἐπ' εὐκαρίᾳ τῆς σήμερινης ἐαυτῆς διὰ νὰ ἀπολογηθῶμεν πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν διαγωγὴν εἰς τὸ παρελθόν. Ἐάν λοιπὸν ἐπρεπε καὶ προηγουμένως νὰ σπεύσομεν πλησίον τῶν γενναίων τούτων ἀθλητῶν τῆς εὐσεβείας, ὅταν ὑπὸ τὸ ἔδαφος ἦσαν θαμμένοι, πολλὸν περισσότερο τώρα πρέπει νὰ κάμωμεν τοῦτο, ποὺ κατ' ἴδιον ἔχουν ταφῇ οἱ ἐκλεκτοί, ποὺ ἀπῆλλογησαν ἀπὸ τοὺς λύκους τὰ πρόβατα, **C** ποὺ ἀπεμακρόνησαν οἱ ζῶντες ἀπὸ τοὺς νεκρούς. Διότι αὐτοὶ μὲν οὐδὲως ἐβλάπτοντο προηγουμένως ἐπειδὴ ἦσαν θαμμένοι μετὰ τῶν αἰρετικῶν, διότι οἱ ψυχαὶ τῶν ἦσαν

2. Μικρὸν πρόστιον θορακὸς τῆς Ἀντιοχείας γνωστὸν ὡς περίφημον ρωμαϊκὸν θάλαμον. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας εἰς τὸ ἀφιθέατρον αὐτὸ ἐθανατώθησαν πολλοὶ Χριστιανοὶ κατὰ τὴν διάρκειαν εορτῶν πρὸς τιμὴν τῶν ἀρκετασμένων διὰ διακοπὰς ἀνωτάτων στρατιωτικῶν καὶ ἐπιφανῶν Ρωμαίων.

εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ δὲν ἐβλάπτοντο τὰ σώματα ἀπὸ τὴν μετὰ τῶν σωμάτων τῶν αἰρετικῶν γεινίανσιν. Ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τῶν εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ λείψανά τῶν δὲν ἐπαθῶν τίποτε ἐκ τοῦ τόπου ὅπου ἦσαν θαμμένα. Αὐτοὶ λοιπὸν οὐδὲως ἐβλάθησαν προηγουμένως, οἱ πιστοὶ ὅμως δὲν ὑπέφεραν ὀλίγα ἐξ αἰτίας τοῦ τόπου, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπρεχαν πρὸς τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσήκοντο **D** μὲ ἀμφεβαλίαν καὶ δισταγμὸν διότι δὲν ἐγνωρίζον ποιοὶ εἶναι οἱ τάφοι τῶν ἁγίων καὶ ποὺ εἶναι θαμμένοι οἱ ἀληθινοὶ ἠθουροί. Καὶ συνέβαινε τὸ ἴδιο καθὼς καὶ εἰς τὴν περιπτώσειν ποὺ πλησιάζει ἕνα κοπάδι προβάτων καθαρὰν παγὴν διὰ νὰ πῆ ἐξ αὐτῆς καὶ ἐνῶ βιάζεται σταματᾷ καὶ ἐπιστρέφει πίσω διότι ἀπὸ κόπου ἀνοδεύεται δυσσομία καὶ θοραεὶα μυρουδιά. Τὸ ἴδιο συνέβαινε καὶ μὲ τὸ κοπάδι τοῦτο τῶν λογικῶν προβάτων. Ἐβάδιζαν οἱ πιστοὶ πρὸς τὰς καθαρὰς πηγὰς τοῦ μαρτυρίου τῶν ἁγίων, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠσθάνοντο ἐκείθεν νὰ ἀνοδεύεται κάποια αἰρετικὴ δυσσομία, ἐπέστρεφαν πίσω. **E** Τοῦτο θεβαίως ἐγνωρίζε καλῶς ὁ σοφὸς αὐτὸς ποιμὴν³ καὶ διδάσκαλος ὄλων μας, αὐτὸς ποὺ φρονίζει ἅλα νὰ ἀποβαίνουν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας, **448 A** δὲν ἠνέχθη ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον νὰ βλέπῃ τὴν (ἡμίαν τῶν πιστῶν, αὐτὸς ποὺ ἦτο θαυμαστὴς ὑπέροχος μμητῆς τῶν μαρτύρων. Καὶ τί κάμνει; Ἴδετε τὴν ὑπέροχον σοφίαν του: τὰ μὲν θοὰ καὶ δυσσομία ὕδατα ἐκάλυψε διὰ κομμάτων καὶ ἔφραξε εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρετηρίας τῶν, τὰς καθαρὰς δὲ πηγὰς τῶν μαρτύρων, δηλαδὴ τὸ λείψανα αὐτῶν, ἐτοποθέτησεν εἰς καθαρὸν μέρος. Σκεφθήτε δὲ καὶ πόσον φιλανθρωπίαν ἐπέδειξε καὶ διὰ τὰ λείψανα τῶν αἰρετικῶν ἀλλὰ καὶ πόσον ἐτίμησε τοὺς μάρτυρας καὶ ἐφρόντισε διὰ τοὺς πιστοὺς. Καὶ διὰ μὲν τὰ λείψανα τῶν αἰρετικῶν ἡ ἐκδήλωσις τῆς φιλανθρωπίας του, ἦτο νὰ μὴ μετακινήσῃ ταῦτα, ἀλλὰ νὰ ἀρήσῃ νὰ παραμείνουν **B** ἐπὶ τόπου: ἡ τιμὴ δὲ τῶν μαρτύρων ἦτο ὅτι τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τοὺς πονηροὺς γείτονας. Ὅσον δὲ διὰ τὴν μέριμναν πρὸς τοὺς πιστοὺς, ἦτο ὅτι δὲν τοὺς ἄφησε νὰ προσεΐσωνται ὀδυκτικῶς καὶ μὲ δισταγμοὺς.

Διὰ τοῦτο οὖς ἐφέρομεν ἐδῶ, διὰ νὰ καταστῇ ἡ συγκέντρωσις πλεον εὐκάριστος καὶ τὸ θέαμα περισσότερο μεγαλοπρεπές, ὄχι μόνον διὰ τῆς συναντήσεως ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ μαρτύρων καὶ ὄχι μόνον μαρτύρων ἀλλὰ καὶ ἀγγέλων. Ἐπειδὴ εἶναι παρόντες καὶ ἄγγελοι, ἄγγελοι καὶ μάρτυρες οὐνε-

3. Ἐναθεὸς ὁ ἱερεὺς πᾶσης ὑπακούσεται τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας Φλαβιανόν, ὁ ὅστις ἀμερίμνησε διὰ τῆς ἐκκαθάρσεως τῶν ἱερῶν λευφῶνων τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ τὴν εἰς ἄλλοις τόποις ταφῆν αὐτῶν.

κεντρώθησαν ἐδῶ σήμερον. Ἄν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ ἴδῃς καὶ τοὺς μάρτυρας καὶ τοὺς ἀγγέλους, ἀνοίξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς πίστεως καὶ θὰ ἴδῃς ἕκαστον τὸ ἐξάριστον θέλημα. Διότι ἐφ' ὅσον ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πλήρης ἀγγέλων πολὺ Ἐ περισσότερον πλήρης εἶναι ἡ ἐκκλησία· καὶ ἐν εἶναι ἡ ἐκκλησία πολὺ περισσότερον πλήρης ἀγγέλων εἶναι ἡ σημερινὴ ἡμέρα, ποῦ ὁ Κύριος τῶν ἀνοσθάνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Διὰ τὸ ὅτι δὲ ἐγένευσεν ἡ ἀτμόσφαιρα ἀγγέλους, ἔκουσε τί λέγει ὁ Ἀπόστολος ὅταν συμβουλεύῃ τὰς γυναῖκας νὰ καλύπτουν τὴν κεφαλὴν τῶν «Ὁφείλουσιν αἱ γυναῖκες ἄρρωσθαι ἕκαστον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους» (Α' Κορ. 11, 10). Καὶ ὁ Ἰακώβ ἐπίσης λέγει, «Ὁ ἄγγελος ὁ ρυόμενός με ἔκ νεότητός μου» (Γεν. 48, 16). Καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἦσαν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων ἐλεγον πρὸς τὴν Ρόδην «Ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν» (Πράξ. 12, 15). Καὶ ἐπίσης ὁ Ἰακώβ λέγει «Ἐἶδον παρεμβολὴν ἀγγέλων» (Γεν. 32, 2). Διὰ ποῖον ὅμως λόγον εἶδεν ἐπὶ τῆς γῆς στρατιώτεδον καὶ στρατιῶν ἀγγέλων; Καθὼς ὁ βασιλεὺς διατάζει νὰ στρατοπεδεύῃ **D** ὁ στρατός του εἰς κάθε πόλιν διὰ νὰ μὴ ἀρχίσῃ αἰφνης κάποιας πόλεμος ἐκ μέρους τῶν θορῶν καὶ τὰς καταστρέφῃ ἔτσι ἀκριβῶς ἔκαμε καὶ ὁ Θεός. Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν ὑπάρχουν ἄγγελοι αἱ κοθηρτοὶ δοξασμένοι καὶ διαρκῶς δημιουργοὺν πολέμους αὐτοὶ ποῦ αἰωνίως εἶναι ἐχθροὶ τῆς εἰρήνης, ἐποσθέτησεν ἐναντι αὐτῶν τὰ στρατόπεδα τῶν ἀγγέλων, διὰ νὰ τοὺς συγκρατοῦν καὶ μόνον διὰ τῆς παρουσίας τῶν καὶ νὰ φροντίζον διαρκῶς διὰ τὴν εἰρήνην μας. Διὰ νὰ μάθῃς δὲ ὅτι εἶναι ἄγγελοι τῆς εἰρήνης, πρόσεξε τί λέγουσιν διαρκῶς εἰς τὰς προσευχὰς τῶν οἱ δῆκονοι· «Τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης αἰτήσατε». Βλέπεις πῶς παρίσταται ἐδῶ καὶ ἄγγελοι καὶ μάρτυρες; Ποῖος λοιπὸν εἶναι πλέον ἀξιολύπητος ἐκείνων ποῦ παρέλειψαν σήμερον νὰ ἔλθουν ἐδῶ; Καὶ ποῖος εἶναι πλέον εὐτυχὴς ἡμῶν ποῦ ἤλθον **E** καὶ ἀπολαμβάνομεν τὴν ἐορτὴν αὐτῆν; Ἄλλ' ἂς ἀφήσωμεν εἰς ἄλλοτε τοὺς περὶ τῶν ἀγγέλων λόγους καὶ ἂς ἀναφερθῶμεν εἰς τὸ κυρικὸν θέμα τῆς σημερινῆς ἐορτῆς.

2. Ποῖα εἶναι λοιπὸν ἡ σημερινὴ ἐορτή; Ἀξιόσεβαστη καὶ μεγάλη εἶναι, ἀγαπητέ μου, καὶ υπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν καὶ εἶναι ἀναξία τῆς γενναιοδωρίας τοῦ Θεοῦ ποῦ τὴν καθέρωσε. Διότι σήμερον συναρλιώθη τὸ ἀνθρώπινον γένος μετὰ τοῦ Θεοῦ· σήμερον διελύθη ἡ παλαιὰ ἐχθρότης

4. Προφανῶς πρόκειται περὶ ἀδιανοήτως ἤδη, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκφωνήσεως τῆς ἑμίσεως τῆς βίας λειτουργίας, ἥτις ἀργότερον διεμορφοῦθη εἰς τὴν γνωστὴν μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς προσκομιδῆς αἰτησιν· «Ἄγγελοι εἰρήνης, πιστὸν δὴγγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησόμεθα».

καὶ ἔλαβε τέλος ὁ μακροχρόνιος πόλεμος. Σήμερον ἐπανέβλεθον εἰς τοὺς οὐρανοὺς μία ἀξιοθαύμαστος εἰρήνη, τὴν ὁποῖαν οὐδέποτε ⁴⁴ **A** εἰς τὸ παρελθὸν ἀνέμενον αἱ ἄνθρωποι. Διότι ποῖος θὰ ἦ ἄξεν ἐπὶ ἐπρόκειτο ὁ Θεός νὰ συμπληρωθῆ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἔτι διότι θὰ ἦτο ποτὲ δυνατὸν ὁ Κύριος νὰ μισησῇ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ διότι ὁ ἄνθρωπος, ὁ δοῦλος, ἦτο ὑπερόψιος· ἔτι διότι ὁ Κύριος ἦτο ἀσπλαγχνος, ἀλλὰ διότι ὁ δοῦλος ἦτο ἀκάρσιος. Θέλεις νὰ πληροφορηθῆς κατὰ ποῖον τρόπον ἐξαρτίσαμεν αὐτὸν τὸν φιλόνητον καὶ ἀγαθὸν Κύριόν μας; Πράγματι πρέπει νὰ πληροφορηθῆς τὴν αἰτίαν τῆς παλαιᾶς ἐχθρότητός μας, διὰ νὰ θουμάσῃς τὴν φιλονητοσύνην τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἴδῃς πᾶς μᾶς ἐτίμησε ἐνῶ ἡμεῖς ἐχθροὶ καὶ ἀντίπαλοι του, καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς πῶς ἡ ἀλλαγὴ αὐτῆς ὀφείλεται εἰς ἰδικὰ μας κατορθώματα, διὰ νὰ μάθῃς τὸ μέγεθος τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐεργεσίας Του καὶ νὰ μὴ παύσῃς ποτὲ νὰ τὸν εὐχαριστῆς διὰ τὰς ἀπειροὺς δωρεὰς Του. Λοιπὸν, θέλεις νὰ μάθῃς **B** πῶς ἐξωργίσσαμεν τὸν Κύριόν μας, τὸν φιλόνητον, τὸν ἀγαπητὸν, τὸν ἀγαθόν, αὐτὸν ποῦ κἄναι τὰ πάντα διὰ τὴν σωτηρίαν μας; Κάποτε ἐσκέψῃ νὰ καταστρέφῃ παντελῶς τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ τὸσον ὠργίσθη ἐναντίον μας, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ μᾶς καταστρέφῃ ἅλους μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν θηρίων καὶ τῶν ζώων ὁλοκλήρου τῆς γῆς. Καὶ ἂν βέλῃς, θὰ σοὺ δώσω ἐγὼ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσῃς τὴν ἀπόφασιν αὐτῆν. «Ἐξαλείψω γάρ», λέγει «τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα, ἀπὸ προσώπου πάσης τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ κτήνη, ὅτι μετεμελήθη, ὅτι ἐποίησα **C** τὸν ἄνθρωπον» (Γεν. 6, 7). Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι δὲν ἐμίσει τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀλλὰ ἀπεστρέφεται τὴν ἀνθρωπίνην κακίαν, αὐτὸς ποῦ εἶπεν ὅτι, «Ἐξαλείψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, λέγει εἰς τὸν ἄνθρωπον» «Καὶρὸς παντός ἀνθρώπου ἦκει πρὸς με». Ἐὰν ἐμίσει τὸν ἄνθρωπον, δὲν θὰ συνεζήτει μετ' αὐτοῦ. Τώρα ὅμως βλέπεις ὅτι δὲν ἐπαυθεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ, αὐτὸ ποῦ ἠπέλιψε νὰ κάμῃ, ἀλλὰ δικαιολογεῖται εἰς τὸν δοῦλον του, ἐνῶ εἶναι ὁ Κύριος, καὶ συζητᾷ μετ' αὐτοῦ ὡς νὰ πρόκειται περὶ ἰσοτήμου φίλου του καὶ τοῦ λέγει ποῖαί θὰ εἶναι αἱ αἰτίαι τῆς μελλούσης **D** καταστροφῆς, ἔτι θεθαίωσιν διὰ νὰ μάθῃ τὰς αἰτίας ὁ ἄνθρωπος ἀλλ' ὡροῦ τὰς εἴη εἰς τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς κάμῃ περισσότερον προσεκτικῶς. Ἀλλὰ καθὼς τὸ ἔλεγα καὶ ἀνωτέρω, τόσο κακὴν διαγωγὴν ἐπέδειξε τὸ ἀνθρώπινον γένος παλαιότερον, ὥστε ἐκινδύνευσε νὰ ἐξωσθῆ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς. Ἡμεῖς ὅμως ποῦ ἀπεδείχθημεν ἀνάξιοι καὶ κατοικῶμεν ἐπὶ τῆς γῆς, σήμερον ἀνέβημεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἡμεῖς ποῦ ἀπεδείχθημεν ἀνάξιοι νὰ ἐξουσιᾶσωμεν τὴν γῆν, ἀνέβημεν

πρός την βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὑπερέβημεν καὶ αὐτοὺς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐγγίσαμεν τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ γένος **E** ἐκεῖνο, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποῦ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ ὁ παράδεισος, τοῦτο εὐρίσκειται σήμερον ὑπεράνω τῶν Χερουβὶμ. Πῶς ἔμας τὸ ἀξιοθαύμαστον καὶ μεγαλειώδες τοῦτο γεγονός ἐπετελέσθη; Πῶς ἀδηγήθημεν εἰς τὸσον μέγα ὄνος ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ, ποῦ ἐφάνημεν καὶ διὰ τὴν γῆν ἀνάλοιοι καὶ ἐξεπέσαμεν καὶ τῆς ἐπὶ τῆς γῆς κυριαρχίας; Πῶς ἐσταμάτησεν ὁ πόλεμος; Πῶς ἔπαυσεν ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ; Πῶς; Διότι τοῦτο εἶναι τὸ πλεόν ἀξιοθαύμαστον, ὅτι δηλαδὴ οὐκ ἐξ αἰτίας ἡμῶν ποῦ ἀδικίας εἴκομεν ὀργισθῆ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ποῦ δικαίως ἦτο ἀγανακτιζόμενος, ἀφοῦ μᾶς παρεκάλεισε ἔφερε τὴν εἰρήνην. «Υπὲρ Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν» (Β' Κορ. 5, 20). Καὶ διὰ τούτου; ⁴³⁰ **A** αὐτὸς ὑβρίσθη καὶ ὁ ἴδιος μᾶς παρακαλεῖ. Ναί, διότι εἶναι Θεὸς καὶ διὰ τοῦτο παρακαλεῖ ὡς φιλόστοργος πατήρ.

Καὶ πρόσεξε τί γίνεται: Εἶναι μεστὴς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ποῦ παρακαλεῖ, δὲν εἶναι ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος, οὔτε κάποιος τῶν ὑπηρετῶν. Καὶ τί κάμνει ὁ μεσίτης; Τὴν ἐργασίαν τοῦ μεσίτου. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ θύαν δύο μισοῦνται μεταξύ των καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ συμπιλιωθῶν, ἀφοῦ ἔλαθ κάποιος ἄλλος καὶ σταθῆ εἰς τὸ μέσον τῶν δύο διαλύει τὴν ἐχθρότητα, εἶτι ἔκαμε καὶ ὁ Θεός. Ἦτο ὠριγόμενος ἐναντίον μας ὁ Θεός, καὶ ἡμεῖς ἀπεστρεφόμεθα τὸν Θεόν, τὸν φιλόνητον Κύριον. Ὁ Χριστὸς ἦλθε καὶ ἐστάθη εἰς τὸ μέσον καὶ συνεφιλιώσε ἕκαστον τῶν δύο μερῶν. Ἄλλὰ διὰ ποίου τρόπου παρενεβλήθη εἰς τὸ μέσον ὁ Χριστός; Ἐδέχθη εἰς τοὺς ἄρκους του τὸ βάρος τῆς τιμωρίας **B** ποῦ ἐπέβαλεν εἰς ἡμᾶς ὁ Πατήρ καὶ ὑπέμεινε τὴν τιμωρίαν καὶ τὰς προσβολὰς ποῦ τοῦ ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς πῶς ἐδέχθη καὶ τὰ δύο; «Χριστὸς ἡμᾶς», λέγει, «ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κτήρα» (Γαλ. 3, 13). Εἶδες πῶς ἐδέχθη τὴν τιμωρίαν ποῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπεβλήθη ἰδὲ καὶ πᾶς ὑπέμεινε τὰς προσβολὰς τῶν ἀνθρώπων: «Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε», λέγει, «ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ» (Ψαλμ. 68, 10). Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον διέλυσε τὴν ἐχθρότητα, πᾶς δὲν ἔπαυσε νὰ κάρη τὰ πάντα καὶ νὰ πάσχη καὶ νὰ ἐνδοσφάριται πρὶν ἀνεβάσῃ τὸν ἐκθρόν καὶ ἀντίπαλον πλησίον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν καταστήσῃ φίλον του; Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ **C** ἀφελήρια εἶναι ἡ σημερινὴ ἡμέρα. Διότι καθὼς ἔλαθεν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰς ἀπαρχὰς εἶτι τὴν προσέφερον εἰς τὸν Κύριον. Καὶ ὅπως συμβαίνει εἰς τοὺς ἀγροὺς ποῦ ἔχουν σπαρῆ μὲ σπῆρα, ἀφοῦ λάβῃ κά-

ποιος ἄλλα στάχυα καὶ δέση μικρὰ δεμάτια καὶ τὸ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεόν, διὰ τῆς μικρᾶς προσφοράς εὐλογεῖ ὅλην τὴν ἐσοδείαν, εἶτι ἔκαμε καὶ ὁ Χριστός. Δι' ἐκεῖνου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τῆς προσφοράς ἔκαμε ὥστε νὰ εὐλογηθῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος μας. Ἄλλὰ διότι δὲν ἔλαβε μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος; Διότι τοῦτο δὲν εἶναι προσφορά, δηλαδὴ ἂν κάποιος προσφέρῃ τὸ ὅλον, ἀλλὰ ἂν κάποιος ἀφοῦ προσφέρῃ τὸ μικρόν, προεταίμαση διὰ τοῦ μικροῦ τὴν εὐλογίαν τοῦ ὅλου. **D** Ἄλλὰ θὰ ἔλεγε κάποιος, ἂν ἦτο προσφορά θὰ ἔπρεπε τὸν πρῶτον πλάστον νὰ προσφέρῃ, διότι προσφορά εἶναι νὰ προσφέρεται αὐτὸ ποῦ πρῶτον γεννᾶται καὶ πρῶτον βλασταίνει. Δὲν εἶναι τοῦτο, ἀγαπητέ μου, ἐκλεκτὴ προσφορά; ἂν προσφέρωμεν τὸν πρῶτον καρπὸν ἔσται καλασμένος καὶ ἀσθενικόν, ἀλλ' ἂν προσφέρωμεν τὸν ἐκλεκτόν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ καρπὸς ἐκεῖνος ἦτο ὑπεύθυνος τοῦ προαιπορικοῦ ἁμαρτήματος διὰ τοῦτο δὲν προσφέρθη, ἂν καὶ ἦτο πρῶτος; Ἄλλὰ αὐτὸς ποῦ ἦτο ἀππλάγμενος ἁμαρτιῶν δι' αὐτὸ καὶ προσφέρθη, ἂν καὶ ἐγεννήθη ἀργότερον ἔπειδὴ τοῦτο **E** εἶναι πραγματικὴ προσφορά.

3. Διὰ νὰ πληροφρονηθῆς δὲ διὰ ὅτι ὁ πρῶτος καρπὸς ποῦ ὠρμάζει ἀποτελεῖ τὴν ἐκλεκτὴν προσφορὰν, ἀλλ' ὁ ἐκλεκτός καὶ ὁ ἔξαιρετος καὶ ποῦ εὐρίσκειται εἰς τὴν καλλίτερην κατάστασιν, θὰ σοῦ προσφέρω ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς. «Ἐάν εἰσέλθῃς», λέγει ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸν λαόν «εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἢν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσι σοι, καὶ φυτεύσῃς ⁴³¹ **A** ἐν αὐτῇ πᾶν ἔζλον ποιοῦν καρπὸν θράσημον, τρία ἔτη οὐ περικαθαριεῖς τὸν καρπὸν αὐτοῦ: τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἅγιος ἔσται τῷ Κυρίῳ» (Λευιτ. 19, 23-25). Πράγματι ἂν ἦτο ἐκλεκτὴ προσφορά ὁ πρῶτος καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος γενόμενος καρπός, αὐτὸν θὰ ἔπρεπε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Κύριον: τὰρα ἔμας λέγει: Τρία ἔτη οὐ περικαθαριεῖς τὸν καρπὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ θὰ τὸν ἀφήσῃς, διότι τὸ δένδρον εἶναι καλασμένον, διότι ὁ καρπὸς εἶναι ἀσθενής, διότι εἶναι ἄγιουρος; Ἄλλὰ τὸ τέταρτον ἔτος, λέγει, «ἅγιος ἔσται τῷ Κυρίῳ». Καὶ πρόσεξε πόση εἶναι ἡ σοφία τοῦ νομοθέτου Κυρίου: οὔτε νὰ φάγῃ τοῦ ἐπιτρέπει διὰ νὰ μὴ δοκαμάσῃ αὐτὸς πρὸ τοῦ Θεοῦ καὶ οὔτε τοῦ ἐπιτρέπει νὰ τὸν προσφέρῃ, **B** διὰ νὰ μὴ τὸν προσφέρῃ εἰς τὸν Κύριον πρῶτως. Ἄλλὰ, ἀφῆσέ τον, λέγει, ἔπειδὴ εἶναι ὁ πρῶτος ποῦ ὠρμάζει μὴ τὸν προσφέρῃς δὲ, διότι δὲν εἶναι ἀκόμη εἰς θέαν νὰ τῆσῃ ἡ προσφορά τὸν Κύριον. Βλέπεις ὅτι οὐκ ὁ πρῶτος καρπὸς ἀλλ' ὁ ἐκλεκτός ἐγένετο προσφορά εἰς τὸν Θεόν; Καὶ ταῦτα ἐλέχθησαν εἰς ἑσᾶς διὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ποῦ προσέφερε εἰς τὸν Πατέρα ὁ

Υιός. Προσέφερε λοιπὸν τὸν πλέον ἐκλεκτὸν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὸν Πατέρα. Καὶ τόσον ἠξιοκρατήθη διὰ τὴν προσφορὰν ὁ Πατήρ, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνεκτίμητον ἀξίαν αὐτὸς ποὺ προσέφερε καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἡ προσφορὰ ἀγνή, ὥστε ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας του αὐτὸ καὶ τὸ ἐποθέτησε πλησίον του καὶ εἶπε: «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου» (Ψαλμ. 109, 1). Εἰς ποίαν φῶσιν εἶπεν C ὁ Θεός: «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου»; Εἰς ἐκείνην ποὺ ἤκουσεν ἄλλοτε, εἴη εἰ, καὶ εἰς γῆν ἀπελειώθη (Γεν. 3, 19). Λοιπὸν δὲν ἦτο ἀρετὸν διὰ ὑπερέβη τοὺς οὐρανοὺς; δὲν ἦτο ἀρετὸν διὰ ἐστάθη πλησίον τῶν ἀγγέλων; δὲν ἦτο ἀνυπολόγητον ἀξίας καὶ αὐτὴ ἡ τιμὴ; Ἄλλ' ὑπερέβη τοὺς ἀγγέλους, ἐξεπέρασε τοὺς ἀκαγγέλους, ὑπερέβη τὰ Χερουδίμ, ἀνέβη ὑψηλότερον τῶν Σεραφεὶμ, ἔσχε πῶς του τὰς ἀρχὰς καὶ δὲν ἐστάθη μέχρις οὗτο ἐπαύσατο εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κυρίου. Δὲν βλέπει πῶς εἶναι ἡ ἀπόστασις μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς; ἀλλὰ καλύτερον νὰ ἀρχίσωμεν ἐκ τῶν κάτω. Δὲν βλέπει τὴν μεγάλην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἔδου μέχρι τῆς γῆς; καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τοῦ οὐρανοῦ; καὶ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν μέχρι D τοῦ ὑψηλοτέρου οὐρανοῦ; καὶ ἂν ἐκείνου μέχρι τῶν ἀγγέλων, τῶν ἀκαγγέλων, τῶν ἄνω συνάμεων καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου; Εἰς ἄλλην αὐτὴν τὴν ἀπόστασιν καὶ τὸ ὕψος ἀνέβασε τὸν ἄνθρωπον. Κύτταζε ποῦ κάτω εὗρισκετο καὶ ποῦ ἀνέβη. Καὶ ἐκ τοῦ σημείου εἰς τὸ ὅποιον κατέβη ὁ ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρχε καμψότερον διὰ νὰ κατεβῆ, οὐτε πάλιν ὑψηλότερον διὰ νὰ ἀνεβῆ ἐξ ἐκείνου εἰς τὸ ὅποιον τὸν ἀνέβασε. Καὶ προσπαθῶν νὰ φανερώσῃ ταῦτα ὁ Παῦλος, ἔλεγεν: «Ὁ καταβάς αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἀναβάς» (Ἑφ. 4, 10). Καὶ ποῦ κατέβη; «Εἰς τὰ κατώτερα μέρη E τῆς γῆς» (Ἑφ. 4, 9), καὶ ἀνέβη ὑπεράνω ὧν τῶν οὐρανῶν. Μάθε λοιπὸν ποῖος ἀνέβη, ἢ ποῖα ἦτο ἡ φύσις του, ἢ πῶς ἦτο πρὶν νὰ ἀνέβη. Εὐχαριστικῶς λοιπὸν ἀσκολοῦμαι μὲ τὴν ἀσπρότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ νὰ κατανοήσω σαφέστατα τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς ποὺ ἔγινεν εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου. Εἴμεθα κῆρα καὶ στάχυι, ἀλλ' οὐδέποτε τοῦτο ὑπῆρξεν ἀξιοκατάκριτον, ἐπειδὴ ἦτο τοῦτο φυσικὸν ἐλάττωμά μας. Συμπεριφερόμεν πλέον ἀνοήτως καὶ τῶν ἀλόγων ζώων; ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος «Παρικνεβλήθη ταῖς κτήνεσι ταῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς» (Ψαλμ. 48, 4). 452 A Τοῦτο δέ, τὸ νὰ καταστῇ δηλοδὴ κάποιος ὁμοιος τῶν ζώων, εἶναι ὡς νὰ ἔγινε χειρότερος τούτων. Διότι τὸ μὲν ζῶον εἶναι ἐκ φύσεως ἄνευ λογικοῦ καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ παραμένῃ χωρὶς λογικόν. Οἱ ἄνθρωποι δὲ εἶναι φυσικὸν νὰ ἐπιμήθωσαν διὰ τῆς λογικῆς ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τὸ νὰ περιπέσουν εἰς καταστάσιν παραλογισμοῦ εἶναι ἐγκλημα

ποῦ ὀφείλεται εἰς τὴν κακίαν τῶν προσφροσῶν. Ὅποτε διὰ τὴν ἁγία Γραφὴν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔγινεν ὁμοιος τῶν ζώων, μὴ νομίζω, ὅτι ἐπαυμεί νὰ ἀποδείξῃ πῶς ἔγιναν ἴσοι πρὸς τὰ ζῶα, ἀλλὰ ὅτι ἤθελε νὰ δηλώσῃ πῶς ἔγιναν χειρότεροι ἐκείνων. Διὰ τοῦτο εἶπε αὐτὸ ποὺ ἀνατίθει ἀνεφάρθη. Ἐπειδὴ ἔγιναν χειρότεροι τῶν ζώων καὶ πλέον ἀναίσθητοι, ἔτσι διότι ἐπέσομεν ἐκεῖ ἐπειδὴ εἴμεθα ἄνθρωποι, ἀλλὰ διότι ἐπεδείξαμεν τὴν μεγαλυτέραν ἀκαριστίαν. Τοῦτο ἐπιθυμῶν νὰ δηλώσῃ ὁ Ἠσαΐας ἔλεγεν: «Ἐγὼν βοῦς εἰς τὸν κτηράμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτιν τῶν κυρίων αὐτοῦ; Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω» (Ἠσ. 1, 3). Ἀλλὰ ἄς μὴ ἐντριπώμεθα διὰ τὴν πρότερον διαγωγήν μας: «Ὁ γὰρ ἐπλεόνασεν B ἡ ἁμαρτία, ὑπερπερίσσευσεν ἡ χάρις» (Ρωμ. 5, 20). Ἐἶδες κατὰ ποῖον τρόπον εἴμεθα κατώτεροι τῶν ζώων θέλεις καὶ ἴδης ὅτι εἴμεθα καὶ πλέον ἀνόητοι τῶν πτηνῶν; «Τρυγῶν καὶ χελιδῶν, σιρρούθια ἀγροῦ ἔγνωσαν καιρὸς εἰσόδου αὐτῶν; ὁ δὲ λαὸς μου οὐκ ἔγνω τὰ κρίματά μου» (Ἰερ. 8, 7). Νὰ ποῦ ἡμεῖς εἴμεθα κατώτεροι καὶ τῶν ὄνων καὶ τῶν βοδιῶν, καὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῆς τρυγῶνος καὶ τῆς χελιδῶνος. Θέλεις νὰ πληροορηθῆς καὶ ἄλλην μας ἀνοησίαν; Μᾶς καθιστᾷ μαθητὰς τῶν μυρμηκῶν. Τόσο ἐκάσαμεν τὰ λογικά μας, διότι λέγει: «Πορεύθητι πρὸς τὸν μύρμηκα, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ» (Παροιμ. 6, 6). Ἐγίνωμεν μαθητὰς τῶν μυρμηκῶν ἡμεῖς ποῦ δημιουργήθημεν κατ' εἰκόνα Θεοῦ. Δὲν πταίει ὁμοιος ὁ δημιουργός, ἀλλ' ἡμεῖς ποῦ ἐπεμακρόνημεν C τοῦ πρωτοῦ. Διὰ τὴν ὁμοίαν ἀναφέρει τοὺς μύρμηκας; ἐγίνωμεν περισσότερον ἀναίσθητοι τῶν λίθων. Θέλεις καὶ δι' αὐτὸ νὰ σοῦ φέρω μαρτυρίαν; «Ἀκούσατε, φάραγγες καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ὅτι κρίσας τῷ Κυρίῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ» (Μιχ. 8, 2). Τοὺς ἀνθρώπους κρίνειτε καὶ καλεῖτε ὡς μάρτυρας τὰ θεμέλια τῆς γῆς; Ναι λέγει: διότι οἱ ἄνθρωποι εἶναι περισσότερον ἀναίσθητοι τῶν θεμελιῶν τῆς γῆς. Ποῖαν λοιπὸν μεγαλυτέραν κακίαν ζητεῖς ἀκόμη νὰ εἴδῃς, διὰ τὸν πλέον ἀναίσθητον φαινόμεθα τῶν ὄνων, πλέον ἀνόητοι τῶν βοδιῶν, πλέον ἀκάριστοι τῆς χελιδῶνος καὶ τῆς τρυγῶνος, πλέον ἀσύνετοι τῶν μυρμηκῶν, πλέον ἀναίσθητοι τῶν λίθων καὶ ἴσοι D τῶν ὄνων; «Θυμὸς γὰρ αὐτοῖς», λέγει, «κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄνου; ὡς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ κεφάλια αὐτῶν» (Ψαλμ. 57, 4 13, 3). Ἀλλὰ διὰ τὴν πρῆξιν νὰ ἀνοφάρωμεν τὴν ἀναίσθησιν τῶν ἀλόγων ζώων, τὴν στιγμήν ποῦ εἶναι φανερόν ὅτι ὀνομάζομεθα καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ διαβόλου τέκνα; Διότι λέγει: «Ἔμεῖς υἱοὶ τοῦ διαβόλου ἐστέ» (Ἰω. 8, 44).

4. Ἄλλ' ἡμεῖς ὅμοιοι οἱ ἀναίσθητοι καὶ ἀκάριστοι, οἱ ἀνόητοι καὶ πᾶς σκληροὶ ἀπὸ τοῦς λίθους, οἱ κατώτεροι πάντων, οἱ ἐλατεινοὶ, οἱ μηδαμνοὶ πῶς νὰ ὀμλήσω; E τί νὰ εἴπω; πῶς νὰ

ἐκφρασθῆ; ἡμεῖς οἱ ἄσκητοι καὶ οἱ ἀσύνετοι πάντων, σήμερον ἐγίναμεν ἀνώτεροι ὄλων. Σήμερον ἀπέλαυσαν οἱ ἄγγελοι, αὐτὸ ποῦ ἐπεθόμουν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου· σήμερον εἶδαν οἱ ἀρχάγγελοι αὐτὸ ποῦ ἄλλοτε ἐπεθόμουν, δηλαδή τὸν ἄνθρωπον νὰ λάμπῃ πλησίον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταυγάζεται ⁴³³ Ἀ ὑπὸ θανάτου δόξης καὶ κάλλους. Διότι τοῦτο ὑπέφερε παλαιὰ δικαίᾳ ἐπιθυμία τῶν ἀγγέλων, διότι τοῦτο ζωηρῶς ἐπεθόμουν ἀπὸ μακροῦ χρόνου οἱ ἀρχάγγελοι. Διότι ἂν καὶ ἡ τῆμῃ ποῦ ἀπέκτησεν ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀνωτέρα τῆς ἰδικῆς των, ἐν τούτοις ἔκαίρων διὰ τὰ ἀγαθὰ μας, ἐπειδὴ ὑπέφεραν ὅταν ἐπιμωροῦμεθα. Διότι τὰ Χερουβὶμ ὑπέφεραν ἀκόμη καὶ ὅταν ἐφροῦρον τὴν εἰσοδὸν τοῦ παραδείσου δι' ἡμᾶς. Διότι καθὼς κάποιος δοῦλος ὅταν φυλακισθῇ συνδουλὸν τοῦ φυλάσσει τοῦτον ὅξ αἰτίας τῆς ἐντολῆς τοῦ κυρίου, ἀλλὰ ὑποφέρει δι' αὐτὸ ποῦ ἐγίνε καὶ λυπηταὶ διὰ τὸν συνδουλὸν του, ἔτσι καὶ τὰ Χερουβὶμ ἀνέλαβαν νὰ φυλάσσουν τὸν παράδεισον, ὑπέφεραν ἡμῶς διὰ τὴν φυλάκισιν τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ νὰ ἀντιληφθῆς δὲ ὅτι ὑπέφεραν **Β** θεῶ σου ἀποδείξω τοῦτο με ἀνθρώπων παραδείγμα. Ὅταν δηλαδή ἴδῃς τοὺς ἀνθρώπους νὰ συμπάσχουν διὰ τοὺς συνανθρώπους των, μὴ ἀμφιβάλλῃς πλέον διὰ τὰ Χερουβὶμ, διότι οἱ οὐράνιοι ἐκείνοι δυνάμεις εἶναι πολὺ περισσότερο φιλάνθρωποι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Ποῖος λοιπὸν δὲν ἐπόνεσε ἀπὸ τοὺς δικαίους, διὰ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τιμωροῦνται δικαίως ἀκόμη καὶ ὕστερα ἀπὸ μύρια ἁμαρτήματα; Διότι τοῦτο εἶναι τὸ παράδοξον, ὅτι ἐπόνεσαν ἀφοῦ ἔμαθον τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶδαν ὅτι ἐναντιώθησαν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Μωϋσῆς μετὰ τὴν παρὰ τὸν ἐκ τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐκδηλώσεων τῶν συμπατριτικῶν του: «Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ὅρες; εἰ δὲ μή, καμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς γῆς, ἢς ἔγραψας» (Ἐξ 32, 31 - 32). Διὰ τὸ αὐτό; **Γ** Ἐλέπεις τὴν ἀσέβειαν καὶ πονῆς δι' αὐτοὺς ποῦ τιμωροῦνται; Ναί λέγει, διὰ τοῦτο ὑποφέρω, διότι τιμωροῦνται καὶ δίδουν ἀφορμὴς δικαίας τιμωρίας. Καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ὅταν εἶδε τὸν ἄγγελον νὰ ἐξολοθρεῖ τὸν λαόν, ἐώραναξ με ὄλων τὴν δυνάμιν του, ἐθρήνησε, καὶ εἶπεν: «Ὁμοι, Κύριε, ὅτι ἐξαλείψεις σὺ τὸ κατόλισπον τοῦ Ἰσραὴλ» (Ἰεζ, 9, 8). Καὶ ὁ Ἰερემίας, «Παῖδευσον ἡμᾶς, Κύριε», λέγει, «πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ, ἵνα μὴ ὀλιγοστοὺς ἡμᾶς ποιήσης» (Ἰερ, 10, 24). Ὁ Μωϋσῆς λοιπὸν καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ ὁ Ἰερემίας **Δ** ὑποφέρουν καὶ δὲν θέ ὑπέφεραν αἱ δυνάμεις ἐκείναι διὰ τὰς ταλαιπωρίας μας; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ δικαιολογηθῇ τοῦτο; Ὅτι δηλαδή ὑποφέρουν διὰ τὰς ἰδικὰς μας ταλαιπωρίας καὶ χαίρονται διὰ τὴν χαρὰν μας κῆτιταξ πόσῃ χαρὰν ἠσθάνθησαν, ὅταν εἶδαν τὸν

Κύριον νὰ συμφιλιῶται μαζί μας. Διότι ἂν δὲν ὑπέφεραν προηγουμένως δὲν θέ ἠδύναντο ὕστερον νὰ ἀίσθανθῶν χαρὰν. Τὸ ὅτι δὲ ἔκαίρονται καθίσταται προφανὲς ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ. «Ὅτι κατὰ ἔσται ἐν οὐρανῷ» καὶ ἐπὶ γῆς «ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ ἐπιστρέφοντι» (Λουκ. 15, 7). Ἐάν ἦμας καίρωνται οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν θέαν ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ ποῦ μετενόησε, πῶς δὲν θέ ἠσθάνοντο τὴν μεγαλυτέραν εὐκαρίστησιν, βλέποντες σήμερον διὰ τῆς ἐκλεκτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν προσφορᾶς ἀλάκλῃρον τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν οὐρανόν; Ἄκουσε ἡμῶς καὶ ἐξ ἄλλου στόματος τὴν χαρὰν τῶν **Ε** οὐρανίων δυνάμεων διὰ τὸ γεγονός τῆς συμφιλιώσεώς μας μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δηλαδή ἐγεννήθη ὁ Κύριός μας σαρκικῶς καὶ ἀντελήφθησεν ὅτι συνεφιλιώθη πλέον μετὰ τῶν ἀνθρώπων· διότι ἂν δὲν συνεφιλιώτο δὲν θέ κατήρχετο ἐπὶ τῆς γῆς; ὅταν εἶδαν λοιπὸν τὸ γεγονός τῆς συμφιλιώσεως, ἀφοῦ ἔστησαν χαρὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπώνησαν καὶ ἔλεγαν: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. 2, 14). Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ἀκριδῶς δι' αὐτὸ δοξάζουν τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ἔλαβεν τὰ ἀγαθὰ του ἡ γῆ, προσέθεσαν καὶ τὴν αἰτίαν, καὶ ἔλεγαν: ⁴³⁴ **Α** «Ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία», εἰς τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγνώμονες ἐναντι αὐτοῦ. Εἶδες πῶς δοξολογοῦν τὸν Θεόν διὰ τὰ ἔξανα ὀ-γοθὰ περισσότερο τῶν ἰδικῶν των; διότι τὰ ἰδικὰ μας ἀγαθὰ, τὰ θεωροῦν ἰδικὰ των. Θέλεις νὰ μάθῃς, ὅτι ἔκαίρονται καὶ ἀγάλλονται ἀκόμη καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἴδουν τὸν Κύριον ἀναβαίνοντα εἰς τοὺς οὐρανούς; Ἄκουσε τὸν Ἰῶν τὸν Χριστὸν ποῦ λέγει ὅτι διαρκῶς ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ὅτι ἐπεθόμουν δικαίως νὰ ἴδουν καὶ παράξενον θέαμα. Καὶ ἀπὸ ποῦ ἐξάγεται, ὅτι ἀνέβαιναν καὶ κατέβαιναν; Ἄκουσε τὸν Ἰῶν ποῦ λέγει: «Ἀπάρτι ὄψεσθε τοὺς οὐρανούς ἀνεσπυμένους καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Ἰῶν τοῦ **Β** ἀνθρώπου» (Ἰω. 1, 52)· ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι συνήθεια αὐτῶν ποῦ ἀγαποῦν ὑπερβαλόντως, νὰ μὴ περιμένουν τὴν κατάλληλον στιγμήν, ἀλλὰ διὰ τῆς υπερβολικῆς ἀγάπης νὰ παραλαμβάνουν τὸ εὐκάριστον γεγονός. Διὰ τοῦτο καταβαίνουν, ἐπειδὴ σπεύδουν νὰ ἴδουν τὸ νέον καὶ ποράξενον ἐκεῖνον θέαμα, δηλαδή τὴν ἀνοδοσὸν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν οὐρανόν. Δι' αὐτὸ ὑπῆρχαν ἄγγελοι παντοῦ καὶ ὅταν ἐγεννῆτο, καὶ ὅταν ἀνίστατο, καὶ σήμερον κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἀναλήψεως. Ἐποῦ γὰρ δύο, λέγει, ἐν ἐσθῆτι λαμπρῷ (Πράξ. 1, 10), ποῦ ἐκδηλῶνουν τὴν χαρὰν των διὰ τῆς ἐμφανίσεως, καὶ λέγουν πρὸς τοὺς μαθητάς: «Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐπιτίκατε; αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀνολήρῃς ἄρ'

ὕμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλευσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσαθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν» (Πράξ. 1, 11).

5. Εἰς τὸ σημείον τοῦτο προσέξατε ἰδιαίτερως. Διατί λέγουν ταῦτα C οἱ ἄγγελοι; Μήπως δηλαδή δὲν εἶχαν ὀφθαλμούς οἱ μαθηταί; μήπως δηλαδή δὲν ἔβλεπαν αὐτὸ τὸ ἄσπρον ἐλάμβανε χάραν; Δὲν εἶπαν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι ἀνελήφθη ἐνῶ τὸν ἔβλεπαν; Διὰ ποῖον λόγον ἐστῆθησαν λοιπὸν πλησίον του οἱ ἄγγελοι, λέγοντες εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν; Διὰ τὰς ἀκολουθίας δύο αἰτίας; πρῶτον μὲν ἐπειδὴ ἔλθει πάντοτε τοὺς μαθητὰς ἢ ἀνακρίσει τοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τὴν νῆα καὶ ἐλυποῦντο ἔκουσε τί τοὺς λέγει: «Οὐδεὶς με ἑρωτᾷ ἐξ ὑμῶν, ποῦ ὑπάγει; ἀλλ' ὅτι ταῦτα εἶπον, ἢ λύπη πεπλήρωκεν D ὑμῶν τὴν καρδίαν» (1ου. 16, 5-6). Διότι εἴαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποφύρωμεν τὸν κυριόμῃν ἀπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συγγενῶν, πῶς οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ ἐλυποῦντο βλέποντες τὸν Σωτῆρα, τὸν διδάσκαλον, τὸν κηδεμόνα, τὸν φιλόφρονον, τὸν προῖον, τὸν ἀγαθὸν νὰ ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτῶν; πῶς δὲν θὰ ἠσθάνοντο δδύνην; Δι' αὐτὸ ἐστῆθη ὁ ἄγγελος προσπαθῶν νὰ μετρίωσιν τὴν λύπην τῆς ἀπομακρύνσεως διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐπανόδου. «Οὗτος γὰρ» λέγει, «ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀπ' ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλευσεται» (Πράξ. 1, 11). Ἐλυπήθητε, λέγει, διότι ἀνελήφθη; Ἀλλὰ μὴ λυπεῖσθε πλέον διότι θὰ ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν. Διὰ τὴν μὴ κάμουν τὸ ἴδιον ποῦ ἔκαμε ὁ Ἐλισσαίος ποῦ ὅταν εἶδε τὸν διδάσκαλον νὰ ἀναβῆ εἰς τὸν οὐρανόν, ἔσκασε τὰ ἐνδύματά του (Δ' Βασ. 2). Διότι οὐδεὶς ἐστῆθη πλησίον του διὰ τὸ εἶπαι ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ἥλιος. Διὰ τὴν μὴ κάμουν λοιπὸν καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιον διὰ τοῦτο ἐστῆθησαν πλησίον των οἱ ἄγγελοι παραγαροῦντες τὴν λύπην των. Καὶ ἡ πρώτη αἰτία ἦτο αὐτὴ ποῦ ἔχει σχέση μὲ τὴν παρουσίαν τῶν ἀγγέλων. Ἡ δευτέρα ὁμοίως δὲν εἶναι οὐδέναι κατωτέρω, καὶ διὰ τὴν καταστάσιν γνωστὴν ὁ ἄγγελος προσέθεσεν, «Ὁ ἀναληφθεὶς». Ποῖα εἶναι λοιπὸν αὕτη; Ὁ Κύριος ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ ⁴⁹⁵ A ἀπόστασις ἦτο μεγάλη καὶ ἦσαν ἀσθενεῖς οἱ σωματικοὶ μας ὀφθαλμοὶ διὰ τὸ ἴδου τὸ σῶμα νὰ ἀνέρχεται μέχρι τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὡς κάποιον πτηνὸν ποῦ ἵπταται εἰς τὰ ὕψη, ὅσον ὑψηλότερον ἀνέρχεται τόσο περισσότερο ἐξαφανίζεται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, εἴτε βεβαίως καὶ τὸ σῶμα ἐκεῖνον ὅσον ὑψηλότερον ἀνέρχεται, τόσο περισσότερο ἐκρύπτεται, ἐπειδὴ ἡ ἀδυναμία τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν ἐμποδίζει ἐξ αἰτίας τῆς ἀποστάσεως τὴν παρακολούθησιν. Διὰ τοῦτο ἐστῆθησαν πλησίον τῶν μαθητῶν οἱ ἄγγελοι, λέγοντες ὅτι ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ τὴν μὴ νομίσουν ὅτι ἀνέβη ὡς ὁ Ἥλιος εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ὅτι

ἀνελήφθη εἰς τὸν B οὐρανόν. Διὰ τοῦτο λέγει ἡ Γραφή «Ὁ ἀναληφθεὶς ἀπ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν». Καὶ δὲν προσετέθη τοῦτο θεοβαίως ἀνευ λόγου. Ὁ Ἥλιος μὲν λοιπὸν ἦτο ἄνθρωπος καθὼς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν καθὼς ἦτο ὁ Κύριος· ἐκεῖνος μὲν μὲ πόρνον ἄρμα ἐνῶ αὐτὸς μὲ νεφέλην. Διότι ὅταν μὲν ἔπαρε νὰ κληθῇ ὁ Ἥλιος, ἐστάλη ἄρμα, ἐνῶ ὅταν ὁ Ἥλιος ὁ θεὸς τοῦ πατρὸς, καὶ ὅσα ἀπῶς θεοβαίως ἀλλ' ὁ Ἥλιος ὁ θεὸς τοῦ πατρὸς. Διότι περὶ τοῦ Πατρὸς ὁμοίως ὁ Ἥλιος λέγων· «Ἰδοὺ Κύριος κἀθήται ἐπὶ νεφέλης κούφης» (Ἠσ. 19, 1). Ἐπειδὴ λοιπὸν κἀθήται ἐπὶ νεφέλης ὁ Πατὴρ, διὰ τοῦτο C ἀπέστειλε τὴν νεφέλην καὶ εἰς τὸν Υἱόν. Καὶ ὁ μὲν Ἥλιος ὅταν ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν ἄρασε εἰς τὸν Ἐλισσαίον τὸ τρέπνον ἐνδυμῆμά του, ὁ δὲ Ἰησοῦς ὅταν ἀνελήφθη ἔρασε εἰς τοὺς μαθητὰς του τὰ καρσικατά, ποῦ εἶχαν τὴν δόνησιν, ὅχι ἀπῶς νὰ κάμουν ἕναν προφήτην ἀλλὰ μισοῦς Ἐλισσαίου· καὶ μάλιστα πολλὴ μεγαλιότερος καὶ σπουδαιότερος ἐκεῖνου. Ἄς ἐγερωθῶμεν λοιπὸν μὲ εὐλόγησον, ἀγαπητοί, καὶ ἄς στρέψωμεν τὴν προσοκὴν μας πρὸς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Παῦλος λέγει, «Αὐτὸς κατοθήσεται ἀπ' οὐρανοῦ ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου· καὶ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἄερα» (Α' Θεσο. 4, 15 - 16), ἀλλ' ὅσα ἄλλοι. Ὅτι ἐπλοῦθὲν δὲν θὰ ἀρπαγῶμεν ἄλλοι, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν θὰ μένουν, ἄλλοι δὲ θὰ ἀρπαγοῦν, ἔκουσε τί λέγει ὁ Χριστός· «Τότε εὐρεθήσονται D δύο ἐν τῷ μύλωνι ἀλέθουσαι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται· καὶ δύο ἔσονται ἐπὶ κλίνης μᾶς· εἰς παραλαμβάνεται καὶ εἰς ἀφίεται» (Ματθ. 24, 40 - 41). Τί ὑποκρύπτουν τὰ λόγια αὐτά; τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ ἀνεμύνητον τοῦτο μυστήριον; Δι' αὐτὸ μόνον μᾶς ἐφανέρωσεν ὁμοίως ἐκεῖνος ποῦ ζοῦν εἰς τὴν πτωχείαν καὶ τὰς ταλαιπωρίας, ἐνῶ διὰ τῆς κλίνης καὶ τῆς ἀναπαύσεως ὑπεβήλωσεν ἄλλους ἐκεῖνους εἰς τὴν πλοῦτην καὶ εἰς τὰς τιμὰς. Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ καταστήσῃ γνωστὸν ὅτι καὶ ἐκ τῶν πτωκῶν δύναται τις νὰ σωθῇ καὶ νὰ καταστραφῇ εἴτε ὅτι καὶ μία ἐξ αὐτῶν ποῦ θὰ ἀλέθου εἰς τὸν μύλον θὰ ἀναληφθῇ καὶ μία θὰ παραμείνῃ καὶ ἐξ αὐτῶν ποῦ θὰ εὐρίσκωνται ἐπὶ τῆς κλίνης ἕνας θὰ ἀναληφθῇ καὶ ἕνας θὰ παραμείνῃ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὅτι οἱ μὲν ἁμαρτωλοὶ θὰ παραμείνουν ἐδῶ καὶ θὰ ὑποστοῦν τὴν τιμωρίαν, οἱ δὲ δίκαιοι θὰ ἀρπαγοῦν διὰ τῶν νεφελῶν εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι καθὼς ὅταν εἰσέρχηται βασιλεὺς E εἰς μίαν πόλιν, οἱ μὲν ὀχυρωματοῦχοι καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ ὅσοι ἔχουν μεγάλην μετ' αὐτοῦ οἰκετότητα τὸν σιμάντων ἀφοῦ ἐξέλθουν τῆς πόλεως πρὸς προῦπάντησιν, ἐνῶ οἱ κατόδικοι καὶ οἱ τι-

μυριθόντες παραμένουν εις τὰς φυλακάς και ἀναμένουν τὴν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως, ἔτσι και ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος δοσε ἔχουν παρηγοσίαν, θὰ τὸν συναντήσουσιν εις τὸν ἀέρα, οἱ κατέδικαι ἄμας ποῦ ἔχουν εις τὴν συνέδησίν των τὸ θάρρος πολλῶν ἁμαρτιῶν θὰ ἀναμένουν ἐπὶ γῆς τὸν δικαστὴν. Τότε και ἡμεῖς θὰ ἀρπαγώμεν εις τὸν οὐρανὸν ὑπὸ τῶν οὐρανίων δυνάμεων. Δὲν εἶπον ἡμεῖς διὰ τὸ συμπεριλάθω και τὸν ἑαυτὸν μου μεταξὺ αὐτῶν ποῦ θὰ ἀρπαγοῦν ⁴⁵⁶ Α εἰς τὸν οὐρανὸν δὲν εἶμαι ἰσοῦν ἀνασθῆναι και ἀνόητος ὥστε νὰ ἀγνοῶ τὰ ἁμαρτηρά μου. Διότι ἐὰν δὲν ἐροδοῦμην μῆκος καταστρέψω τὴν καρὰν ποῦ προφενεῖ ἡ ἐορτὴ αὐτὴ, θὰ ἔκυνα πακρά δάκρυα ἐνθυμούμενος τὰ λόγια αὐτά, ἐπειδὴ ἀνέφερα τὰς ἁμαρτίας μου. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ταράξω τὴν καρὰν τῆς σημερινῆς ἐορτῆς, θὰ σταματήσω ἐδῶ τὴν ὁμιλίαν μου, ἀφοῦ οὗς ἀρῆσαι ζυγοῦν εις τὴν μνήμην τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, διὰ νὰ μὴ χαίρεται ὁ πλοῦσιος διὰ τὸν πλοῦτον, οὔτε ὁ πτωχὸς νὰ ταλαινίζῃ τὸν ἑαυτὸν του διὰ τὴν πτωχείαν ἀλλὰ ὁ καθεὶς κατὰ τὴν συνείδησίν του εἴτε πράττει τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Ἐπειδὴ οὔτε ὁ πλοῦσιος εἶναι εὐτυχῆς, οὔτε ὁ πτωχὸς δυστυχῆς ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ θὰ ὀξυθῆ νὰ ἀρπαγῆ διὰ τῶν νεφελῶν Β εἰς τὸν οὐρανὸν θὰ εἶναι μακάριος και τρισευτυχισμένος, ἔστω και ἂν εἶναι πτωχότερος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὁ ἁμαρτωλὸς, ἄλεινός και τρισάθλιος, ἔστω και ἂν εἶναι πλουσιώτερος πάντων. Διὰ τοῦτο λέγω ταῦτα, διὰ νὰ θρηνησῶν τοὺς ἑαυτοὺς μας δοσε εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ και νὰ λαμβάνουν θάρρος, δοσε ἀγωνίζονται κατὰ τῆς ἁμαρτίας, και μᾶλλον οὐκ μόνον νὰ λαμβάνουν θάρρος, ἀλλὰ και νὰ προφυλάσσονται και οὔτε ἐκεῖνοι μόνον νὰ θρηνοῦν ἀλλὰ και νὰ γίνονται καλύτεροι. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἐνάρετος και αὐτὸς ποῦ εἶχε περιπέσει εις τὴν πονηρίαν και νὰ δυναθῆ νὰ γίνῃ ἴσος πρὸς ἐκεῖνους ποῦ ζοῦν ἐξ ἀρχῆς ἐνάρετως, πράγμα διὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐνδιαφεροθῶμεν και ἡμεῖς. Καὶ αὐτοὶ ποῦ εἶναι ἐνάρετοι και ἔχουν ἥσυχον τὴν συνέδησίν των, C ὡς παραμένουν εις τὴν ἐνάρετον ζωὴν, φροντίζοντες ἢ περιουσία αὐτὴ ἢ ὑπέροχην νὰ αὐξάνεται διαρκῶς και νὰ μεγαλῶνῃ τὸ θάρρος ποῦ εἶχαν ἄλλοτε ἐνῶ ἔσοι σπεροῦμεθα θάρρους, ἡμεῖς ποῦ ἔχομεν συνείδησιν τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων μας, ὡς μεταβάλλωμεν τρόπον ζωῆς διὰ νὰ προσεγγίσωμεν τὸ θάρρος ποῦ ἔχουν οἱ ἄλλοι, και ἀπὸ κοινοῦ ὅλοι μαζί μὲ τὴν προσήκουσαν τιμὴν νὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν βασιλέα τῶν ἀγγέλων, και νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν καρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εις τὸν ὁποῖον ἀνήκει δοξολογία και τιμὴ και σιγακρόναις εις τὸν Πατέρα και τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε, και εις τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ Α'

ΚΑΙ ΔΙΑΤΙ ΔΕΝ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΤΩΡΑ ΘΑΓΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΟΤΙ ΑΓΥΑ ΠΟΥ ΚΑΜΝΟΜΕΝ ΚΑΙ ΛΕΓΟΜΕΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΟΛΑ.

1. 457 Α Πάλιν ἔχομεν ἐορτὴν και πανήγυριν, και ἡ Ἐκκλησία, αὐτὴ ἡ φιλόστοργος και πολυτέκνος μητέρα, ὑπερηφανεύεται διὰ τὸ πλῆθος τῶν τέκνων τῆς. Ἀλλ' εἰς τί ὠφελεῖ ἡ φιλοστοργία, πρὸς τὰ τέκνα ὅταν μόνον εἰς ἐορτάς, και οὐκ διαρκῶς, βλέπῃ τὰ προσφιλῆ πρόσωπα τῶν παιδίων, καθὼς ἂν εἶκεν κάποιος φραῖον ἐνδύμα και τοῦ ἀπηγορεύετο νὰ τὸ χρησιμοποῖῃ συνεχῶς; Διότι ἐνδύμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιαζομένων, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης ἐπευθυνόμενος, κατὰ τὴν θέαν ἐπινεύσεως, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν «Πάντας οἰκτοῦς περιθήσεις ὡς κόσμον γυμρίου, και ὡς στολὴν νόμφης» (Ἠσ. 49, 18). Ὅπως λοιπὸν μία συνετὴ και εὐγενὴς γυναῖκα, φαίνεται εὐπρεπέστερα και καλλιτέρα ὅταν ἔχη τὸ ἐνδύμα Β τῆς μακρῆς μέχρι τῶν ἀστραγάλων, ἔτσι και ἡ Ἐκκλησία σήμερον φαίνεται καρωμένη, ἐπειδὴ τὴν περιβάλλει ἡ παρουσία μας και εἶναι ἐνδοσπῆνη τὸ μακρὸν ἐνδύμα τῆς. Διότι κανένα μέρος αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ἴδῃ κανεὶς γυμνόν, πράγμα ποῦ δὲν συνέβαινεν εις τὰς προηγουμένας ἡμέρας. Ἀλλὰ αἴτιον διὰ τὴν γυμνίαν ἐκείνην τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι μόνον σήμερον ἔχουν ἔλθει, αὐτοὶ δηλαδή οἱ ὁποῖοι δὲν ἐνόησαν μὲ τὴν παρουσίαν των πάντοτε τὴν μητέρα. Διὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν ἄμας οὐκ εἶναι μικρὸς ὁ κίνδυνος νὰ ἀμελοῦμεν γυμνὴν τὴν μητέρα ὡς ἐνθυμηθῶμεν μίαν παλαιάν ⁴⁵⁸ Α ἱστορίαν. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἐκεῖνον ποῦ εἶδε γυμνὸν τὸν πατέρα του και ἐπιμαρτήθη ἰδιαιτέρως δι' αὐτὸ (Γεν. 9, 21 ἔξ.). Ἄν και ἐκεῖνος δὲν ᾔθνητο διὰ τὴν γυμνότητα τοῦ πατρὸς του, ἀλλ' ἀπλῶς και μόνον εἶδε τὸν πατέρα του γυμνόν, και οὔτε εἶται ἀπηλλαγῆ τῆς τιμωρίας και τοῦτο, διότι μόνον εἶδε. Ἐκεῖνος ἄμας ποῦ ἦλθαν σήμερον και ὁπουοῦσαν εις τὸ παρελθόν, δὲν βλέπουν γυμνὴν τὴν μητέρα, ἀλλὰ τὴν καθιστοῦν γυμνὴν. Ἄν δὲ αὐτὸς ποῦ εἶδε τὴν γυμνότητα δὲν ἐγλότωσε τὴν τιμω-

ρίαν, πῶς θὰ συγκολληθῶν ἐκεῖνοι ποὺ ἀπογοιμνῶνουν τὴν μητέρα τῶν; Λέγω αὐτὰ διὰ διότι θέλω νὰ σᾶς προσβάλλω, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κατάραν τοῦ Χάμι, νὰ μιμηθῶμεν τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Σάμ καὶ τοῦ Ἰάφεθ καὶ νὰ ἐνδύωμεν Β καὶ ἡμεῖς τὴν μητέρα μας πάντοτε. Ἰουδαϊκὴ εἶναι ἡ συνήθεια νὰ παρουσιάζονται οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὸν Θεὸν μόνον τρεῖς φορές τὸ ἔτος· πρὸς αὐτοὺς ἐλέχθη, «Τρεῖς τοῦ ἑνιαυτοῦ ὁρθήσῃ Κυρίῳ τῇ Θεῷ σου» (Ἔξ. 23, 17), ἡρᾶς ὅμως ὁ Θεὸς θέλει διαρκῶς νὰ εὐφραίνεται πλησίον του. Καὶ ἐκεῖνους μὲν ἠνάγκασαν αἱ τοπικαὶ ἀποστάσεις μόνον τόσας φορές νὰ συναντῶνται, διότι τότε ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ ἦτο εἰς ἕνα τόπον περιωρισμένη, διὰ τοῦτο ἦσαν ἀλλοῖαι αἱ συναντήσεις καὶ αἱ ἐμφανίσεις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴ ἦτο ἀπαραίτητον μόνον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸν καὶ οὐκ εἰς ἄλλον τόπον. Δι' αὐτὸ ἐδόθη ἐντολὴ τρεῖς φορές τὸ ἔτος νὰ ἐμφανίζονται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὡς δικαιολογία ὑπὲρ αὐτῶν ἦτο ἡ μεγάλη ἀπόστασις. Δι' ἡμᾶς ὅμως οὐδέμητις C ὑπάρχει δικαιολογία. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν διεσπασμένοι εἰς ὀλόκληρον τὴν γῆν. Ἐπειδὴ λέγει· «Ἦσαν ἐν Ἱεροσολύμοις κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι ἄνθρωποι εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους· τοῦ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν» (Πράξ. 2, 5), ἐνὶ ἡμεῖς κατοικοῦμεν ὅλοι εἰς μίαν πόλιν καὶ διαμένομεν ἐντὸς τῶν ἰδίων τοικῶν καὶ πολιτικῶν οὗτε ἕνας στενὸς ὁδὸς μᾶς χωρίζει τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅμως ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν συγκέντρωσιν τόσον ὀλίγας φορές, ὅσον καὶ ἐκεῖνοι ποὺ τοὺς χωρίζει ἐκ τῆς Ἐκκλησίας μακρὸν πέλαγος. Καὶ ἐκεῖνους μὲν τρεῖς μόνον φορές τὸ ἔτος τοὺς προέτρεψε νὰ ἐορτάζωμεν, ἐνὶ ἡμᾶς προέτρεψεν νὰ ἐπιτελοῦμεν τοῦτο διαρκῶς, ἐπειδὴ ἡμεῖς πάντοτε ἐορτάζομεν. Καὶ διὰ νὰ μάθετε ὅτι διαρκῶς ἐορτάζομεν, θὰ σᾶς εἴπω τὴν αἰτίαν ἐκείτης ἐορτῆς D καὶ θὰ κατανοήσητε ὅτι καθ' ἡμέραν ἔχομεν ἐορτήν. Ἡ πρώτη λοιπὸν ἐορτὴ μας εἶναι τὰ θεοφάνια, ἀλλὰ πῶς προῆλθεν ἡ ἐορτὴ αὕτη; «Ἐπειδὴ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναεστράφη» (Βαρούκ 3, 38)· ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Θεός, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μικρὸ παιδίον μεθ' ἡμῶν ἐμεγάλωσεν ἀλλὰ τοῦτο πάντοτε συμβαίνει. «Ἰδοὺ γάρ», λέγει, «μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28, 20)· διὰ τοῦτο εἶναι δυνατόν καθημερινῶς νὰ ἐορτάζωμεν τὰ θεοφάνια. Διὰ ποῖον λόγον ἐορτάζομεν τὸ Πάσχα; ποῖα ἡ αἰτία τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς; Τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου εἰς ὅλους καθιστῶμεν γνωστὸν καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι τὸ Πάσχα, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐορτάζομεν αὐτὸ εἰς συγκεκριμένον χρόνον. Ἐπιθυμῶν λοιπὸν ὁ Παῦλος νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ χρονικῶν περιορισμῶν

καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι E δυνατόν νὰ ἐορτάζωμεν πάντοτε τὸ Πάσχα, λέγει· «Ὅσας γὰρ ἂν ἐσθίητε τοῦτον τὸν ἄρτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε» (Α' Κορ. 11, 26). Ἀφοῦ, λοιπὸν διαρκῶς δυνάμεθα νὰ καθιστῶμεν γνωστὸν τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, διαρκῶς δυνάμεθα καὶ τὸ Πάσχα νὰ ἐορτάζωμεν.

Θέλετε νὰ μάθητε, ὅτι καὶ αὕτη ἡ σημερινὴ ἐορτὴ εἶναι δυνατόν νὰ ἐορτάζῃται καθημερινῶς ἢ καλλίτερον ὅτι ἐορτάζεται καθημερινῶς; Ἄς ἴδωμεν ποῖα εἶναι ἡ αἰτία τῆς σημερινῆς ἐορτῆς καὶ διὰ ⁴⁵⁹ Α ποῖον λόγον τὴν ἐορτάζομεν. Τὴν ἐορτάζομεν ἐπειδὴ ἦλθε πρὸς ἡμᾶς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ὅπως λοιπὸν, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι πλησίον τῶν πιστῶν χριστιανῶν, εἶται καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶναι μετ' αὐτῶν. Πῶς ἀποδεικνύεται τοῦτο; «Ὁ ἀγαπῶν με», λέγει, «ἐπὶ ἐντολᾶς μου τηρήσει, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα μου, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μὲν μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας» (Ἰω. 14, 15 - 17). Καθὼς λοιπὸν εἶπεν ὁ Χριστὸς διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι «Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» καὶ εἶται δυνάμεθα διαρκῶς νὰ ἐορτάζωμεν τὰ θεοφάνια, τὸ ἴδιον εἶπε καὶ διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι εὐρίσκεται αἰωνίως μετὰ ὑμῶν καὶ συνεπῶς δυνάμεθα αἰωνίως νὰ ἐορτάζωμεν τὴν πεντηκοστήν.

2. Καὶ διὰ νὰ γνωρίσητε ὅτι ἐπιτρέπεται νὰ ἐορτάζωμεν διαρκῶς τὴν ἐορτὴν καὶ οὐκ μόνον εἰς ὁρισμένην περίσδον, οὕτε καὶ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ περιορίζωμεθα εἰς ὁρισμένην ἡμέραν, ἀκούσατε τί λέγει ὁ Παῦλος· «Ὡστε ἐορτάζομεν». Ἄν καὶ δὲν εἶχε καθιερωθῆ ἡ ἐορτὴ, δηλαδὴ ὅταν ἔγραψε αὐτὸ ὁ Παῦλος. Δὲν ὑπῆρχε Πάσχα, οὕτε θεοφάνια, οὕτε πεντηκοστή, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δεῖξῃ ὅτι ὁ καιρὸς δὲν καθαναβάλλει τὴν ἐορτὴν, ἀλλὰ ἡ καθαρὰ συνείδησις· διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ἐορτὴ παρὰ ἡ καρὰ, καρὰ δὲ πνευματικὴν καὶ διανοητικὴν δὲν δημιουργεῖ τίποτε, παρὰ ἡ καθαρὰ συνείδησις ποὺ εἶναι κεκοσμημένη δι' ἀγαθῶν πράξεων. Καὶ αὐτὸς ποὺ ἔχει καθαρὰν συνείδησιν καὶ ἐναρέτους πράξεις δύναται διαρκῶς νὰ ἐορτάζῃ. C Τοῦτο ἀκριβῶς ὑπεδείκνυε ὁ Παῦλος καὶ ἔλεγεν· «Ὡστε ἐορτάζομεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εὐκρινείας καὶ ἀληθείας» (Α' Κορ. 5, 8). Βλέπετε πῶς δὲν σὲ ἐδῶκεμεν εἰς περιωρισμένον, ἀλλὰ σὲ προέτρεψε νὰ ἔχῃ καθαρὰν συνείδησιν; Θὰ ἤθελα νὰ ἀφιερῶσαι τὴν ἡμέραν μου ὀλόκληρον εἰς τὸ θέμα τοῦτο, διότι οὐδεὶς ἀρνεῖται εὐκόλως ἐκεῖνους ποὺ ἔχει εἰς τὰς χεῖρας του μετὰ ὑπὸ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Τώρα λοιπὸν, ποὺ συνέλαθα καὶ ἐγὼ εἰς

τά δίκτυα μου έδωκ' ποδ' προσήλασθε έδω μετ' έν έτος, δέν θέλω νά σάς άφήσω νά φύγετε σήμερα, αλλά διά νά μή άνακαμήσητε κυρίς νά ήκούσαστε κάτι διά **D** τήν έορτήν, πρέπει κατόπιν τής συμβουλής ποδ' άνέφερα, νά όμιλήσωμεν διά τήν αίτίαν τής έορτής. Κατήλθαν λοιπόν πολλές άξ του ούρανού εις τήν γήν πολλά άγαθά δι' όλους τούς άνθρώπους, άλλ' ώς τά σημερινά ούδέποτε κατήλθαν ποδ' τής σημερινής έορτής. Μάθετε λοιπόν ποια τά πρώτα, ποια τά μεταγενέστερα διά νά κάμετε μόνοι σας τήν σύγκρισιν. «Έβρεξεν ο Θεός μάνα επί τήν γήν, και ήρτον ούρανού έδωκεν αύτοίς» (Ψαλμ. 77, 24). Έφαγε δηλαδή ο άνθρώπος ήρτον τών άγγέλων σπουδαίον θεβαίως τούτο και όντόξισιν τής φιλανθρωπίας του Θεού. Κατόπιν **E** έκείνου φωτιά ήπεισεν έκ του ούρανού και έφερον εις τόν δρόμον του Θεού τόν Ιουδαϊών λαόν ποδ' ειπεν άσμακρυνθή άπ' αύτου, και ήρπαξε από τόν θωμόν τήν θυσίαν εις τά έδωλα. Άλλοτε πάλιν ήπεισε θροχή εις εποχήν καύσωνος και πείνης και προεκάλεσε καλήν έσοδειαν τών άγγών. Είναι μεγάλα τά γεγονότα αύτά και άξιοθαύμαστα, αλλά τά σημερινά είναι πολύ μεγαλύτερα: διά τι σήμερα δέν ήπεισε φωτιά και μάνα έκ του ούρανού, αλλά θροχή πνευματικών καρισμάτων. Έπεισεν έκ του ούρανού θροχή, όχι διά νά προκαλέση καρποφορίαν τής γής, αλλά διά νά πείση τούς άνθρώπους ⁴⁵⁰ **A** νά προσφέρουν εις τόν δημιουργόν των καρπούς άρετής. Έκείνοι δε οι όποίοι έδέχθησαν σταγόνας θροχής έκ του ούρανού άμέως έλησμόνησαν τόν παλαιόν έαυτόν των και αφινδίας έγέμισεν ή γή άγγέλους: όχι έπουρανίους άγγέλους, άλλ' έπαγέλους άγγέλους ποδ' έπεδείκνυσαν διά τού σήματός των τήν άρετήν των άσωμάτων δυνάμεων. Έπειδή δέν κατέβησαν έκείνοι έκ του ούρανού επί τής γής, άλλ' αύτό ποδ' είναι και τό πλέον θαυμαστόν, οι άνθρώποι έφθασαν διά τής άρετής τό ύψος έκείνων. Δέν περιεφρόνησαν θεβαίως τό σωμα διά νά περιφέρουνται με γυμνάς τας ψυχάς, άλλ' όπου διετήρησαν τό σωμα των εις τήν φυσικήν του κατόστασιν έγένοντο άγγελοι εις τήν ψυχικήν. Διά νά πληροφορηθής δέ, ότι ή παλαιά τιμωρία, όταν δηλαδή ειπεν ο Θεός: «Ή, ει και εις γήν άπελεύση» (Γεν. 3, 19), δέν ήτο κατ' ουσίαν τιμωρία, οέ άφησε διά τούτο νά παραμείνης επί τής γής, διά νά φανή **B** καλλίτερον ή δύναμις του άγίου Πνεύματος ποδ' πραγματοποιεί τόσον μεγάλα καταράματα εύρισκομένη και έντός του κοίκου σώματος. Είναι δηλαδή δυνατόν νά ήρκη πηλίγην γλώσσαν νά διατάξη δαίμονας: και πηλίγην χείρα νά θεραπεύη άσθενείας, και μάλλον όχι μόνον πηλίγην θά ήτο δυνατόν νά ήρκη, αλλά, και τούτο είναι τό πλέον άξιοθαύμαστον, σκιάς πηλίγων σμητά-

των νά κατανακούν τόν θάνατον και τας άσωμάτους δυνάμεις, έννοώ τούς δαίμονας. Διότι καθώς όταν έλθη ο ήλιος φέγγει τό σκότος και τά θηρία κρύπτονται εις τας φωλιές των, και οι δολοφόνοι, οι λησται και οι τυμβωρύκοι καταφεύγουν εις τας κορυφάς τών όρέων, έτσι μόλις ένεφανίσθη ο Πέτρος και ήμίγησε διελύθη τό σκότος τής πλάνης, έφυγεν ο διάβολος, **C** έδραπέτευσαν οι δαίμονες, έθεραπεύθησαν οι σωματικά άσθενείαι, έθεραπεύθησαν οι άσθενείαι τών ψυχών, εξαφανίσθη κάθε κακία και επανήλθεν εις τήν γήν ή άρετή. Όπως δηλαδή όταν κάποιος έπιτύχη νά θγάλλη από βασιλικά θησαυροφυλάκιο, ποδ' περιέχει χρυσόν και πολυτίμους λίθους, κάτι μικρόν έκ των θησαυρών ποδ' είναι κατατεθειμένα, δετω και ένα μόνον πολύτιμον λίθον, είναι άρκετό αύτο νά κάμη πλούσιον τόν κάτοχον του, έτσι συμβαίνει και με τούς λόγους ποδ' έξήρχοντο έκ των στόματων τών άποστόλων. Έπειδή τά στόματα έκείνων ήσαν βασιλικά θησαυροφυλάκια ποδ' περιείχαν θησαυρόν θεραπείας άσθενειών και κάθε λόγος ποδ' έξήρχετο έδινε πολύν πλοΐτον πνευματικών. Θά ήδύνατο τότε κανείς νά ήρη ότι οι λόγοι του Κυρίου ήσαν περισσότερο επήνημτοι του χρυσού και των πολυτίμων λίθων: διότι αύτό τό όποϊον επραγματοποιούν οι λόγοι του Πέτρου ήτο άδύνατον **D** νά έπιτύχη ο χρυσός ή οι πολυτίμα λίθα. Διότι πόσα χρυσά τάλαντα θά ειχαν τήν δύναμιν νά θεραπεύσουν τόν έκ γενετής κυλόν; Ό λόγος όμως του Πέτρου έπέτυχε νά υπερνικήση τήν φυσικήν αύτήν αναπήριαν. Είπεν, «Έν τώ όνόματι Ίησού Χριστού έγειραι, και περιπάτε» (Πράξ. 3, 6) και ο λόγος του επραγματοποιήθη. Είδες διατι οι λόγοι του Κυρίου ήσαν περισσότερο επήνημτοι του χρυσού και των πολυτίμων λίθων; είδες διατι ήσαν βασιλικά θησαυροφυλάκια τό στόματα τών άποστόλων; Ήσαν πράγματι έκείνοι ιατροί τής οικουμένης και γεωργοί και κυβερνήται: και ιατροί διότι έθεράπευσαν **E** άσθενείας, γεωργοί διότι έκαλλιέργουν τόν λόγον τής εύσεθείας, και κυβερνήται επειδή έκαύσαν τήν έκ τής πλάνης προκαλουμένην τρικυρίαν. Διά τούτο τούς ειπε κάποτε ο Κύριος: «Πορευθέντες άσθενούντας θεραπεύετε» (Ματθ. 10, 8), ώσάν νά άπηυθόνετο προς Ιατρούς: «Άλλοτε δέ, ⁴⁵¹ **A** **E** **I**δού άποστέλλω υμάς θερίζειν, ούκ υμείς κεκαπάκατε» (Ίω. 4, 38), ώσάν νά άπηυθόνετο προς γεωργούς: και εις άλλο σημείον πάλιν: «Ποίησω υμάς άλιείς άνθρώπων» (Ματθ. 4, 19): και εις τόν Πέτρον λέγει: «Μή φοβού, από του νυν άνθρώπους έση ζωγρών» (Λουκ. 3, 10), ώσάν νά όμιλούσε προς κυβερνήτας και άλιείς. Και θά ήδύνατο νά ήρη κανείς τό ένα θαύμα κατόπιν του άλλου. ⁴⁶¹ **A** Έπειδή πρό δέκα ήμερών ή άνθρωπινή φύσις άνήλθεν εις

τὸν βασιλικὸν θρόνον, καὶ σήμερον κατέβη ἐπ' αὐτῆς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Προσέφερεν ὁ Κύριος τὴν ἰδικὴν μας ἐκλεκτὴν προσφορὰν καὶ ἔφερεν ἐπ' ἡμῶν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Εἶναι ἄλλος Κύριος αὐτός ποῦ διανέμει τὰ δῶρα αὐτά, ἐπειδὴ εἶναι Κύριος καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ μεταξὺ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διανομήσθη ἡ φροντίς τῆς οἰκονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Δὲν εἶχε δέκα ἡμέρας ποῦ ἀνήλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ μὴ ἀπέστειλε πνευματικὰ δῶρα, τὰ δῶρα τῆς συμφιλίαςσεως ἔκειντε. Διὰ τὸ μὴ ἔχει κανεὶς ὑπερηβολίας καὶ διερωτῶνται, τί ἔκαμεν ἔγραψε ὁ Χριστὸς διὰν ἀνήλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς μῆρας ἕμετρίσσει τὴν ὀργὴν τοῦ Β Πατρὸς; μῆρας τὸν ἔκαμε νὰ μὴ συγκωλύσῃ; ἐπιθυμῶν νὰ μὴ καταστήσῃ γνωστὸν ὅτι τὸν συνεφίλιωσε μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μὴ ἔστειλεν ἡμῶν τὰ δῶρα τῆς συμφιλίαςσεως. Διότι εἴταν συμφιλιοῦνται καὶ γίνονται φίλοι αὐτοὶ ποῦ ἦσαν ἄλλοτε ἐχθροί, εὐθὺς μετὰ τὴν συμφιλίωσιν ἀκολουθοῦν καὶ αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ δεξιώσεις καὶ τὰ δῶρα. Ἐστειλάμεν λοιπὸν πίστιν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐλάβομεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δῶρα. Ἐστειλάμεν ὑποκοήν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐλάβομεν τὴν δικαιοσύνην του.

3. Διὰ τὸ νὰ μάθετε ὅμως ὅτι C δῶρον τῆς συμφιλίαςσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ κάθodos τοῦ ἁγίου Πνεύματος, θὰ προσπαθήσω νὰ οὖς πείσω χρησιμοποιοῦν μαρτυρίας τῆς ἁγίας Γραφῆς. Ἐκ τοῦ ἀντιθέτου ἀρχίζω καὶ ἀποδεικνύω ὅτι εἴταν εἴναι ἄργισμένος παῦσι νὰ ἀποπέλλῃ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τὸ νὰ μάθῃς, εἴταν πεισθῆς ὅτι ἀποδείξει τῆς ὀργῆς του εἶναι ἡ στέρσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ τῆς νὰ ἀποπέλλεται πάλιν τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ μάθῃς ὅτι ἐάν δὲν συνεφιλιοῦσθαι μάλῃ μας, δὲν θὰ ἀπέστειλε τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἄπο ποῦ θὰ πληροφορηθῆμεν τοῦτο; Ὁ Ἥλι ἦτο γέροντος ἡρεμος καὶ σῶφρων γενναῖος, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε νὰ διορθῶνται τὰ ἐλαττώματα τῶν τέκνων του καὶ ἐξεδήλωνε τὴν ἀγάπην του πρὸς αὐτὰ ὑπὲρ τὸ μέτρον. Προσέξατε ὅσα εἴχετε τέκνα διὰ νὰ διατηρῆτε τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν εἰς τὰ λογικὰ πλαίσια. D Ἐνεκα τοῦτου λοιπὸν ὁ Ἥλι ἠρέθισε τὸν Θεὸν καὶ τοῦ προέφησε τὴν ὀργὴν ἵνα τε νὰ ἀποστραφῇ ἅπλη τὴν γενεάν του. Αὐτὸς λοιπὸν ποῦ ἔγραψεν αὐτὰ ἐπιθυμῶν νὰ δεῖξῃ, ὅτι ὑπερβολικῶς ὁ Θεὸς τοὺς ἀπεστράφη, ἔλεγε «Ἔφημα τῆμον ἦν, καὶ οὐκ ἦν ὄρασις διαστελλούσα» (Α' Βασι. 3, 1), τῆμον ἐδῶ ἐννοεῖ τὸ σπάνιον. Διὰ αὐτῶν ἐφάνη, ὅτι ἦσαν σπάνια τότε αἱ προφητεῖαι. Κάποιος ἄλλος πάλιν ἐθρήνησεν καὶ ἰδὲν τοὺς διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔλεγε: Οὐκ ἔστιν γὰρ ἀρχων, οὐδὲ προφήτης ἐν τῷ καιρῷ τοῦτω» (Δαν. 3, 38); καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς E πάλιν λέγει: «Οὐδέτερον γὰρ ἦν Πνεῦμα ἅγιον,

ὅτι Ἰησοῦς οὐδέτερον ἐδοξάσθη» (Ἰω. 7, 39). Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη σταυρωθῆ, λέγει, ὅτι δὲν ἐδόθη ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους; διότι τὸ ἐσταυρωθῆ σημαίνει ἐδοξάσθη. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἂν καὶ ἡ σταυρώσις ἐκ φύσεως ἦτο ἀπίστια, ἔγενεν ὅμως χάριν ἐκείνων ποῦ ἠγάπα, διὰ τοῦτο τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Χριστὸς δόξαν. Πέσ μου ὅμως, ὅσατι δὲν ἀπεστάλη τὸ ἅγιον Πνεῦμα πρὸ τῆς σταυρώσεως; Διότι ἦτο ἁμαρτωλὸς ἡ ἀνθρωπότης καὶ περιεπλεγμένη εἰς σκάνδαλα, ἐχθρότητας καὶ ἀπίας, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη θησοσθῆ ὁ ἄνομος ποῦ δοξώσκει ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν εἶχε 462 A σταυρωθῆ ἀκόμη ὁ Χριστὸς, καὶ δὲν εἶχεν ἐπιτελεθῆ ἡ συμφιλίωσις, εὐλόγον ἦτο νὰ μὴ εἶχε σταλῆ οὕτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἢ ἀποδείξει τῆς συμφιλίαςσεως. Διὰ αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς λέγει: «Συμφέροι ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ὁπέλωμαι ἐάν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλωμαι, ἐκεῖνος οὐ μὴ ἔλθῃ» (Ἰω. 16, 7); ἐάν δὲν φύγω, λέγει, καὶ συμφιλίωσθαι ἡμῶν μετὰ τοῦ Πατρὸς, δὲν θὰ σῶς στελεω τὸν παράκλητον. Εἴδατε πόσως ἀποδείξει οὖς ἔγραφα διὰ τὸ ὅτι σημεῖον τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ στέρσις ἀπο τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἁγίου Πνεύματος; «Ἔφημα τῆμον ἦν, καὶ οὐκ ἦν ὄρασις διαστελλούσα» (Α' Βασι. 3, 1). «Οὐκ ἔστι γὰρ ἀρχων οὐδὲ προφήτης ἐν τῷ καιρῷ τοῦτω» (Δαν. 3, 38). «Οὕτω γὰρ B ἦν Πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέτερον ἐδοξάσθη» (Ἰω. 7, 39). Συμφέροι ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ἀπέλωμαι ἐάν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλωμαι, ἐκεῖνος οὐ μὴ ἔλθῃ» (Ἰω. 16, 7). Συνοψῶς σημεῖον τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὅταν ἦρῃ νὰ κατέρχεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα μεγαλοπρεπῶς, μὴ ἀμφισβόλλῃς λοιπὸν διὰ τὴν συμφιλίωσιν. Θὰ διερωτῶ ὅμως κάποιος ποῦ εἶναι τώρα τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Διότι δι' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, εἴταν εἰνόντο θαύματα, καὶ ἀνίσταντο νεκροὶ καὶ ὄλοι οἱ λεπτοὶ ἐκθαρβίζοντο, ἔχει καλῶς, σήμερον ὅμως ποῖαν ἀποδείξειν θὰ προσφέρωμεν πῶς εἶναι πληροῖον μας τὸ ἅγιον Πνεῦμα; Μὴ φοβείσθε; διότι θὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι πληροῖον μας τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Πᾶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Ἐπειδὴ ἂν δὲν εἴχαμε ἐντός μας τὸ ἅγιον Πνεῦμα, C θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀπαλλαγῶν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν των αὐτοῦ ποῦ ἐθαππίσθησαν^δ τὴν παροῦσαν νόκη; Διότι εἶναι ἀδύνατον κάποιος νὰ ἀπαλλαγῆ ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων χωρὶς τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀκούσατε λοιπὸν τί λέγει ὁ Παῦλος: «^ε Ἦμεν γὰρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπαθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις ποικί-

δ. Σημῶνως πρὸς πελαγοχριστιανικὸν ἔθνος πολλοὶ κατηγοροῦμαι ἐκπατρίζοντο Χριστιανοὶ πρὸ τοῦ Θεοῦ τῆς ἐσχρῆς τῆς Πεντηκοστῆς διὰ τὸ μωλύσθαι ἢς νεογνῆσαι εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ἀναμνήσεως τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

λαϊς· ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἔξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἦν ἐπαίσημεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου» (Τίτ. 3, 3-5)· καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον πάλιν «Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε κόρηαι, οὔτε πνευματικῶν, οὔ μεθύουσι, οὔ λοβοροῦσι, οὐκ ἔσραγαξεν βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν (Α΄ Κορ. 6, 9-10). Ἔβδεις ὅλα τὰ ἐπισημὰ τῆς κακίας; «Καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἠγάθήητε, ἀλλ' ἐδικαίωθητε» (Α΄ Κορ. 6, 11). Κατὰ ποῖον τρόπον; Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο ποῦ θέλωμεν νὰ μάθωμεν, εὖν ἀπεβάλαμεν τὴν κακίαν διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Λοιπὸν δικουσε· «Αλλ' ἠγάθήητε, ἀλλ' ἐδικαίωθητε ἐν τῷ ὄνοματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν». Εἶδες ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐξηγρᾶνιου δλην ἐκεῖνην τὴν κακίαν;

4. Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνο ποῦ ἀσφασηοῦν καὶ προσβάλλουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Εἰ Διότι εὖν δὲν συγκαρῆ τὰς ἀμαρτίας, ματαίως λέγομεν ὅτι τὸ λαμβάνομεν κατὰ τὴν θέλησιν, καὶ εὖν συγκαρῆ, κακῶς περιφοροῦνται ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν. Ἐν δὲν ὑπῆρχεν ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀπευθυνώμεθα εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν· «Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ» (Α΄ Κορ. 12, 3). Ἐν δὲν ὑπῆρχεν ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ ἠδυνάμεθα οἱ πιστοὶ νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν διότι λέγομεν, «Πατέρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. 6, 9). Καθὼς λοιπὸν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀπευθυνώμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ τὸν ἀποκαλέσωμεν Κύριον, εἶτα δὲν θὰ ἠδυνάμεθα ⁴⁶³ Α ὁστε Πατέρα νὰ ἀποκαλέσωμεν τὸν Θεὸν. Ἐποῦ ποῦ φαίνεται; Ἐποῦ τὸν ἴδιον τὸν ἀπόστολον, ποῦ λέγει· «Ὅτι δὲ εἶπε, υἱοῦ, ἔκαπέστελεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κράζον, ἀθά ὁ Πατήρ» (Γαλ. 4, 6). Ὅστε διὰν ἀπευθινήσῃς πρὸς τὸν Πατέρα, ἐνθυμήσου ὅτι ἠεῦθησῃ νὰ τὸν ἀποκαλέσῃς Πατέρα, ἐπειδὴ σου ἔδωκε τὴν δύναμιν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἐάν δὲν ἦτο πλησίον μας τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σοφία καὶ γνώσις· «Ὡ μὲν γὰρ δίδοται διὰ τοῦ Πνεύματος λόγος σοφίας, ἀλλῶ δὲ λόγος γνώσεως» (Α΄ Κορ. 12, 8). Ἐάν δὲν ἦτο πλησίον μας τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν θὰ εἶκεν ἡ Ἐκκλησία ποιμένας Β καὶ διδασκάλους, διότι καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος προσβάλλονται καὶ ἐνδυναμοῦνται, καθὼς λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Ἐν ᾧ ἔθετο ὄρεσ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ποιμένας καὶ ἑπισκόπους» (Πράξ. 20, 28). Βλέπεις ὅτι καὶ αὐτὸ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὀφείλεται; Ἐάν δὲν ἐνεφορεῖτο ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύ-

ματος ὁ κοινὸς πατήρ καὶ διδασκαλὸς μας αὐτὸς, δὲν θὰ τοῦ ἐλέγατε ὅλοι ἐν κορῇ «Καὶ τῷ Πνεύματι σου», διὰν ἀνέβῃ πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο θῆμα καὶ ἔδωκεν εἰς ὅλους σας τὴν εἰρήνην. Καὶ τοὺς ἀνωτέρω λόγους δὲν ἀπευθύνετε πρὸς αὐτὸν μόνον διὰν οὐκ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οὐτε διὰν ἀναβαίνῃ εἰς τὸ θῆμα, οὐτε διὰν προσεῦχῃται διὰ οὐκ, ἀλλὰ καὶ διὰν κατατα πλησίον τῆς ἱερῆς ταύτης τραπέζης, διὰν πράκεται νὰ προσφέρει τὴν φρικτὴν ἐκεῖνην θυσίαν. Βεβαίως οἱ μεμνημένοι γνωρίζου τὴν σημασίαν τῶν λόγων μου. Δὲν ἐγγίζει τὰ δῶρα C ποῦ εὐρίσκονται ἐνώπιόν του πρὶν εὐκησῆν νὰ ἔλθῃ εἰς ἑσᾶς ἡ χάρις τοῦ Κυρίου καὶ εἰς ἀπάντησιν τοῦ εἶπτε «Καὶ τῷ πνεύματι σου». Διὰ τῆς ἀπαντήσεως δὲ αὐτῆς φέρετε εἰς τὴν σκέψιν σας ὅτι τίποτε δὲν κατορθώνει αὐτὸς ποῦ εἶναι ἐνώπιον τῆς ἁγίας Τραπέζης, οὐτε καὶ εἶναι ἀνθρώπων ἐπιτεῦγμα τὰ προσφερόμενα δῶρα, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποῦ εἶναι παρούσα καὶ ὑπερίπταται πάντων ἐπιτελεῖ τὴν μυστικὴν ἐκεῖνην θυσίαν. Διότι παρ' ὅτι ἀνθρωπινή εἶναι ἡ παρουσία, ἐν τούτοις ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἐνεργεῖ δι' αὐτῆς. Μὴ λοιπὸν διδῆς σημασίαν εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ποῦ εὐρίσκεται ἐνώπιον τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἀλλὰ προσεθήσε νὰ κατανοήσῃς τὴν ὀρατον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου θεῖαν χάριν. Τίποτε ἔξ ὄσον συμβαίνου ἐντός τοῦ ἱεροῦ τούτου θήματος δὲν ὀφείλεται εἰς τὸν ἀνθρώπων. Ἐάν δὲν ἦτο παρὸν D τὸ ἅγιον Πνεῦμα, δὲν θὰ ἰδύροτο ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐρ' ὄσον ὑπάρχει ἡ Ἐκκλησία, εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εὐρίσκεται ἐν μέσῳ ἡμῶν.

463. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐπισκόπου Φλαβιανῶ, ὁ ὁποῖος καὶ ἐξακριβώθηκε εἰς πρεσβύτερον τὸν Τρισόστομον, ἐμαρτυρηθεὶς εἰς αὐτὸν τὴν διακονίαν τοῦ κηρύγματος. Βλ. I. Quasten, *Initiation aux Pères de l'Église*, Paris 1902, tom. III, p. 597.

αὐτοὺς «Ἐὶ Πνεῦμα ἄγιον ἐλάβετε πιστεύοντες. Λέγουσιν αὐτῷ ἄλλ' οὐδὲ εἰ ἔστι Πνεῦμα ἄγιον, ἠκούσαμεν» (Πρόλ. 19, 2)· καὶ ὁμιῶσθε τοὺς προτέρους νὰ βοηθηθοῦν· «Καὶ ἐπιθέτων αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον, καὶ ἐλάλουν ἅπαντες γλώσσαις» (Πρόλ. 19, 8). Διατί λοιπὸν ἡ χάρις αὐτῆ περιωρίσθη καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους σήμερον; «Ὅτι ἐπειδὴ ἠθέλησεν ὁ Θεὸς νὰ μᾶς προσβάλη, ἄλλ' ⁴⁶⁴ Ἄ ἐπειδὴ ἠθέλησεν ὑπερβολικῶς νὰ μᾶς τιμῆσθαι. Πῶς; Θεὸς σοῦ ἀπαντήσῃ. Οἱ ἄνθρωποι τότε ἦσαν περισσότερο ἀνόητοι, διὰτι μᾶλλον πρὸ δλίγου εἶχαν ἀπαλλαγῆ ἐκ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων καὶ ἡ διάνοιά των ἦτο παχυλή καὶ ἀνοήσθητος ἀκόρη, καὶ ὅλα τὰ ὀλκὰ πράγματα τοὺς ἐφόβιζαν καὶ τοὺς ἄρηναν ἐκστατικῶς, καὶ τίποτε ἀκόμη δὲν ἐγνώριζαν διὰ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα. Οὕτε εἶχαν ἰδεῖν τὴν ἀκριβῆς εἶναι ἡ πνευματικὴ χάρις καὶ ὅτι μόνον διὰ τῆς πίστεως εἶναι δυνατόν νὰ τὴν κατανοήσῃ κάποιος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐγένοντο θαύματα. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων ἄλλα μὲν εἶναι ὁράτα καὶ κατανοοῦνται μόνον διὰ τῆς πίστεως, ἄλλα δὲ εἶναι αἰσθητὰ καὶ ἔμφανίζονται κάποιον αἰσθητῶν σημείων διὰ νὰ πείσουν τοὺς ἀπίστους. Ἐννοοῖ ἀνάλογόν τι ἔστιν λέγει, ὅτι ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι πνευματικὴ ὑπόθεσις, ὁράτος Β δωρεὰ. Διὰ τὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου ἀπαλεγκρονται αἱ ἁμαρτίαι μᾶς δὲν δυνάμεθα νὰ θεωμεν διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν. Διὰτι ὁμοίως; Διὰτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ καθαίρεται καὶ ἡ ψυχὴ δὲν φαίνεται διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώματος. Ἡ καθαροὶ λοιπὸν τῶν ἁμαρτιῶν εἶναι μία πνευματικὴ δωρεὰ, ποὺ δὲν δυνάμεθα νὰ θεωμεν διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ γλωσσολογία εἶναι καὶ αὕτη πνευματικὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ' ὁμοίως προσφέρει αἰσθητῶν σημείων, ποὺ εὐκόλως τὸ ἀντιληφθῆναι οἱ ἀπίστοι. Διὰτι ἡ γλώσσα ποὺ ἀκούομεν ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν καὶ ἀπόδειξιν τῆς ὁράτου ἐνεργείας ποὺ λαμβάνει χάριον ἐντός τῆς ψυχῆς μᾶς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· C «Ἐκώσται δὲ ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος βίδεται πρὸς τὸ συμφέρον» (Α' Κορ. 12, 7). Ἐγὼ λοιπὸν πᾶρα δὲν ἔκωσται ἀνάγκην θαυμάτων διὰ νὰ πιστεύσω. Διατί; Διὰτι καὶ χωρὶς νὰ λάβω ἀποδείξεις ὑπὸ τινος εἰσαθε νὰ πιστεύω εἰς τὸν Κύριον. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ποὺ στερεῖται πίστεως ζητεῖ ἀποδείξεις, ἐγὼ ποὺ ὁμοίως πιστεύω δὲν τὰς κριάζομαι οὐτε ἐπιθυμῶ νὰ ἐγγυηθῆ κάποιος, ἀλλὰ πρὶν ἀκοῆν ὁμιλήσῃ ξένην γλῶσσαν ἀντελήφθην ὅτι ἐκαθαρίσθην ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐκεῖνοι λοιπὸν τότε δὲν ἐπίστευαν πρὶν λάβουν ἀποδείξεις, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς προσεφάρτο αὐταί, ὑπὸ μορφήν θαυμάτων ὡς ἐγγυήσις τῆς πίστεως εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπίστευαν. Συ-

νεπῶς ἔδιδεν ὁ Θεὸς τὰς ἀποδείξεις εἰς αὐτοὺς, ὅχι ὡς εἰς πιστοὺς ἄλλ' ὡς εἰς ἀπίστους διὰ νὰ πιστεύσουν· ἔτι καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Τὰ σημεία οὐ τοῖς πιστεύουσιν, D ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις» (Α' Κορ. 14, 22). Βλέπετε ὅτι ὁ Θεὸς ἔπαυσε νὰ προσφέρῃ ἀποδείξεις ὅχι διὰ νὰ μᾶς προσβάλη ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς τιμῆσθαι. Ἐπρότερον τοῦτο ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡμεῖς πιστεύομεν χωρὶς ἀποδείξεις καὶ ἐγγυήσις διὰ τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως. Ἐπειδὴ ἐκεῖνοι μὲν εἶναι δὲν ἐλάμβανον προηγουμένως ἀποδείξεις καὶ ἐγγυήσεις δὲν θὰ ἐπίστευαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ὁράτα πράγματα, ἐγὼ δὲ καὶ χωρὶς αὐτὰς πιστεύω μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν, αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον δὲν γίνονται σήμερον θαύματα.

5. Θὰ ἠθέλα νὰ ὁμιλήσω E καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐρωτῆς, καὶ νὰ ἀποδείξω τὴν ἀκριβῆς εἶναι πεντηκοστὴ καὶ διατί δίδονται αἱ δωρεαὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἐρωτην ταύτην, καὶ διατί ἐν εἰδῆι πυρίνων γλωσσῶν, καὶ διατί δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου. Βλέπω ὁμοίως ὅτι ἡ ὁμιλία γίνεται μεγάλη, διὰ τοῦτο ἀφοῦ προσθέσω ὀλίγα ἀκόμη θὰ σταματήσω. Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ὠφθήσαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαί ὡσεὶ πυρὸς» (Πρόλ. 2, 1-3), ὅχι γλώσσαί πυρός, ἀλλὰ γλώσσαί ἐν εἰδῆι πυρός, διὰ νὰ μὴ νομίσῃσθαι ὅτι τὸ ἄγιον Πνεῦμα ἦτο κάτι τὸ αἰσθητῶν. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ κατέθη εἰς τὰς δεξιάς τοῦ Ἰορδάνου κατὰ τὴν βάπτισιν, ὅχι περισσότερο, ⁴⁶⁵ A ἀλλ' ἐν μορφῇ περιστερᾶς, ἔτσι καὶ ἐδῶ, ὅχι πῦρ, ἀλλ' ἐν μορφῇ πυρός. Καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀνωτέρω σημείον λέγει· «Ὅσοι φερομένης πνοῆς θιαίας» (Πρόλ. 2, 2)· ὅχι θιαίος ἄνεμος, ἀλλ' ὡς νὰ ἐφύσησε θιαίος ἄνεμος. Διατί ὁμοίως ὁ Ἰεζεκιὴλ δὲν ἔλαβε τὸ χάρισμα τῆς προφητείας ὑπὸ μορφήν πυρός ἀλλὰ διὰ θιβλίον, ἐνῷ οἱ ἀποστόλοι λαμβάνουν τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ πυρός; Δι' ἐκεῖνον μὲν λοιπὸν λέγει, ὅτι τοῦ ἔδωκεν ὁ Θεὸς νὰ φάγῃ ἕνα θιβλίον ὅπου περιείκοντο γραπτὰ ἐπικρίσεις καὶ θρήνη καὶ συμφοραί, αἱ ὁποῖαι ἦσαν γεγραμμέναι εἰς ὅλα τὰ σημεία αὐτοῦ. Καὶ ἔφαγε τὸ θιβλίον αὐτὸ ὁ Ἰεζεκιὴλ καὶ ἠσθάνθη ὡς νὰ ἔφαγε μέλι (Ἰεζ. 2, 9-33). Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμοίως αὐτὴν τῶν ἀποστόλων δὲν συνέβη ἔτσι, ἀλλὰ· «Ὁφθήσαν αὐτοῖς B γλώσσαί ὡσεὶ πυρός» Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἐκεῖ παρούσθη θιβλίον καὶ γράμματα, ἐνῷ ἐδῶ γλώσσα καὶ πῦρ; Διὰτι ἐκεῖνος μὲν ἀνεκώρει διὰ νὰ ἐλέγξῃ τὰς ἁμαρτίας καὶ νὰ βοηθήσῃ τὰς συμφορὰς τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἐνῷ αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν διὰ νὰ συνηχίωσιν κατακαίοντες τὰ ἁμαρτήματα ὄλου τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνος μὲν ἐλάμβανε θιβλίον, ποὺ περιεῖχε τὰς μελλούσας συμφορὰς, ἐνῷ αὐτοὶ ἐλάμβανον πῦρ διὰ νὰ κατακαύσων

τὰ ἁμαρτήματα ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσουν ὅλα. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ ἡ φωτιὰ ποὺ πίπτει εἰς τὰς ἀκάνθας, εὐκόλως τὰς κατατρέφει ὅλας, ἔτσι καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξηφάνιζε τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' οἱ ἀναισθητοὶ Ἰουδαῖοι **C** ἐνῶ ἐγένοντο αὐτὰ καὶ ἔπρεπε νὰ μείνουν ἐκπληκτοί, νὰ τρέμουν καὶ νὰ προσκυνοῦν Ἐκεῖνον ποὺ ἔδωκε τὰς δωρεάς, ἀποδεικνύουν πάλιν τὴν ἀνοησίαν τῶν κατηγοροῦν ὅτι εἶναι μεθυμένοι οἱ ἀπόστολοι ποὺ εἶχαν λάβει πλουσίαν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ ἔλεγαν· «Οὗτοι γλεντικούς μεμεστωμένοι εἰσίν» (Πράξ. 2, 13). Πρόσεξε τὴν ἀκαριεσίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκέψου τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἀγγέλων. Διότι οἱ μὲν ἄγγελοι ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ Κύριος προσέφερεν εἰς τὸν Πατέρα του ἡμᾶς ὡς προσφορὰν ἐκλεκτὴν, ἐχαίροντο καὶ ἔλεγαν· «Ἄρατέ πόλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπόρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης» (Ψαλμ. 23, 7)· οἱ δὲ ἄνθρωποι ὅταν εἶδαν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατεχομένην πρὸς ἡμᾶς λέγουσιν, ὅτι εἶναι μεθυμένοι αὐτοὶ ποὺ ἐδέχθησαν τὴν χάριν, καὶ οὕτε ἐσκέφθησαν τὴν **D** ἐποκὴν τοῦ ἔτους κατὰ τὴν ὁποίαν συνέβη τὸ γεγονός. Διότι ποτὲ δὲν ὑπάρχει ροῦτος εἰς ἐποκὴν ἀνοήτως, καὶ ἴσθε ἦτο ἀνοήτως. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἄς ὑπομαρτυροῦν, ἡμεῖς ὁμῶς ἄς σκεφθῶμεν τὴν ἀντιπροσφορὰν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Ἐλασεν ὁ Χριστὸς τὴν προσφορὰν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς μας καὶ ἀντ' αὐτῆς μᾶς ἔδωκε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει εἰς περιπτώσιν μακροκρονίου πολέμου, ὅταν σταματήσουν αἱ ἐχθροπραξίαι καὶ ἀποκατασταθῇ ἡ εἰρήνη οἱ ἀντίπαλοι ἀνταλλάσσουν μεταξὺ τῶν ἐγγυήσεως καὶ αἰματωμάτων, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἔστειλαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐκλεκτὴν προσφορὰν ὡς ἐνέχυρον καὶ ἐγγύησιν ἀνταπέστειλεν ὁ Θεὸς **E** ὡς ἐνέχυρον καὶ ἐγγύησιν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Τὸ δὲ ἐκομεν ἐνέχυρα καὶ ἐγγυήσεις συνάγεται ἐκ τῶν ἀκολούθων· τὰ ἐνέχυρα δηλαδὴ καὶ αἱ ἐγγυήσεις πρέπει νὰ εἶναι βασιλικῆς καταγωγῆς. Διὰ τοῦτο ἀπεστάλη εἰς ἡμᾶς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς προερχόμενον ἐκ τῆς πλεον βασιλικῆς οὐσίας. Καὶ ὁ προσφερθεὶς ὡς ἐκλεκτὴ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως προσφορὰ ἦτο ἐκ βασιλικοῦ γένους, διότι κατήγετο ἐκ τοῦ Δαυὶδ. Διὰ τοῦτο δὲν φοβοῦμαι πλέον διότι ἡ πολῦτιμος προσφορὰ τοῦ γένους μας εὐρίσκειται ἐν οὐρανοῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ἂν κάποιος μὲ ἀπειλήσῃ μὲ αἰώνιους βασανισμούς, ἢ μὲ ἀσθεστον **466 A** πῦρ, ἢ μὲ ἄλλας ποινὰς καὶ τιμωρίας, δὲν φοβοῦμαι πλέον. Ἀλλὰ μᾶλλον φοβοῦμαι, πλὴν ὁμῶς δὲν ἀπελπίζομαι διὰ τὴν σιτηρίαν μου. Διότι ἐάν δὲν ἐσκέπτετο νὰ προ-

σπέρῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεὸς πολλὰ ἀγαθὰ, δὲν θὰ ἐλάμβανεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν πολῦτιμον προσφορὰν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Πρὸ ταῦτ' γεγονότος τούτου, ὅταν διατρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμούς μας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀντελαμβανόμεθα τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀγγέλων, ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἐβλέπωμεν σαφέστερον τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεώς μας. Ἐνῶ τώρα ὅταν θελήσωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν εὐγενειάν μας, ὑψώνομεν τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως, διότι ἐκεῖ κἀθήται ἡ ἐκ τῆς φύσεώς μας πολῦτιμος προσφορὰ. Ἔτσι καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ **B** Θεοῦ διὰ νὰ μᾶς κρίνῃ. Ἄς εἰμεθα ἐτοιμοὶ λοιπὸν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶμεν ἀνόητοι τῆς δόξης ἐκείνης, ἐπειδὴ ὀπισθοδῆμιτε θὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος καὶ δὲν θὰ ἀργήσῃ. Θὰ ἔλθῃ μὲ στρατιάς, τάγματα ἀγγέλων, συντάγματα ἀρκαγγέλων, ὁμάδας μαρτύρων, κορὰς δικαίων, πλήθη προφητῶν καὶ ἰσοπέλων καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν ἄλλων ἐκείνων στρατοπέδων θὰ φαίνεται ὁ Κύριος μὲ μίαν ἀνεκφραστον καὶ ἀσύλληπτον δόξαν.

8. Ἄς πράττωμεν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῶμεν ἀνόητοι τῆς δόξης ἐκείνης. Θέλετε νὰ σὰς εἴπω καὶ τὰ δυσάρεστα; ἔτσι διὰ νὰ σὰς λυπήσω, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς βοηθήσω νὰ γίνετε καλύτεροι. Τότε θὰ εὐσέη πύρινος ποταμὸς πρὸ τοῦ θρόνου ἐκείνου (Δαν. 7, 10). Τότε θὰ ἀνοηθοῦν **C** θιβλίαι φοθερὸν καὶ φρικτὸν δικαστήριον ἔξει ἐταιρασθῇ. Διὰ τοῦτο ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ ἐπίγειον δικαστήριον, ὅπου ἀναγιγνώσκονται αἱ πράξεις τῆς ζωῆς μας, ἔτσι καὶ οἱ προφήται λέγουσιν παλλὰ διὰ τὰ θιβλία αὐτὰ. Ὁ μὲν Μωϋσῆς λέγει· «Εἰ μὲν ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄρα· εἰ δὲ μὴ, κἀμὲ ἐξέλεψον ἐκ τῆς θίβλου, ἧς ἔγραψας» (Ἐξοδ. 32, 32)· καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς· «Ἐν τούτῳ μὴ καίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῶν ὑποτάσσεται· καίρετε δὲ ὅτι τὰ δνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. 10, 20)· καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ προφήτης Δαυὶδ· «Ἐν τῷ θιβλίῳ σου πάντες γραφήσονται, ἡμέραι πλοσθήσονται, καὶ οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς» (Ψαλμ. 138, 16)· καὶ πάλιν **D**· «Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ θίβλου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν» (Ψαλμ. 68, 29). Βλέπεις ὅτι ἄλλοι μὲν ἐξαλειφονται καὶ ἄλλοι ἐγγράφονται; θέλεις νὰ μάθῃς ὅτι ἔτσι μόνον οἱ δίκαιοι ἐγγράφονται εἰς τὰ θιβλία ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἁμαρτημάτων μας ἔχουν ἐκεῖ καταγραφῆ; Εἶναι ἔορτή, καὶ ἄς μάθωμεν δι' ὠριμένα πράγματα ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ἀπαλλάξουν τῆς κολάσεως προκαλοῦν φόβον οἱ λόγοι, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα εἶναι κρήσιμοι καὶ ὑφέλιμοι, διότι δύνανται νὰ μᾶς γλυτώσουν ἐκ τῆς δοκιμασίας τῆς πραγματικῆς τιμωρίας. Ἄς μάθωμεν λοιπὸν ὅτι κατο-

γράφονται τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ὅτι εἴπομεν ἐδῶ ἀμέσως μετα-
 θιβάσεται ἐκεῖ καὶ καταγράφεται. Ἀπὸ ποῦ συνάγεται τοῦτο;
 διότι δι' αὐτὰ τὰ θέματα δὲν πρέπει νὰ ἀποφανώμεθα ἐπιπο-
 λαίως. Ὁ Μαλακίας Ε λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους: «Ὅσαι οἱ
 παροξύνοντες τὸν Κύριον. Καὶ πῶς, λέγει, ἐπαρωξύνωμεν
 αὐτόν; Ἐν τῷ λέγειν ἡμῶς, πᾶς ποιῶν πονηρὸν καλῶς ἐνώ-
 πιον Κυρίου» (Μαλαχ. 2, 17). Λόγω ἀκαρίστων δούλων εἶ-
 ναι αὐτὰ, καὶ ὁ Θεὸς ἐξεδήλωσε τὴν εὐνοϊάν του πρὸς αὐτούς,
 πρὸς τοὺς διεφθαρμένους λέγει ἡ Γραφή, πρὸς ἐκείνους ποῦ
 δὲν ἐτήρησαν τὰς ἐντολάς του: «Ἰδοὺ ἡμεῖς ἐφυλάξαμεν τὰ
 φυλάγματα αὐτοῦ, καὶ μακαρίζομεν ἄλλοτρίους, (Μαλαχ. 3, 14
 —15) διότι ἡμεῖς, λέγει, κοπάζομεν 467 Ἀ καθημερινῶς καὶ
 ἀπολαμβάνομεν ἄλλοι τῶν ἀγαθῶν. Λόγους αὐτοῦ τοῦ εἰδους
 καὶ οἱ δούλοι παλλακίας διὰ τοὺς κυρίους τῶν λέγουσιν, ἄνθρω-
 πος ὅμως διὰ τὸν συνάνθρωπον νὰ λέγῃ αὐτὰ δὲν εἶναι τό-
 σον φοβερόν, μολονότι εἶναι βεβαίως: τὸ νὰ λέγῃ ὅμως κά-
 ποιος αὐτὰ διὰ τὸν Κύριον τοῦ κόσμου ὅλου καὶ τοῦ σύμπαν-
 τος, διὰ τὸν φιλόνητον καὶ ἐλεήμονα Κύριον, εἶναι ἀνύπε-
 ρον πάσης καταδίκης καὶ ὀξείας τὴν μεγαλύτεραν τιμωρίαν.
 Διὰ νὰ μάθῃ ὁμοίως, ὅτι λόγοι αὐτοῦ τοῦ εἰδους καταγράφον-
 ται, ἄκουσε τί λέγει ὁ προφήτης: «Ἰδοὺ ταῦτα ἐγγέγραπται
 ἐν βιβλίῳ ζώντων εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Μαλ.
 3, 16). Καὶ καταγράφονται, ὅχι διὰ νὰ μᾶς υπενθυμίῃ ὁ Θεὸς
 τὴν ἡμέραν τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἐλέγξῃ καὶ Β κα-
 τήγορησῇ τὸ βιβλίον ἁποῦ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ μέσον. Ἰσως
 νὰ συνεκλόνησιν τὴν ψυχὴν σας διὰ τοῦ φόβου, ὅχι ἴσως
 τὴν ἰδικὴν σας, ἀλλὰ τὴν ἰδικὴν μου προηγουμένως. Ἐμπρὸς
 λοιπόν, ὅς σταματήσω τὴν ὁμιλίαν, ἀλλὰ καλύτερον τὸν φό-
 βον καὶ μᾶλλον δὲν θὰ σταματήσω, ἀλλὰ θὰ σὺς παρηγορή-
 σω. Διότι ὁ φόβος πρέπει νὰ παραμείνῃ διὰ νὰ ἀποκαθάρ-
 σῃ τὴν σκέψιν μας καὶ ὅς κἀμῶμεν τοῦτον πλέον ὑποφερτόν.
 Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὸν περιορίσωμεν; Ἄν ἀποδεί-
 ξωμεν ὅτι ὅχι μόνον καταγράφονται τὰ ἁμαρτήματα ἀλλὰ καὶ
 ἐξαλείφονται. Εἰς τὸ δικαστήριον θεβίως γράφονται διαρκῶς
 εἰς βιβλίον ὅσα λέγει ἐκεῖνος ποῦ δικάζεται καὶ ποτὲ δὲν
 εἶναι δυνατόν νὰ σθουθεῖ. Εἰς τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ὅμως καὶ
 ἂν ἄκομη εἴπῃς ὀριζόμενα κακά, καὶ θελήσῃς νὰ ἀλλάξῃς
 γνώμην, πάλιν ἐξαλείφονται. Ἀπὸ ποῦ συνάγεται τοῦτο; Ἀπὸ
 C τῆς ἁγίας Γραφῆς. «Ἀποστρέψων», λέγει λοιπόν, «τὸ πρό-
 σωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ πάσας τὰς ἀνομίας
 μου ἐξάλειψον» (Ψαλμ. 50, 11). Κανεὶς ὅμως δὲν δύναται
 νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὸ ποῦ δὲν ἐγράφη: συνεπῶς παρακαλεῖ νὰ
 ἐξαλειφθῶν αἱ ἁμαρτίαι ποῦ εἶχαν καταγραφῆ. Κάποιος ἄλ-
 λος δὲ διδάσκει καὶ πῶς ἐξαλείφονται ὅταν λέγει: «Ἐλεημο-

σύνας καὶ πίστεσιν ἀποισθαίρονται αἱ ἁμαρτίαι» (Παρ. 15,
 27). Καὶ ὅχι μόνον ἐξαλείφονται, ἀλλὰ καὶ καθαρῶνται, ὅσπερ
 νὰ μὴ ὑπάρκῃ οὔτε ἕκνος πλέον τῆς καθάρσεως. Δὲν ἐξαλεί-
 φονται δὲ μόνον ἁμαρτίαι ποῦ διεπράχθησαν μετὰ τὸ βά-
 πτισμα, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖναι ποῦ εἶχαν καταγραφῆ πρὸ τοῦ βα-
 πτισματος ἐκαθάρθησαν ὅσαι διὰ τοῦ ἕδατος τοῦ βαπτισματος
 καὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἁκριβῶς λέγει ὁ Παῦλος,
 ὅτι «Ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν κειρόγραφον, ὃ ἔῃ ἐναντίον
 ἡμῶν, καὶ αὐτὸ ἦεν ἐκ μέσου προσπλάσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ»
 (Κολ. 2, 14). Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον ἀπεσέσθη τὸ κειρό-
 γραφοῦν ἐκεῖνο τῶν ἁμαρτιῶν μας; Καὶ ὅχι μόνον ἀπεσέσθη,
 ἀλλὰ καὶ ἐσχίσθη, ἐπειδὴ τὸ ἐσχίσαν τὰ κερφὰ τοῦ σταυροῦ,
 εἰς σημεῖον νὰ τὸ καταστήσῃν ὄχητον. Ἄλλ' αἱ ἁμαρτίαι
 ἐκεῖναι ἀπεσέσθησαν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοφροσύνης
 καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ, αὐταὶ ὅμως ποῦ
 διεπράχθησαν μετὰ τὸ βάπτισμα χρειάζονται πάλιν προσά-
 θεϊαν διὰ νὰ ἀποσθεθοῦν καὶ πάλιν. Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρκει δεύ-
 τερον βάπτισμα, ἀλλ' ἀπατοῦνται δάκρυα ἰδικὰ μας, μετάνοια,
 ἐξομολόγησις, ἐλεημοσύνη, προσεχὴ καὶ κάθε ἄλλο εἶδος
 εὐσεβείας. Ἔτσι κατόπιν πολλοῦ μόχθου καὶ ἀγῶνος Ε καθ-
 αρίζονται καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα τὰ ἁμαρτήματα. Λοιπὸν ὅς
 ἐπιδειξώμεν παντὸς εἶδους ἐνδιαφέρον, ὅσπερ νὰ ἀποσθεθοῦν
 ἀπὸ τῆς παρουσίας ζωῆς τὰ ἁμαρτήματα αὐτὰ καὶ νὰ ἀπαλλα-
 γώμεν τῆς ἐντροπῆς καὶ τῆς τιμωρίας εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Διό-
 τι καὶ ἂν ἄκομη ἔχωμεν διασπράξει μόρια ἀδικήματα, δυνάμεθα,
 ἂν ἐπιθυμῶμεν, νὰ ἀποβάλλωμεν ὅλο τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν
 αὐτῶν. Ἄς τὸ ἐπιθυμῶμεν λοιπόν: ἐπειδὴ εἶναι πολὺ προτι-
 μότερον ἐδῶ νὰ ἀγανακτώμεν ὀλίγον καὶ νὰ ἀπαλλαγώμεν
 τῆς δικαίας τιμωρίας, 468 Ἀ παρὰ νὰ ὀδύφορῶμεν κατὰ τὸν
 ὀλίγον αὐτὸν χρόνον τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς μας καὶ νὰ περιπέσω-
 μεν εἰς τὰς αἰωνίους ἐκεῖνας τιμωρίας. Καίτοι λοιπὸν νὰ σκε-
 φθῶμεν μετὰ ποσοκῆς ὅσα εἶπαμεν. Κατεκρίναμεν ὅσους μίαν
 μόνην φοράν ἔρχονται ἐδῶ κατ' ἔτος, διότι βλέπουσιν ἀδιάφοροι
 τὴν ἀπογυμνωμένην μητέρα. Τοῦς ὑπενηθίσσαμεν μίαν πα-
 λατὴν ἱστορίαν, καὶ κατάραν καὶ εὐλογίαν. Ἀνεφέρθημεν εἰς
 ἰουδαϊκὰς ἐορτάς, καὶ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον προτρέπει ὁ
 Θεὸς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐμφανίζονται ἐνώπιόν του τρεῖς τοῦ
 ἔτους. Εἶπαμεν ὅτι εἶναι διαρκῆς ἐορτὴ καὶ ἡ Πεντηκοστὴ καὶ
 τὸ Πάσχα καὶ τὰ Θεοφάνια. Εἶπαμεν πῶς τὴν ἐορτὴν κἀμῶν
 ἡ καθαρὰ συνείδησις καὶ ὅχι οἱ κρονικοὶ καθαρῶσι. Β Ἄκο-
 λούτως ἀνεφέρθημεν εἰς τὰ ὄνειρα, ποῦ ἦσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.
 Εἶπαμεν ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις τῆς συμπληρώσεως μεταξὺ
 Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ἀπεδείξαμεν ὅτι τὸ ἄγιον Πνεῦμα εἶναι
 παρὸν κατὰ τὴν συγκύρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, κατὰ τὴν ἀντιφύ-

νησιν πρὸς τὸν Ποιμένα, κατὰ τὴν πεφωτισμένην ὁμιλίαν, κατὰ τὴν γνῶσιν τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὰς χειροτονίας, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς μυστικῆς θυσίας. Εἴπαμεν ὅτι ἀντιλλάξαμεν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνέκυρα καὶ ἐγγυήσεις, καὶ προσέθεσαμεν τὸν λόγον διὰ τὸν ὅποιον σήμερον δὲν γίνονται θαύματα. Μετὰ ταῦτα ἐνεθυμήθημεν τὸ φοβερὸν δικαστήριον καὶ τὰ φύλλα ποῦ θὰ ἀνοικθοῦν τότε, καὶ ὅτι ὅλα τὰ ἁμαρτήματά μας καταγράφονται, καὶ ἀποδεικνύονται ὅτι, ἂν θέλωμεν πάλιν ἀποσβέννεται. *Ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ ἐπιθυμήσῃς, καὶ ἐάν δὲν εἶσαι δυνατόν ὅλα, ἀντὶ ὧν νὰ ἐπιθυμήσῃς C τοὺς λόγους διὰ τὰ βιβλία ὅπου καταγράφονται αἱ ἁμαρτίαι μας. Καὶ ὅλα ὅσα λέγετε, νὰ τὰ λέγητε μετὰ προσοχῆς καὶ νὰ διατηρήτε διαρκῶς εἰς τὴν μνήμην σας τοὺς λόγους αὐτοὺς ὡς ἐάν ἦτο κάποιος ἐνώπιόν σας καὶ κατέγραφε τὰ λόγια σας, διὰ νὰ προσθέσῃτε καλὰ ἐργασίαι εἰς τὸ ἐγγεγραμμένον εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἐναρέτων, καὶ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν γνωστοποίησιν εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπου κατὰ τὴν γνῶσιν κανεὶς ἀπολείψαμεν τὰς ἁμαρτίας, ὅσοι εἴμεθα βεβαρυμένοι διὰ τῆς καταγραφῆς πολλῶν ἁμαρτημάτων. Ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν, καθὼς ἔχομεν ἀποδείξει, νὰ ἀποσβένσωμεν ὅλα τὰ ἁμαρτήματα ποῦ ἔχουν καταγραφῆ, διὰ τῆς προσπάθειας καὶ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θαθεῖας εὐσεβείας. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἄς φροντίζωμεν διαρκῶς, διὰ νὰ δινηθῶμεν ὅταν φύγωμεν D εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, νὰ συγκληθῶμεν καὶ νὰ ἀποφύγωμεν ὅλα τὴν αἰώνιον τιμωρίαν. Καὶ εἴθε νὰ ἀπαλλαγῶμεν ὅλοι μας ἀπὸ αὐτῶν καὶ νὰ φανώμεν ἄξιοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγκρῶνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστὴν Β'

1. Ἐ Μεγάλα, ἀγαπητά, καὶ ὑπερβαίνοντα τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν εἶναι τὰ χαρίσματα ποῦ μᾶς ἐδώρισεν σήμερον ὁ φιλάνθρωπος Θεός. Διὰ τοῦτο ὅλοι ἐν κορῷ ἄς καυρώμεθα σήμερον καὶ μὲ συγκίνησιν ἄς ἀνυμνήσωμεν τὸν Κύριόν μας. Διότι ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶναι ἑορτὴ καὶ πανήγυρις. Καθὼς δηλαδὴ διαδέκεται *9 Ἄ ἡ μία τὴν ἄλλην αἱ ἐποχοὶ καὶ αἱ κινήσεις τοῦ ἡλίου, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ μία ἑορτὴ διαδέκεται τὴν ἄλλην καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ μεταδίνονμεν ἕκ τῆς μᾶς εἰς τὴν ἄλλην. Προηγούμενος μὲν λοιπὸν ἐκάρτισαμεν τὴν σταύρωσιν, τὸ πάθος, τὴν ἀνάστασιν καὶ μετὰ ταῦτα τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· σήμερον δὲ λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀγαθῶν εἰς αὐτὴν τὴν κορωνίδα τῶν ἑορτῶν, ἔχομεν ἔλθει εἰς τὴν πραγματοποιήσασιν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Κυρίου. «Ἐάν γὰρ ἀπέλθω, λέγει, ἐγὼ ἄλλον Παράκλητον πνεῦμα ἡμῶν, καὶ οὐκ ἄφῃρω ὑμᾶς ὄραφονοὺς» (Ἰω. 16, 7). Βλέπετε πατρικῶν ἐνδιαφέρον; Βλέπετε ἀνεκκροστον φιλανθρωπίας; Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν B ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, ἐγκατεστάθη εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς καὶ σήμερον μᾶς ἀποπέμπει ὡς ὄραρον τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ δι' αὐτῶν μᾶς κορηγεῖ ἀπειρα σὺμάνια ἀγαθὰ. Διότι, πές μου, ποῖον ἕκ τῶν ἀγαθῶν ποῦ συμβάλλουν εἰς τὴν σωτηρίαν μας δὲν ἔχει δοθῆ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Δι' αὐτοῦ ἀπαλασσοῦμεθα ἕκ τῆς δουλείας εἰς τὸν διάβολον, καλοῦμεθα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Χριστοῦ, ὀδηγοῦμεθα εἰς οὐράνιον υἰοθεσίαν γενικῶς ἀναγεννώμεθα ἔξ ἀρχῆς καὶ ἀπαλασσοῦμεθα ἀπὸ τὸ δυσβάστακτον καὶ ἀποκρουστικὸν φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν μας. Διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος βλέπομεν νὰ ὑπάκοον πλῆθη ἱερέων, ἔχομεν τὰ γινῶντα διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ C τῆς πηγῆς ταύτης ἐξῆλθον πλοῦτῃ προφητειῶν καὶ χαρίσματα θεραπευτῶν, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ποῦ συνήθως στολίζουν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἔκει ἔχουν τὴν προέλευσιν τῶν. Καὶ ἀναφωνεῖ ὁ Παῦλος, λέγων· «Ταῦτα πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διακροῦν ἑἷμα ἐκάστῳ καθὼς βούλεται» (Α' Κορ. 12, 11). *Ὅπως θέλει, λέγει, ὅχι δὲ καθὼς εἶπεν διαταχῆ. Διαταρεῖ καὶ δὲν

διαίρεται. Ἐκεῖ ἐξουσίαν καὶ δὲν ὑπόκειται εἰς ἐξουσίαν. Διότι ὁ Παῦλος ἠμολόγησε, ὅτι ἔχει τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν ποῦ ἔχει καὶ ὁ Πατὴρ. Καθὼς δὲ λέγει ἀναφερόμενος εἰς τὸν Πατέρα, «Ὁ δὲ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάντι» (Α΄ Κορ. 12, 6), ἔτσι λέγει καὶ διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα **D** «Ταῦτα πάντα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαπορῶν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται» (Α΄ Κορ. 12, 11). Εἶδες συλλογικὴν ἐξουσίαν; Ἐπειδὴ ὅσα πρόσωπα ἔχουν μίαν οὐσίαν εἶναι φανερὸν ὅτι ἔχουν τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, καὶ ὅσα ἔχουν ἰσότιμον ἀξίαν, εἰς αὐτὰ εἶναι μία ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐξουσία. Χάρης εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπαλλαγμένον τῶν ἁμαρτιῶν, διὰ τοῦτο ἀπεπλύναντες καθὲς ῥυπον. Διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνῶ εἴμεθα ἄνθρωποι ἐγίναμεν ἄγγελοι ὅσοι προσεγγίσαντες εἰς τὴν κἀρὶν κυριᾶς καὶ μεταβλήθη ἡ φύσις μας, ἀλλὰ, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πλέον **E** ἀξιοθαύμαστον, ἂν καὶ διετηρήσαμεν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐπεδείξαμεν ἀγγελικὴν συμπεριφορὰν. Τέτοια λοιπὸν εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ αἰσθητὴ αὐτὴ φωτιὰ, ὅταν δεχθῇ τὸν μαλακὸν πηλὸν τὸν καθιστῶ σκληρὸν κέραρον, ἔτσι θεδαίως καὶ τὸ πῶρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅταν ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν εὐσεβῆ ψυχὴν, καὶ ἂν ἀκόμη τὴν εὐὴν μαλακωτέραν ἀπὸ τὸν πηλὸν τὴν καθιστῶ στερεωτέραν τοῦ σιδήρου, καὶ αἰφνης μεταβάλλει εἰς λαμπρότερον τοῦ ἡλίου αὐτὸν ποῦ ἦτο πρὸ ὀλίγου μεμολυμαμένος ἐκ τοῦ βορῆρου τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐπιθυμῶν τοῦτο νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ 47^ο **A** μακάριος Παῦλος διεκλήρουσε, λέγων· «Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοικοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρενοκοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε κλέπται, οὔτε μέθυσοι, οὔτε λοιδωροὶ οὔτε ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι» (Α΄ Κορ. 6, 9-10). Καὶ ἀποῦ ἀπαριθμήσει κατὰ κάποιον τρόπον ὅλα τὰ εἶδη τῆς κακίας, καὶ ἐδίδαξεν ὅτι αἱ ἔνοχοι διαπράξεως αὐτῶν ἀποξενούνται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀμέως προσέθεσε· «Καὶ ταῦτα πνευμάτε, ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἠγιασθήτε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε» (Α΄ Κορ. 6, 11). Πῶς ὁμοῦ καὶ διὰ τοῦτο μᾶς λέγει· «Ἐν τῷ ὄνοματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ», λέγει, «καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν». **B** Εἶδες, ἀγαπητέ, τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; εἶδες ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκφράνισε δόλοκληρον αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐκείνους ποῦ ἦσαν προηγουμένως ἰσχυροὶ τῶν ἁμαρτιῶν των, αἰφνης ἀνεθῆκε εἰς τὴν ὑψηλοτέραν τιμὴν.

2. Ποῖος λοιπὸν θὰ ἦδύνατο ἐπιζητεῖν νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ θρηνησῇ αὐτοὺς ποῦ ἐπιχειροῦν νὰ προσβάλλουν τὴν ἀξίαν

τοῦ ἁγίου Πνεύματος, αὐτοὺς ποῦ ὡς δαιμονισμένοι δὲν ἐπέτυχαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν τῆς ἀκαριότητος των παρὰ τὸ πλῆθος τῶν τόσων εὐεργεσιῶν, ἀλλὰ τολμοῦν νὰ κἀμουν τὰ πάντα διὰ τὴν καταστροφὴν των, ἀπομακρυνόμενοι τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὅσο εἶναι δυνατόν εἰς αὐτοὺς καὶ τῆς κυριαρχικῆς ἀξίας του, ἐπιχειροῦντες νὰ τὸ ἀναγάγουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν **C** κτισμάτων τοῦ Θεοῦ; Αὐτοὺς θὰ ἤθελα νὰ ἐρωτήσω διὰ ποῖον λόγον, σεις, τόσον πάλερον ἐγείρετε κατὰ τῆς ἀξίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος; ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τῆς σωτηρίας σας, καὶ δὲν θέλετε νὰ κατανοήσητε τὰ λόγια ποῦ ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς του; «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Ματθ. 28, 19). Εἶδες τὴν ἀξίαν τῶν προσώπων ὅτι εἶναι ὁμοῦτος; Εἶδες πόσον ἀκριβῆς εἶναι ἡ συμφωνία; Εἶδες τὸ ἀδιαίρετον τῶν προσώπων τῆς Τριάδος; μήπως θέλετε κάποιον διαφορὰν, ἢ ἐναλλαγὴν, ἢ ἕλλειψιν; Διὰ τὴν τολμᾶτε νὰ παραποιήσητε τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου; ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι καὶ **D** εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἰσοθέσεις, ἂν κάποιος ἐπιχειρήσῃ ἢ τολμήσῃ νὰ προσθέσῃ καὶ ἐπὶ πλέον εἰς τὰ διατάγματα τοῦ βασιλέως ἢ νὰ ἀφαιρήσῃ, ποῦ εἶναι καὶ οὗτος τῆς ἰδίας με ἡμᾶς φύσεως, ὑπόκειται εἰς τὴν χειροτέραν τῶν παιῶν καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς τιμωρίας; Ἄν λοιπὸν ὑφίσταται τόσος κίνδυνος διὰ τὰς ἀνθρωπίνους περιπτώσεις, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συγκληροῦσιν αὐτοὶ ποῦ ἐπαδεικνύουν τὴν ἀναισθησίαν καὶ προσπαθοῦν νὰ διαστρέψουν τὰ λόγια τοῦ Σωτήρος μας καὶ δὲν θέλουν **E** νὰ ἀκούουν οὔτε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἐντὸς του ἐμφορῶντα τὸν Χριστὸν καὶ ὁ ὁποῖος με καθαρὰν φωνὴν κραυγάζει καὶ λέγει· «Ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέστη, ἢ ἠτόησεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπίοις αὐτοῦ»; (Α΄ Κορ. 2, 9). Ἄν λοιπὸν δὲν εἶδον οὔτε ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς, οὔτε οὐς ἤκουσεν, οὔτε ἠδυνήθη ὅτι κατανοήσῃ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ, αὐτὰ ποῦ ἠτόησεν ὁ Θεὸς δι' ἐκεῖνους ποῦ τὸν ἀγαποῦν, πῶς θὰ δυνηθῶμεν ἡμεῖς, ὁ μακάριος Παῦλε, νὰ γνωρίσωμεν ταῦτα; Κάμε ὀλίγην ὑπομονὴν καὶ θὰ ἀκούσῃς τὸν Παῦλον καὶ τοῦτο νὰ ἀποκαλύπῃ. Συνεπλήρωσε λοιπὸν καὶ εἶπεν· «Ἡμῖν δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ» (Α΄ Κορ. 2, 10). Καὶ δὲν περιωρίσθη μόνον 47^ο **A** εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ διὰ νὰ φανερώσῃ καὶ τὴν τεραστίαν δύναμιν, καὶ ὅτι τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, λέγει· «Τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βῆθη τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. 2, 10). Ἐν συνεχείᾳ δὲ, ἐπιθυμῶν νὰ προσφέρῃ τὴν διδασκαλίαν του εἰς ἡμᾶς περισσότερο ἀκριβῆ διὰ τῆς χρήσεως παραδειγμάτων ἐκ

της ἀνθρωπίνης ζωῆς, προσέθεσε: «Τίς γάρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; Οὕτως καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. 2, 11). Εἶδες πόσον τελεία εἶναι ἡ διδασκαλία; Καθὼς λέγει, δὲν δύναται κανεὶς ἄλλος νὰ γνωρίσῃ αὐτὰ πού ἔχοντες εἰς τὴν σκέψιν μας, ἐκτὸς ἡμῶν τῶν ἰδίων, ἔτσι καὶ τὰ ἰδιαίτερα τοῦ Θεοῦ κανεὶς δὲν γνωρίζει ἐκτὸς τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· τοῦτο εἶναι μεγίστη καὶ ἀρκετὰ ἰσχυρὰ ἀπόδειξις διὰ τὴν ἄξιαν τοῦ Πνεύματος. Διότι μᾶς προσέφερε ἕν παράδειγμα διὰ τοῦ ὁποίου λέγει, ὅτι εἶναι ὀδύνητον νὰ μὴ γνωρίσῃ κάποιος ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτὰ πού ἔχει εἰς τὴν σκέψιν του. Ὅπως λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβῆ τούτο ἔτσι, λέγει, καὶ τὰ ἰδιαίτερα τοῦ Θεοῦ γνωρίζει μὲ τὴν ἀκρίθειαν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Δὲν γνωρίζω ὅμως διὰ τί οὕτε καὶ διὰ τῶν λόγων ταύτων δὲν πείθει ὁ μακάριος Παῦλος ἐκείνους πού μὲ ἰδιάν των ζημίαν ἐγείρουσαν τὸσον μέγαν πόλεμον κατὰ τῆς σωτηρίας των καὶ κατὰ τῆς ἄξιαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον, ἀπομακρύνουν ὅσον ἡμποροῦν τῆς κυριαρχικῆς του ἄξιαν καὶ συναριθμοῦν εἰς τὴν εὐτελεῖ τῆς τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἂν C αὐτοὶ διάκεινται ἐκθροικῶς, καὶ εἶναι ἐνάντιοι πρὸς τοὺς λόγους τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἡμεῖς δεχόμενοι τὴν πίστιν μας ὡς ἀποκάλυψιν δοθείσαν ἐξ οὐρανοῦ, ὡς προσφέρωμεν εἰς τὸν Κύριον τὴν ἀριόλουσαν δοξολογίαν καὶ ὡς δεῖξωμεν τὴν ἀκριθειαν τῶν θεῶν διδασκαλιῶν διὰ τῆς φρθῆς πίστεως μας καὶ τῆς ἀληθείας. Πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν πού τολμοῦν νὰ ἀντιστρατεύωνται ἐναντίον ἐκείνων πού εἶπε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀρκετὰ εἶναι ὅσα ἐλέχθησαν· εἶναι ἀναγκαῖον ὅμως νὰ διευκρινήσω εἰς τὴν ἀγάπην σας διὰ ποῖον λόγον δὲν μᾶς ἀπέστειλεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνοδοῦν του εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Κύριος τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλ' ἄφησε νὰ παρέλθουν προηγουμένης D ὀλίγα ἡμέραι, νὰ μείνουν μόνον των οἱ μαθηταὶ καὶ τότε ἀπέστειλεν εἰς τὴν γῆν κάτω τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τοῦτο δὲν συνέβη ἀπλῶς καὶ τυχαίως. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐγνώριζεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐκτιμοῦν κατ' ὅμοιον τρόπον τὰ ἀγαθὰ πού κατέχουν, οὕτε ἀποδίδουν ὅσον πρέπει ἄξιαν εἰς ἐκεῖνα, πού εἶναι εὐκαρίστια καὶ ἐμφανῶς σπουδαία, ἂν δὲν ὑπάρχουν καὶ τὰ ἀντίθετα. Τοῦτο περίπου ἐννοῦν καὶ πρέπει νὰ τὸ διευκρινίσω. Ἐκεῖνος πού εἶναι ὑγιῆς καὶ δυνατός εἰς τὸ σῶμα δὲν αἰσθάνεται, οὕτε δύναται νὰ γνωρίσῃ ἐπακριβῶς πόσα ἀγαθὰ τοῦ προσφέρει ἡ ὑγεία, ἂν δὲν ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπειρίαν τῆς ἀσθενείας διὰ τῆς εἰσόδου καὶ ἐκβολῆς αὐτῆς εἰς τὸ σῶμα του. Καὶ ἐκεῖνος, πού βλέπει E κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας δὲν ἐκτιμᾷ ὅσον πρέπει τὸ φῶς ἂν δὲν διαδεχθῆ τούτο τὸ σκότος τῆς νυκτός. Πράγματι,

ἡ πείρα τῶν ἀντιθέτων εἶναι πάντοτε σπαυδαῖος διδάσκαλος δι' ἐκεῖνα πού συνέβη νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν προηγουμένως. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ τότε, ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ εἶδαν καὶ ἀπῆλθον ἀπειρα ἀγαθὰ, ὅταν ἦτο μετ' αὐτῶν ὁ Κύριος καὶ ἦσαν πολὺ εὐτυχεῖς πού ἔζων μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι οἱ κάτωκοι τῆς Παλαιστίνης τοὺς ἐθεάρον ὡς ἀστῆρας 472 A ἀφου καὶ νεκροὺς ἀνίσταν, καὶ λεπροὺς ἐκαθάριζαν, καὶ δαιμόνας ἀπεπέσταν καὶ ἀσθενείας ἐθεράπευαν καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπετέλουν θαύματα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦσαν τὸσον σπουδαῖοι καὶ περιφανεῖς, διὰ τοῦτο τοὺς ἄφησεν ἐπ' ὀλίγον μακρὰν τῆς δυνάμεως πού τοὺς ἐξόφθει, ὥστε διὰ μείνουν μόνον των νὰ ἀντιληφθῶν τί τοὺς προσέφερον ἡ παρουσία τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου καὶ ἀφου συναριθμοῦν τὴν ἄξιαν τῶν ἀγαθῶν τοῦ παρελθόντος νὰ δεχθῶν μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν τὴν δωρεὰν τοῦ Παρακλήτου. Διότι καὶ τοὺς παρηγόρησεν ἐνῶ ἦσαν λυπημένοι B καὶ τοὺς ἐφότισε διὰ τοῦ φωτός του ἐνῶ ἦσαν σκεθρωτοὶ καὶ πλήρεις κατφρείας διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου των καὶ ἐνῶ ἦσαν σκεδὸν πεθωμένοι τοὺς ἀνέστησε καὶ διέλυσε τὸ σύννεφον τῆς λύπης καὶ τοὺς ἐξήγαγε ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἶσαν ἀκούσει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. 28, 19)· εὐρίσκοντο λοιπὸν εἰς ἀπορίαν καὶ δὲν ἐγνώριζαν πού πρέπει νὰ κατευθυνθοῦν καὶ εἰς ποῖον σημεῖον τῆς γῆς νὰ κηρύξουν τὸν λόγον, ἔρχεται τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐν μορφῇ πυρίνου γλωσσῶν καὶ διαιρέσασε εἰς ἕκαστον C τὴν περιοκὴν τῆς γῆς ὅπου ἔπρεπε νὰ διδάξῃ καὶ διὰ τῆς γνώσεως τῆς γλώσσης πού ἔδωκε εἰς ἕκαστον, ὡς διὰ σημεῖματος ἐγνώρισε εἰς τὸν καθένα τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως καὶ τῆς διδασκαλίας, πού ἔπρεπε νὰ διδάξῃ.

Διὰ τοῦτο ἐνεφανίσθη ὑπὸ μορφῆν πυρίνων γλωσσῶν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ ἔτι μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς ἐνθυμίση καὶ κάποιαν παλαιὰν ἱστορίαν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐξέτελλαν εἰς παραλογισμὸν οἱ ἄνθρωποι, ἐακέφθησαν νὰ αἰκοδομήσουν πύργον πού νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διὰ τῆς συγκόσεως τῶν γλωσσῶν ὁ Θεὸς διέλυσε τὴν ἀνόητον ἀπόφασίν των, διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ὀνειρήματα αὐτῶν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὁπὸ μορφῆν πυρίνων γλωσσῶν διὰ νὰ ἐνοποιήσῃ τὴν οἰκουμένην D δι' αὐτοῦ πού εἶχε διαιρεθῆ. Καὶ συνέβη παράξενον καὶ νεοφανῆ γεγονὸς. Διότι καθὼς τότε εἰς τὴν ἀρχαιότητα γλώσσασι διήρσαν τὴν οἰκουμένην καὶ διέλυσαν τὴν ἀνόητον ἀπόφασιν, ἔτσι καὶ τώρα γλώσσασι πύργος ἐνοποίησαν τὴν οἰκουμένην καὶ ὠδήγησαν εἰς ὁμόνοιαν αὐτὰ πού ἦσαν ἀντίθετα καὶ χωρισμένα, διὰ τοῦτο λοιπὸν ὑπὸ μορφῆν γλωσσῶν, καὶ ἕνεκα τῆς ἀμαρτίας,

πού ως άκανθα σαρκόβόρος μάς κατέλαθεν, ως γλώσσα πυρός κατήλθεν επί τής γης τό άγιον Πνεύμα. Διότι καθώς ή γη πού είναι παχεία και γόνιμος και δέν καλλιεργείται, γεμίζει από πολλά άγκάθα, έτσι και οι άνθρωποι πού είναι καλοί εκ των χειρών του δημιουργού των και ίκανοί δι' έργα άρετής, επειδή δέν έδέχθησαν την καλλιέργειαν τής εύσεβείας, ούτε τόν σπόρον τής πίστεως εις τόν Θεόν, έγεννήσαμεν την άσέβειαν ως άκάνθας και άλλα άχρηστα φυτά εις την ψυχήν μας. Και καθώς πολλάκις κρύπτεται ή έμφάνεια τής γης Ε από τό πλήθος των άκανθών και των άγρίων κόρτων, έτσι δέν ήτο δυνατόν νά φανή και ή ευγένεια και ή καθαρότης τής ψυχής μας μέχρις ότου ήλθεν ό γεωργός των ανθρώπων και άφου έβαλε τό πύρ του άγιου Πνεύματος τούς εκθαύσις και τούς κατέστησεν ίκανούς νά δεχθούν τόν σπόρον του ουρανού.

3. Τόσα πολλά και άκόμη περισσότερα ύπήρξαν τό αγαθά πού μάς έδόθησαν κατά την σημερινήν ήμέραν. Διά τούτο σάς παρακαλώ και ήμείς νά δορτάσωμεν.⁴⁷³ Α καθώς είναι αντίξιον πρós τά αγαθά πού μάς έδωρήθησαν, χωρίς νά σταλιώμεν με στεφάνους την πόλιν άλλ' άφου καλλιωπίσωμεν την ψυχήν μας; χωρίς νά στολίσωμεν την άγοράν με βαρύτιμα παραποιήματα, άλλ' άφου καταστήσωμεν καρούμενην την ψυχήν μας με τά κοσμήματα τής άρετής διά νά δυνηθώμεν έτσι νά υποδεχώμεν την χάριν του άγιου Πνεύματος και νά λάβωμεν τούς καρπούς πού προέρχονται έξ αυτής.

Άλλά πώς είναι ό καρπός του Πνεύματος; "Ας άκούσωμεν τόν Παύλον πού λέγει: "Ο δέ καρπός του Πνεύματος άγάπη, καρά, ειρήνη" (Γαλ. 5, 22). Κύτταξε προσεκτικά την ακριβολογίαν και την συνέπειαν τής διδασκαλίας. Έτοποθέτησε την άγάπην εις την άρχην και έν συνεχεία άνεφέρθη εις τας άλλας άρετάς. Έπόρευσε τό δένδρον και άκολούθως έδειξε τόν καρπόν. Έβαλε τά θεμέλια και κατόπιν προσέθεσε την οικοδομήν. Ήρασαν από τής πηγής και έν συνεχεία ήλθεν εις Β τούς ποταμούς. Διότι δέν δύναται νά αισθανθῆ κανείς χαράν, άν δέν θεωρήσῃ προηγουμένως ιδιικήν του την εύτυχίαν των άλλων, και ίδη τά αγαθά του πλησίον ως ιδικά του. Και αυτά δέν είναι δυνατόν νά προσέλθουν έξ ουδενός άλλου άν δέν κυριεύσῃ την ψυχήν μας ή άγάπη. Η άγάπη είναι ρίζα και πηγή και μητέρα όλων των αγαθών. Και θεβαίως ως ρίζα αναβλαστάνει άπειρους κλάδους άρετής ως πηγή γεννά πολλούς ποταμούς, και ως μητέρα σφίγγει εις την άγκάλην τής αύτούς πού καταφεύγουν εις αύτήν. Τούτο θεβαίως επειδή γεννίριζε και ό μακρίσις Παύλος, την άπεκάλεσε καρπόν του άγιου Πνεύματος. Και εις άλλο ση-

μείον την έθεώρησε τόσον C άνωτέραν, ώστε νά την άποκαλέσῃ πλήρωμα του νόμου: «Πλήρωμα γάρ νόμου», λέγει, «ή άγάπη» (Ρωμ. 13, 10). Ο Κύριος όμως των πάντων δέν έθεώρησε ουδένα άλλον κανόνα τόσον αξιόλογον και ουδεμίαν άποδειξιν αξιόπιστην διά νά άποδειχθῇ ότι είναι κάποιος μαθητής του, παρά την άγάπην, την όποιαν προσβάλλει εις μίσησιν και λέγει: «Έν τούτω γνώσονται πάντες όπ έμοι μαθηταί έστε, εάν άγάπην έχητε έν άλλήλοις» (Ίω. 13, 35). Διά τούτο σάς παρακαλώ νά στραφώμεν όλoi πρós αύτήν και νά την έναγκαλιωθώμεν, και με αύτήν νά υποδεχώμεν την σημερινήν έορτήν. Διότι όπου υπάρχει άγάπη, νεκρώνονται τά πάθη τής ψυχής. "Όπου υπάρχει άγάπη σταματούν νά είναι όρμητικοί αι παράλογοι κινήσεις τής ψυχής. D «Η άγάπη», λέγει, «ού περπερεύεται, ου φυσιοῦται, ουκ άσχημανεῖ» (Α' Κορ. 13, 4 - 5). Η άγάπη δέν κάμνει κακόν εις τόν συνάνθρωπον. "Όπου έπικρατεί ή άγάπη δέν υπάρχει Κάίν διά νά φονεύσῃ τόν αδελφόν του "Αβελ. Βγάλε την πηγήν του φθόνου από την καρδίαν σου και έχεις θγάλει τόν ποταμόν όλων των κακών. Κόψε την ρίζαν του δένδρου τής άμαρτίας και άμέσως εξαφανίζονται οι καρποί. Και λέγω τούτα επειδή λιποῦμαι περισσότερον εκείνους πού φθονούν παρά εκείνους πού φθονούνται, διότι εκείνοι, δηλαδή οι φθονούντες, είναι αύτοί πού ζημιώνουν περισσότερο, και έπιφέρουν εις τόν άυτόν τους την καταστροφήν. Έπειδή δι' αύτούς πού φθονούνται ό φθόνος είναι, άν τό θελήσουν, άφορηή δι' άμοιβήν εκ μέρους του Θεού. Και πρόσθε πως ό "Αβελ επαινείται ως δίκαιος και καθημερινώς μνημονεύεται, και πως ό φθόνος Ε έγινε δι' αυτόν άφορηή δολολογίας. Ό μόν εις, δηλαδή ό "Αβελ έζει παρησίαν μετά την δολοφονίαν του και εύθαρως έπιπίνει τόν φονέα του, ό δέ έτερος, δηλαδή ό Κάιν, πού διψην εκέρδισε την ζωήν, έλαβε την άμοιβήν του διά τά έργα του, και έζησε επί τής γης υπό τό κράτος τρούου και στεναγμών, ενώ ό δολοφονηθείς και νεκρός, μετά τόν θάνατόν του, επέδειξε την μεγαλύτεραν παρησίαν (Γεν. 9, 10).⁴⁷⁴ Α καθώς ή άμαρτία έκαμεν εκείνων νά ζῆ περισσότερον άθλίως από τούς νεκρούς, έτσι και αύτόν ή άρετή τόν κατέστησε περίλομπρον μετά θάνατον.

Διά τούτο λοιπόν και ήμείς, διά νά άποκτήσωμεν μεγαλύτερον θάρρος και εις αύτήν και εις την άλλην ζωήν, διά νά απολαύσωμεν περισσότερον την χαράν πού αναβλύζει εκ τής έορτής, άς άποβάλωμεν όλα τά θωμαρά ενδύματα τής ψυχής, ιδιαιτέρως δέ νά άπορρίψωμεν, τό άμαρτήματα του φθόνου. Διότι και άν φανοῦμεν πως έπιτεύξαμεν νά πραγματοποιήσωμεν άπειρα καλά έργα, θά τά κάσωμεν όλα έφ' δ-

σον μὲς ἐνοσκή τὸ πικρὸν καὶ φρικτὸν τοῦτο ἐλάττωμα, ποῦ εἴθε ὄλοι νὰ ἀποφύγωμεν καὶ ἰδιαιτέρως αὐτοὶ ποῦ σήμερον διὰ τοῦ Β βαπτίσματος τῆς χάριτος ἀπέβαλαν τὸ παλαιὸν ἐνδύμα τῶν ἁμαρτημάτων καὶ δύνανται νὰ λάμπουν καὶ νὰ καταυγάζουν ὡς αἱ ἄστρες, τοῦ ἡλίου. Σεῖς λοιπὸν, παρακαλῶ, ὅσοι υἱοθετήθητε σήμερον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅσοι ἐνεδύθητε τὴν λαμπρὴν αὐτὴν στολήν, διατηροῦσατε διὰ παντός τρόπον τὴν χαρὰν εἰς τὴν ὁποίαν ἔτι νῦν εὐρίσκεσθε, ἀφοῦ ὑπέσπετε τεῖχος καὶ ἐμποδίσετε πανταχόθεν τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸν διάβολον. Ὡστε ἀφοῦ ἀπολαίσετε πλουσιωτέραν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἐπιτόκητε καρποφορίαν ἄλλος πριακονταπλασίαν, ἄλλος ἑξηκονταπλασίαν, ἄλλος ἑκατονταπλασίαν καὶ νὰ ἀξιοῦσθε νὰ παρουσιασθῆτε C με θάρρος ἐνώπιον τοῦ οὐρανοῦ βασιλέως, ὅταν πρόκειται νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ διανεῖμῃ τὰ ἄρρητα ἀγαθὰ εἰς ἐκείνους ποῦ εὐσεβῶς ἔζησαν τὴν ἐπίγειον ζωὴν, κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει δόξα καὶ δύναμις ἔτι καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΕΛΕΧΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ

ἀγίαν καὶ μεγάλην παρασκευὴν· καὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ ληστοῦ, καὶ ὅτι χρὴ ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν ἔχθρων εὐχεσθαι.

Ἐορτὴν ἀγομεν σήμερον καὶ πανήγυριν, ἀγαπη- B τοί. ὁ γὰρ Δεσπότης ὁ ἡμέτερος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τυγχάνει τοῖς ἡλοῖς πεπαρμένος. Καὶ μὴ ξενοσθῆς, εἰ τοῦ πράγματος σκυθρωποῦ τυγχάνοντος ἡμεῖς ἐορτάζομεν· τιαῦτα γὰρ ἅπαντα τὰ πνευματικὰ, ἀπειναντίας τῆ συνηθείᾳ τῆ ἀνθρωπίνῃ ἐστί. Καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο ἀκριβῶς, ὁ σταυρὸς πρότερον καταδικησθε ὄνομα καὶ τιμωρίας ἦν, νῦν δὲ πρᾶγμα γέγονε τίμιον καὶ ποθεινόν· ὁ σταυρὸς πρότερον εἰσχύνῃς ἦν καὶ κολάσεως ὑπόθεσις, νῦν δὲ γέγονε δόξης καὶ τιμῆς ἀφορμή. Καὶ ὅτι δόξα ὁ σταυρὸς, ἀκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Πάτερ, δόξασόν με τῇ δόξῃ ἣ εἶ- C χον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί, δόξαν τὸν σταυρὸν καλῶν. Σταυρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας· σταυρὸς ἡ τῶν μυρίων ἀγαθῶν ὑπόθεσις. Διὰ τοῦτον οἱ πρότερον ἠτιμωμένοι καὶ ἐκπιπτοῖ, νῦν εἰς τὴν τῶν υἱῶν τάξιν ἐδέχθημεν· διὰ τοῦτον οὐκέτι πλανώμεθα, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπέγνωμεν· διὰ τοῦτον οἱ ξύλα καὶ λίθους προσκυνοῦντες πρότερον, νῦν ἐπέγνωμεν τὸν τῶν ἀπάντων δημιουργόν· διὰ τοῦτον οἱ δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δικαιοσύνης ἀνήχθημεν· διὰ τοῦτον ἡ γῆ οὐρανὸς λοιπὸν γέγονεν. Οὗτος ἡμᾶς τῆς πλάνης ἠλευθέρωσεν, οὗτος πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐχειραγώγησεν, οὗτος κα-